

Norsk kulturråd

**Frivillige
musikkaktiviteter
for barn
og ungdom**

Norsk kulturråd

Frivillige
musikkaktiviteter
for barn
og ungdom

Utredning fra
Norsk kulturråds utvalg for utredning
om frivillige musikkaktiviteter
for barn og ungdom av 1973

Til
Norsk kulturråd

Norsk kulturråds utvalg for utredning om frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom av 1973 legger herved fram sin utredning. Innstillingen er enstemmig.

Oslo, 3. des. 1975

Leif Braseth
formann

Hans Kolstad

Odd Asbjørn Mediås

Mette Nesset

Åsvald Solheim

Arne Kildal
sekretær

«I vår tid står mennesket, og dermed samfunnet, i fare for å tyranniseres av umenneskelige demoner som det selv har skapt, økonomiske, mekaniske, sosiale og åndelige makter. Derfor er det viktigere enn noen gang tidligere for dets eksistens at det finner tilbake til et spontant og fullverdig uttrykk for seg selv – fortrinnsvis et som det selv kan realisere gjennom sin kropp, som sang og dans, et uttrykksmiddel som er laget etter dets egne mål, som åndelig og fysisk tjener dets biologiske vesen og kan omgi det og dets samfunn med et beskyttende dekke av velbehag lik silkeormens kokong. Det er dette som gjør at den frigjorte og spontane musikkutøvelse byr større håp for menneskeheten enn noen gang før.»

Yehudi Menuhin i UNESCOs bok om kunsten og mennesket «Les Arts et la Vie». 1969.

Hovedkapitler

1. Utvalget og mandatet. Kontaktmøter og øvrige arbeid	17
2. Sammendrag av utvalgets viktigste konklusjoner og forslag	21
3. Hvorfor frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom?	25
4. Beskrivelse og vurdering av situasjonen i Norge	31
5. Situasjonen i noen andre land	45
6. Hvordan forbedre adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom	55
7. Etablering og drift av musikkskoler	57
8. Undervisningspersonale	113
9. Romsituasjonen	125
10. Utvidelse av musikkskolenes fagkrets	131
11. Musikkskoleråd	141
12. Midlertidig musikkskoleordning	145

VEDLEGG

I. Norske musikkskoler. En oversikt pr. 1.11. 1975	149
II. Forholdene i Danmark.	153
III. Rapport fra studiebesøk i Finland.	159
IV. Rapport fra studiebesøk i Sverige.	183
V. Definisjoner.	193

Innholdsfortegnelse

1	Utvalget og mandatet. Kontakt møter og øvrige arbeid	17
1.1	Oppnevningen	17
1.2	Mandatet	17
1.3	Utvalgets kontaktmøter og øvrige arbeid	18
2	Sammendrag av utvalgets viktigste konklusjoner og forslag	21
3	Hvorfor frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom	25
4	Beskrivelse og vurdering av situasjonen i Norge	31
4.1	Oversikt over omfanget og driftsformen for eksisterende kommunale musikkskoler i Norge	31
4.1.1	Musikkskolenes antall og geografiske fordeling	31
4.1.1.1	Antall	31
4.1.1.2	Fordeling	32
4.1.2	Musikkskolenes driftsform	35
4.1.3	Musikkskolenes lærere	35
4.1.4	Musikkskolenes elever	36
4.1.5	Musikkskolene og instrumentene	36
4.1.6	Musikkskolene og undervisningsmateriellet	37
4.2	Situasjonen for barn og ungdom når det gjelder adgangen til frivillige musikkaktiviteter	37
4.2.1	Musikkskolene	37
4.2.1.1	Musikkskolenes geografiske plassering	37
4.2.1.2	Musikkskolenes kapasitet	38
4.2.1.3	Opptaksprøver og prøveperioder	38
4.2.1.4	Omkostningene for musikkskoleelevene	39
4.2.2	Skolekorpene	40
4.2.3	Skolekorene	40
4.2.4	Skoleorkestrene	40

4.2.5	Folkemusikkgrupper	41
4.2.6	Sang- og instrumentalgrupper tilknyttet ulike menigheter	41
4.2.7	Privatlærere	41
4.2.8	Kommersielle musikkskoler	42
4.2.9	Ulike typer kor, korps og orkestre	43
4.2.10	Vurdering av situasjonen	43
5	Situasjonen i noen andre land	45
5.1	Danmark – Finland – Sverige	45
5.1.1	Musikkskolenes antall og kapasitet	45
5.1.1.1	Danmark	45
5.1.1.2	Finland	45
5.1.1.3	Sverige	46
5.1.2	Musikkskolenes geografiske plassering	46
5.1.2.1	Danmark	46
5.1.2.2	Finland	46
5.1.2.3	Sverige	47
5.1.3	Musikkskolenes driftsform og opplegg	47
5.1.3.1	Danmark	47
5.1.3.2	Finland	47
5.1.3.3	Sverige	48
5.1.4	Musikkskolenes lærere	49
5.1.4.1	Danmark	49
5.1.4.2	Finland	49
5.1.4.3	Sverige	50
5.1.5	Musikkskolene og den obligatoriske skole	50
5.1.5.1	Danmark	50
5.1.5.2	Finland	50
5.1.5.3	Sverige	51
5.1.6	Omkostninger for musikkskoleelevene	52
5.1.6.1	Danmark	52
5.1.6.2	Finland	52
5.1.6.3	Sverige	53
5.2	Felleseuropeiske problemer i forbindelse med musikkskoleundervisningen	53

5.2.1	Økonomien	53
5.2.2	Lærersituasjonen	53
5.2.3	Musikkskolenes uensartethet	53
5.3	Sammendrag	54
6	Hvordan forbedre adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom	55
7	Etablering og drift av musikkskoler	57
7.1	Musikkskolens oppgaver	57
7.1.1	Formålsparagraf	57
7.1.2	Kommentarer til formålsparagrafen	57
7.2	Organiseringen av musikkskolene	57
7.2.1	Generelt	58
7.2.2	Organisasjons-oversikt	58
7.2.3	Administrasjonsordning	60
7.2.4	Kommentar til administrasjonsordningen	60
7.3	Organiseringen av musikkopplæringen	62
7.3.1	Grunnprinsippet	63
7.3.2	Oversikt over den samordnede musikkopplæringen	63
7.3.3	Sammenfattet beskrivelse av organiseringen av undervisningen	64
7.3.3.1	Barnehager	65
7.3.3.2	1. klasse	65
7.3.3.3	2. klasse	65
7.3.3.4	3. klasse	65
7.3.3.5	4.–9. klasse	65
7.3.3.6	Etter grunnskolen	66
7.3.4	Oversikt over organiseringen av undervisningen . En nærmere beskrivelse av organiseringen av undervisningen	66
7.3.5	undervisningen	68
7.3.5.1	Barnehager	68
7.3.5.2	Grunnskolen – bundne timer	70
7.3.5.3	Grunnskolen – valgfag	73
7.3.5.4	Musikkskolen – frivillig musikkopplæring	79
7.3.5.5	Aktivitetsgrupper – frivillig musikkopplæring	86

7.3.5.6	Musikkoppleringen utenfor musikkskolen	88
7.4	Finansieringsplan	92
✕ 7.4.1	Statstilskudd og voksenopplæringsmidler	92
7.4.2	Kostnader med en kommunal musikkskole	94
7.4.2.1	Elevtall	94
7.4.2.2	Timetall	94
7.4.2.3	Budsjett	95
7.4.2.4	Kostnader på landsbasis	97
7.5	Stillingskategorier og kompetanseregler	97
7.5.1	Stillingskategorier	98
7.5.2	Kompetanseregler	98
7.5.2.1	Musikkskolestyrer og førstelærer	98
7.5.2.2	Lærer	99
7.5.2.3	Instruktør	99
7.5.2.4	Kombinerte stillinger	99
7.5.3	Kommentarer	99
7.6	Lønnsregulativ	101
7.6.1	Musikkskolestyreren	101
7.6.2	Musikkskolens førstelærer	102
7.6.3	Musikkskolens lærerpersonale	102
7.6.4	Kommentarer	104
7.6.4.1	Undervisningspersonale i folkemusikk og folkedans	104
7.6.4.2	Undervisningspersonale i ballett	105
7.7	Leseplikt	105
7.7.1	Musikkskolestyreren	105
7.7.2	Musikkskolens førstelærer	106
7.7.3	Musikkskolens seksjonsledere	106
7.7.4	Musikkskolens lærerpersonale	106
7.8	Retningslinjer og instruks for musikkskolene	107
7.8.1	Retningslinjer	107
7.8.1.1	Retningslinjer for musikkskoleutvalget	107
7.8.1.2	Retningslinjer for musikkskolens lærerråd	108
7.8.2	Instruks	109
7.8.2.1	Normalinstruks for musikkskolestyreren	109

7.8.2.2	Normalinstruks for musikkskolens førstelærer	110
7.8.2.3	Normalinstruks for musikkskolens undervisningspersonale	111
8	Undervisningspersonale	113
8.1	Lærersituasjonen	113
8.1.1	Barnehager	113
8.1.2	Grunnskole og videregående skoler	113
8.1.2.1	Dagens lærersituasjon i grunnskole og videregående skoler	113
	Tilvekstbehovet i grunnskole og videregående skoler	114
8.1.3	Musikkskolene	114
8.1.3.1	Dagens lærersituasjon i musikkskolene	115
8.1.3.2	Tilvekstbehovet i musikkskolene	115
8.2	Lærerbehovet	115
8.2.1	Barnehager	115
8.2.2	Grunnskole, videregående skoler og musikkskoler	116
8.2.2.1	Det kvantitative lærerbehov	116
8.2.2.2	Det kvalitative lærerbehov	116
8.3	Kombinerte deltidsstillinger	117
8.3.1	Kombinerte stillinger for Rikskonsertenes regionsmusikere	118
8.3.1.1	Forsøksperioden	118
8.3.1.2	Erfaringer og resultat av forsøksperioden	119
8.3.2	Kombinerte stillinger i sammenheng med musikkskolene	120
8.3.2.1	Modell for løsning av personalproblemet	121
8.3.2.2	Pensjonsproblemet	122
8.4.	Utvalgets forslag til lærerutdanning	122
8.4.1	Utdannelseskapasiteten	122
8.4.2	Studieplanene	123
9	Romsituasjonen	125
9.1	Musikkskolen og grunnskolens lokaler	125
9.2	Undervisningsrom for musikkopplæring	126

9.2.1	Rombe behovet i grunnskolen	126
9.2.2	Rombe behovet i de videregående skoler	128
9.2.3	Rombe behovet i åpne skoler	128
9.2.4	Krav til undervisningsrom for musikkopplæring .	128
9.2.5	Læremidler i musikkavdelingene	129
9.2.6	Gymnastikksalene	129
9.2.7	NOU 1975: 40, «Planlegging og utforming av undervisningsbygg»	130
9.2.8	Konklusjon	130
10	Utvidelse av musikkskolenes fagkrets	131
10.1	Innledning	131
10.2	Folkemusikk og folkedans	131
10.2.1	Tradisjon og egenart	131
10.2.2	Organisering av undervisningen	133
10.2.3	Undervisningspersonalet	134
10.2.4	Kompetanseregler og lønns plassering	135
10.3	Ballett	135
10.3.1	Opplæringsmulighetene i Norge	136
10.3.2	Ballettopplæringen og de kommunale musikkskoler	136
10.3.2.1	Undervisning i ballett	137
10.3.2.2	Lærersituasjonen	139
10.3.3	Ballettopplæringen ut over grunnskolenivå	140
11	Musikkskoleråd	141
12	Midlertidig musikkskoleordning	145
12.1	Innledning	145
12.2	Organisering	145
12.3	Finansiering	145
	Vedlegg	
I	Norske musikkskoler. En oversikt pr. 1.11.1975 ..	149
II	Forholdene i Danmark	153
III	Rapport fra studiebesøk i Finland	159
IV	Rapport fra studiebesøk i Sverige	183
V	Definisjoner	192

1 Utvalget og mandatet, kontaktmøter og øvrige arbeid

1.1 OPPNEVNELSEN

Foranlediget av en søknad om tilskudd til skolestrykeorkestrene oppnevnte Norsk kulturråd i 1971 en 3-manns-gruppe bestående av skolekonsertsjef Leif Braseth, byråsjef Tor Holtan-Hartwig og rektor Torbjørn Dahl til å komme med forslag om mandat og utredningsutvalg for en større utredning om tiltak til støtte for frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom. 3-manns-gruppen leverte sin rapport i september 1972.

Norsk kulturråd vedtok i møte 23.8.1973 å oppnevne følgende som medlemmer av utredningsutvalget:

Skolekonsertsjef Leif Braseth, Oslo, formann
Skolestyrer Hans Kolstad, Kongsberg
Skolesjef Odd Asbjørn Mediås, Steinkjer
Advokat Mette Nasset, Tynset
Skolestyrer Åsvald Solheim, Hå

Sekretær: lektor Arne Kildal, Sandnes

1.2 MANDATET

Norsk kulturråd vedtok samtidig følgende mandat:

Utvalget skal legge fram:

1. Oversikt over omfanget og driftsformen for eksisterende kommunale musikkskoler i Norge.
2. Vurdering av situasjonen for barn og ungdom når det gjelder adgangen til frivillige musikkaktiviteter.
3. Forslag til retningslinjer for etablering og drift av kommunale musikkskoler.
4. Beskrivelse av hvordan instrumental- og vokalopplæring kan innpasses i grunnskolens undervisningsopplegg, bl.a. med sikte på å styrke kontakten med den lokale musikkvirksomheten. Herunder drøftes spørsmålet om bruk av instruktører i skolens undervisningsopplegg.

I brev av 19.9.1974 utvidet Norsk kulturråd utvalgets mandat. Det heter her som følger:

«Som kjent oppnevnte Norsk kulturråd i 1970 en komité med fylkesskolesjef Olaf Kortner som formann til å utrede spørsmålet om ballet og ballettutdanning i Norge. Komitéen leverte sin innstilling i mars 1973. Komitéen anførte i sine konklusjoner (pkt. 2):

«Kommunale ballettskoler bør bygges ut etter mønster av de kommunale musikkskoler. De må kunne gi fritidsundervisning for alle grupper, fra barn til voksne.»

I Rådets uttalelse til departementet om komité-innstillingen av 6. desember 1973 ble dette punkt i komité-forslaget ikke berørt.

I møte 29. august d.å. vedtok imidlertid Rådet å sende Ballettkomitéens innstilling til Deres utvalg med anmodning om å ta dette punkt med i utredningen om de kommunale musikkskoler.»

1.3 UTVALGETS KONTAKTMØTER OG ØVRIGE ARBEID

Utvalget har hatt 30 møter. Det har innhentet et omfattende materiale innenlands og fra andre nordiske land. Medlemmer av utvalget har vært på ekskursjoner i Danmark, Finland og Sverige og dessuten besøkt aktuelle steder i Norge.

Utvalget har hatt møter med følgende:

1. I Norge:

Landslaget Musikk i Skolen

Egil Nordsjø

Tor Skott Hansen

Norges Landssangerforbund

Magne Løvik

Norsk Ballettforbund

Marianne Luihn Hermanson

Ernte Stag

Reidar Warme

Norsk Musikkorps Forbund

Nils Kaltenborn

Norsk Musikkskoleråd

Harald Bjørgan

Ragni Holter

Jørg Johnsen

John Edgar Knutsen

Rolf Ursin

Norsk Skoleorkesterforbund

Olav Kaalhus

Rådet for folkemusikk og folkedans

Kirke- og undervisningsdepartementet

Johs. Aanderaa

Tor Holtan-Hartwig

Norsk kulturråd

Odd Leren (oppnevnt som kulturrådets kontaktmann)

Statens Pensjonskasse

Per Madsø

Voksenopplæringsrådet

Astrid Gran.

Dessuten musikkonsulent Leif Lønne, Sandefjord og musikk-skolestyrer Kåre Opdal, Trondheim.

2. I Danmark:

Statens Musikkråd

Direktør Kjeld Hansen

Lærer Bo Winther

3. I Finland:

Visedirektør Ellen Urho
Visedirektør Timo Vejola
Dr. Phil. Ero Nallinmaa
Lic. Phil. Aarre Hemming
m.fl.

Representanter for Musikk lærernes förbund

Europeisk Musikk skoleunions generalforsamling

4. I Sverige:

Svenska Kommunförbundet
Direktør Henry Björinder
Direktør Sten-Sture Landström
Direktør Lars Ågren
Sekretær Bengt Olof Engström

Svenske Musikk skoleledere
Ingvar Cederberg, Nacka
Viggo Löfcrantz, Södertälje
Percy Modén, Stockholm

Gislaved Musikskola
Musikkledare Bengt Eurén

Jönköping Konst- och musikskola
Intendent Erland Annmo.

Utvalget har mottatt en del utredninger, bl.a. fra Norsk Ballettforbund, Norsk Musikkpedagogisk Forening, Norsk Musikk-skoleråd, Norsk Skoleorkesterforbund, Osterøy kommune, lærer Ruth Winsnes Ravndal, Trondheim, overinspektør Jukka Kuha, Finland og lærer Bo Winther, Danmark.

2 Sammendrag av utvalgets viktigste konklusjoner og forslag

2.1 Utvalget mener at alle barn og ungdommer i Norge bør ha adgang til frivillige musikkaktiviteter.

Musikken er aktiviserende og gir mulighet for verdifull fritid.

Den bidrar til menneskets trivsel og virker utviklende i sosial, følelsesmessig og intellektuell sammenheng. Den er et middel mot isolasjon og ensomhet idet den inspirerer til gruppeaktiviteter og samarbeid.

Musikkaktiviteter gir mulighet for et rikt kulturliv i lokalmiljøet.

2.2. Utvalget er klar over at det har skjedd en positiv utvikling i de siste år. Det opprettes stadig nye musikk skoler, og musikk er i dag en majoritetsaktivitet i Norge. Utvalget mener likevel å kunne konstatere

- at tilbudet om musikkaktiviteter for barn og ungdom er for lite i forhold til etterspørselen
- at tilbudet om musikkaktiviteter er tilfeldig fordelt utover landet. Det er flest tilbud i byer og tettsteder, færre tilbud i Nord-Norge enn i Sør-Norge
- at det er mangel på kvalifiserte lærere over hele landet
- at de eksisterende musikk skolene er svært forskjellige i sine driftsformer og i sine undervisningstilbud
- at strykeopplæringen er for liten og av hensyn til landets behov må ofres spesiell oppmerksomhet
- at omkostningene ved en tilfredsstillende musikkopplæring idag er for høye til alle som ønsker slik opplæring, kan få det.
- at eksisterende musikk skoler har store økonomiske problemer.

Utvalget har undersøkt forholdene med hensyn til frivillig musikkopplæring i noen andre land i Europa. En mener å kunne konstatere at mange land er kommet lenger enn Norge med utbygging av musikk skoler, og at de fleste land sliter med økonomiske pro-

blemer, problemer med å skaffe kvalifiserte lærere og problemer med å gi skolene god kvalitet.

Utvalget mener at problemene i Norge er større enn i mange land fordi Norge mangler tradisjoner og erfaring, og fordi vi har et langstrakt land med store avstander og spredt befolkning.

2.3 For å få en tilfredsstillende adgang til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom i Norge, mener utvalget at landets totale musikkliv må sees på som et hele og at det må opprettes kommunale musikkskoler over hele landet.

Utvalget har derfor beskrevet i detalj hvordan man kan oppnå en samordning av musikkopplæringen i landet og hvordan kommunale musikkskoler bør etableres og drives.

2.4 De kommunale musikkskoler må ikke ha økonomisk gevinst som mål. I samarbeid med heimen må de sette elevene og deres personlige utvikling i sentrum og gjennom sine lærere ha ansvar for en i alle henseender formålstjenlig undervisning.

De kommunale musikkskoler må være allmenndannende og ha som et av sine hovedmål å berike og stimulere musikkaktivitetene i lokalmiljøet.

2.5 Utvalget foreslår at musikkskolene, liksom den obligatoriske skole, blir underlagt skolestyret.

Da musikkskolene vil ha mange spesielle problemer og oppgaver, foreslås det opprettet et eget musikkskoleutvalg under skolestyret i kommunen.

2.6 Utvalget mener at de kommunale musikkskoler må samordnes med det offentlige skoleverk, dersom tilbudet om musikkopplæring skal nå alle.

2.7 Utvalget foreslår at musikkskolene får statsstøtte. Uten statsstøtte vil bare de rikeste kommunene kunne drive musikkskole uten at elevkontingenten blir for høy. Det er viktig at ingen blir utestengt fra musikkskoleundervisning av økonomiske grunner.

2.8 Utvalget mener at det må til en vesentlig kapasitetsøkning når det gjelder en hensiktsmessig musikk lærerutdanning og at det må utarbeides et tilpasset lønnsregulativ for dem som arbeider i musikkskolene. Både lærere og instruktører må gis adgang til etterutdanning og tilleggsutdanning. Dette vil bidra vesentlig til at musikkskolene får et velkvalifisert personale.

2.9 Utvalget vil sterkt understreke at det må åpnes adgang til opprettelse av kombinerte stillinger for musikkskole og det offentlige skoleverk. Dette er av helt avgjørende betydning for å skaffe et tilstrekkelig antall kvalifiserte musikk lærere nå og i framtiden.

2.10 Utvalget mener at musikkskolene må gis full adgang til å benytte lokaler i den kommunale grunnskole og i skoleverket for øvrig.

2.11 Utvalget foreslår at Kirke- og undervisningsdepartementet løser på reglene om det bundne minstetimetallet i barneskolen.

I denne forbindelse vil utvalget også foreslå at Kirke- og undervisningsdepartementet utarbeider oversiktlige orienteringer om de muligheter den enkelte skole har til å bruke bundne timer og styrkingstimer til valgfag og at det blir igangsatt forsøk med dette.

2.12 Utvalget foreslår at norsk folkemusikk og folkedans blir en del av musikkskolens fagkrets på de stedene hvor det er ønskelig og praktisk mulig.

2.13 Utvalget foreslår at ballettundervisning blir tillagt musikkskolene der hvor dette er naturlig og ønskelig. Utbygging av egne kommunale ballettskoler etter mønster av de kommunale musikkskoler, synes i nåværende situasjon urealistisk både på bakgrunn av lærermangel og kommunenes økonomi.

2.14 Utvalget foreslår opprettet et statlig musikkskoleråd. Rådet bør ha som oppgave å være samarbeids- og kontaktorgan for musikkskolene ved siden av å være rådgivende organ for staten i musikkskolespørsmål.

2.15 Utvalget vil understreke betydningen av at flest mulig kommuner starter opp musikkskolevirksomhet i nærmeste framtid.

Som en overgangsordning vil en derfor måtte løse finansieringsspørsmålet uten statstilskudd. Hvordan dette kan gjøres rent midlertidig, er derfor skissert i et eget kapittel.

3 Hvorfor frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom

Menneskerettighetserklæringen i De forente nasjoners pakt slår fast at «alle mennesker skal ha rett til fritt å delta i det kulturelle liv, til uhindret å oppleve kunst.»

Kunsten bidrar til menneskets trivsel og utvikling. Den kunstneriske forståelse skjerper sansene og utvikler på den måten alle våre evner. Kunst er en måte å uttrykke seg på. Musikken og den bildende kunst er meddelelsesmidler som trenger dypere inn enn ordene. «Musikken fortsetter der ordene slutter», sier Yehudi Menuhin.*)

Den kjente kunsthistorikeren Herbert Read hevder at «kunsten og samfundet er to uatskillelige begreper, at et livskraftig samfunn på en måte er avhengig av kunsten som et stabiliserende og sammenbindende element og som energikilde». Han mener videre at den som har fått en oppdragelse gjennom kunst, ikke vil forsone seg med en fritid blottet for konstruktiv hensikt og ikke være tilfreds med passiv underholdning.*)

Musikken er som de andre kunstformene, en berikelse for samfunnet og for individet.

Den er en opplevelsesmulighet for den enkelte, og det er arten av opplevelser vi har som gjør vårt liv rikt eller fattig.

Gjennom musikken kan mennesket uttrykke sine følelser. Den har en positiv innvirkning på menneskesinnet og gir mennesket et middel til å realisere seg selv, sine evner og muligheter.

Musikken er aktiviserende. Både utøvelse og lytting er aktiviteter.

Ruth Winsnes Ravndal sier om barn og musikk: «Ved lytting til musikk utvikles evnen til å ta imot sanseinntrykk. Ved vokal aktivitet utvikles den språklige evne. Ved instrumental aktivitet utvikles evnen til eksperimentering og interessen for klangfarge. Ved fri bevegelse, vokal og instrumental skaping utvikles evnen til å kunne gi uttrykk.

* UNESCO: «Kunst, skaperverk og opplevelse» (Grøndahl & Sønns Forlag 1969).

Gjennom musikk og bevegelse kan barnet få hjelp til en fysisk utvikling, gjennom en stadig rikere musikkopplevelse en emosjonell utvikling, gjennom gruppeaktivitet og gruppesamvær i musikkalsk sammenheng en sosial utvikling og gjennom konsentrasjonstrenende oppgaver i musikk en intellektuell utvikling».*)

Musikken vil kunne stimulere og aktivisere det regionale og lokale kulturliv og øke egenaktiviteten. Den er miljø- og kontaktskapende, den er et middel til å bedre forholdet mellom menneskene, øke deres trivsel og berike det samfunn de lever i.

I samspill- og samsanggrupper kommer mennesker i alle aldre og fra ulike samfunnslag og yrker sammen. Musikken blir en bro over generasjonskløften og de samfunnsmessige skillelinjer. Den er en aktivitet hvor begge kjønn på like fot møtes i samarbeid. Samlinger på musikkurs og musikkstevner har knyttet mange og varige vennskapsbånd mellom mennesker.

I samarbeid om organisering av opptredener vil barn og unge som lærer å spille, møte foresatte som kanskje ikke spiller selv. Musikken vil bli et bindeledd mellom dem.

Fremførelser av levende musikk er berikende både for tilhører og for utøver.

Et naturlig publikum for barn og unge er deres foresatte og familie ellers. Derfor vil en kommunal musikkskole lett kunne samle et stort konsertpublikum som ellers har liten kontakt med levende musikk. Et annet naturlig publikum for barn og ungdom er pasienter ved ulike institusjoner. Her har kommunale musikkskoler ved oppsøkende virksomhet mulighet for å gi et verdifullt kulturtilbud.

Samfunnet trenger i dag musikken mer enn noen gang tidligere, som et middel mot økende menneskelig isolasjon og som et middel mot passivisering.

Et fritidssamfunn som vårt krever meningsfylte fritidsbeskjeftigelser. Egenaktivitet er nødvendig.

Særlig er det viktig at ungdommen har fritidsaktiviteter som engasjerer og som gir anledning til utfoldelse av evner og anlegg.

* Åse Gruda Skard: «Barn, kultur, samfunn» s. 116 (J.W. Cappelens Forlag a.s., 1973).

Disse aktivitetene bør også gi mulighet for kontakt med andre mennesker.

Hauglin-komiteén*) skriver at «det stor flertall blant ungdom er passivisert, umyndiggjort og lite engasjert i det som skjer utenfor deres eget miljø» (s. 26). Dette synet er allment akseptert, og situasjonen oppfattes som foruroligende.

Hauglin-komiteén mener at verken tilbudet fra det offentlige eller fra de frivillige organisasjonene strekker til. Ønsker, interesser og behov hos store ungdomsgrupper blir det ikke tatt tilbørlig hensyn til.

Hauglin-komiteén understreker at det offentlige må få større ansvar for fritidstilbud til ungdommen: «Det må slås fast at det er det offentliges *plikt* å legge forholdene til rette for et bedre fritidsmiljø, og at det er ungdoms *rett* å bli møtt med varierte fritidstilbud som i størst mulig grad dekker deres behov og ønsker» (s. 45–46).

Som målsetting for ungdomspolitikken setter Hauglin-komiteén opp følgende: «Målsettingen for samfunnets tilbud til ungdom . . . må være å legge forholdene best mulig til rette for trivsel, mellommenneskelig kontakt, utfoldelse og engasjement» (s. 45).

St.mld. nr. 52 (1973–74) om ny kulturpolitikk sier om kulturtilbudet for barn: «Kulturpolitikken for barn må fellast inn i den allmenne samfunnspolitikken. Grunnlaget for all kulturell utvikling blir lagt tidleg i barneåra. Vi veit no meir om kva røynsler i dei første barneåra har å seie for mennesket. Eit impulsfattig miljø kan hemme både intelligensutviklinga og utviklinga av kjenslelivet og kroppslege eigenskapar. Det er vanskeleg seinare i livet å råde bot på skadar som manglar i barnemiljøet har vore årsak til. Derfor blir det også ei viktig oppgåve i jamstillingspolitikken å skape eit godt og rikt kulturmiljø for alle barn og all ungdom» (s. 45).

Musikken er viktig fordi den aktiviserer og engasjerer. Den stimulerer følelser, intellekt, fysikk og psyke på en positiv måte, den inspirerer til utfoldelse og skaper trivsel og menneskelig kontakt.

En god musikkopplæring oppøver evnen til saklig vurdering av musikk og framførelse av musikk. Derfor blir en slik opplæring

*) Innstilling om ungdomsarbeidet i Norge, avgitt 6.5. 1971.

viktig med tanke på den økende og svært uheldige kommersialisering av kulturlivet som finner sted. St.mld. nr. 52 (1973–74) sier om dette: «Organiseringa av produksjon av varedistribusjon har ført til ei sterk kommersialisering av mange verdier» (s. 17). «Departementet ser visse former for kommersialisering som eit alvorleg kulturpolitisk problem» (s. 40). Dette gjelder ikke minst kommersialiseringen innenfor kunstformidlingen. «På musikkområdet er det særleg grunn til å vurdere produksjonen og distribusjonen av grammofonplater og kassetar» (s. 40). Dette må en se i sammenheng med at «ikkje minst barn og ungdom er utsette for eit sterkt forbrukarpress frå kommersielle samfunnskrefter» (s. 40).

Opprettholdelsen av vårt bosettingsmønster forutsetter et trivsestilbud, et kulturtilbud. Et aktivt musikkliv styrker bygdemiljøet og motvirker fraflytningstendensene. I st.mld. nr. 8 (1973–74) om organisering og finansiering av kulturarbeid gis det uttrykk for et ønske om å legge større vekt på en allsidig utbygging av distriktene. «Det vil vere ei hovudoppgåva i åra framover å byggje ut kulturarbeidet i distrikta» (s. 48).

Her vil kommunale musikkskoler være en viktig faktor.

St.mld. nr. 52 (1973–74) sier: «Gjennomføringa av eit verkeleg kulturelt demokrati er ei hovudoppgåve i norsk kulturpolitikk. Eit av dei viktigaste verkemidla til å fremme kulturelt demokrati er i dag *kulturell distriktutbygging og desentralisering* både når det gjeld organisasjon og aktivitet. Eit rikt kulturmiljø kan samtidig spele ei stor rolle i arbeidet for å skape trivelege og livskraftige lokalsamfunn» (s. 6).

En del drabantbyer er lokalsamfunn med et svært fattig kulturmiljø og bør tilgodeses ved utbyggingen av kulturlivet. De må få et aktivitetstilbud til barn og ungdom som forhindrer understimulering og skaper et boligmiljø med trivsel, velferd og menneskelig nærhet. Også her vil frivillige musikkaktiviteter være av stor betydning.

Vår demokratiske samfunnsform bør sikre alle som ønsker det, rimelig adgang til kunst. Geografiske og økonomisk/sosiale ulikheter bør ikke stenge noen ute fra et fullverdige kulturtilbud.

I vårt samfunn har for få i nyere tid fått del i den verdi musikken

kan gi menneskene. Mange har stått fremmed overfor musikken, hatt lite kjennskap til den og liten glede av den. Andre har vist forståelse og interesse bare for et snevert felt av musikken, alt betinget av samfunnsmessige forhold.

St.mld. nr. 8 (1973–74) sier: «Utdanning er i seg sjølv grunnlaget for det meste av skapande kulturarbeid, og eit visst utdanningsnivå kan iblant vere føresetnaden for oppleving av både eldre og nyare kunst» (s. 38).

Ved å utbygge et landsomfattende tilbud om frivillige musikkaktiviteter og sørge for at det får en i enhver henseende forsvarlig form, vil man oppnå et slikt utdanningsnivå.

Musikk er av stor verdi for det enkelte menneske og for samfunnet. Av den grunn bør det være et mål for samfunnet at alle barn og ungdommer i tillegg til den obligatoriske musikkundervisningen i skolen, får adgang til frivillig musikkundervisning, uansett hvor de er bosatt i landet.

4 Beskrivelse og vurdering av situasjonen i Norge

4.1 **OVERSIKT OVER OMFANGET OG DRIFTSFORMEN FOR EKSISTERENDE KOMMUNALE MUSIKKSKOLER I NORGE**

Til grunn for opplysningene ligger Norsk Musikkskoleråds spørreskjemaer av 1973 og 1974, Norsk Musikkpedagogisk Forenings spørreskjema av 1973 og dette utvalgets eget spørreskjema av 1974.

4.1.1 **MUSIKKSKOLENES ANTALL OG GEOGRAFISKE FORDELING**

4.1.1.1 ANTALL

Norsk Musikkskoleråds liste av 1.9.1973 over musikkskoler omfatter følgende 60 navn:*)

1 Alta Musikkskole	21 Kongsgårdmoen musikkskole
2 Bodø kom. musikkskole	22 Kristiansand musikkskole
3 Bærum kom. musikkskole	23 Kristiansund kom. musikkskole
4 Drammen kom. musikkskole	24 Kvinesdal musikkskole
5 Eidsvoll kom. musikkskole	25 Larvik kom. musikkskole
6 Elverum musikkskole	26 Lesja musikkskole
7 Fet musikkskole	27 Levanger orkesterskole
8 Fredrikstad kom. musikkskole	28 Lørenskog kom. musikkskole
9 Frogn musikkskole	29 Melhus musikkskole
10 Gjøvik kom. musikkskole	30 Molde musikkskole
11 Gran musikkskole	31 Narvik kom. musikkskole
12 Halden kom. musikkskole	32 Nittedal kom. musikkskole
13 Grimstad musikkskole	33 Notodden kom. musikkskole
14 Harstad kom. musikkskole	34 Odda kom. musikkskole
15 Haugesund kom. musikkskole	35 Oppegård kom. musikkskole
16 Horten kom. musikkskole	36 Porsgrunn kom. musikkskole
17 Hå musikkskole	37 Rana musikkskole
18 Inntørndelag orkesterskole	38 Ringsaker musikkskole
19 Karmøy musikkskole	39 Risør kom. musikkskole
20 Klepp musikkskole	40 Røyken musikkskole

*) Ajourført liste over landets musikkskoler finnes i vedlegg 1.

- 41 Sandar musikkskole
- 42 Sandnes musikkskole
- 43 Sauda musikkskole
- 44 Skien kom.
- 45 Sola musikkskole
- 46 Stavanger musikkskole
- 47 Stange kom. musikkskole
- 48 Suldal musikkskole
- 49 Time musikkskole
- 50 Tinn kom. musikkskole

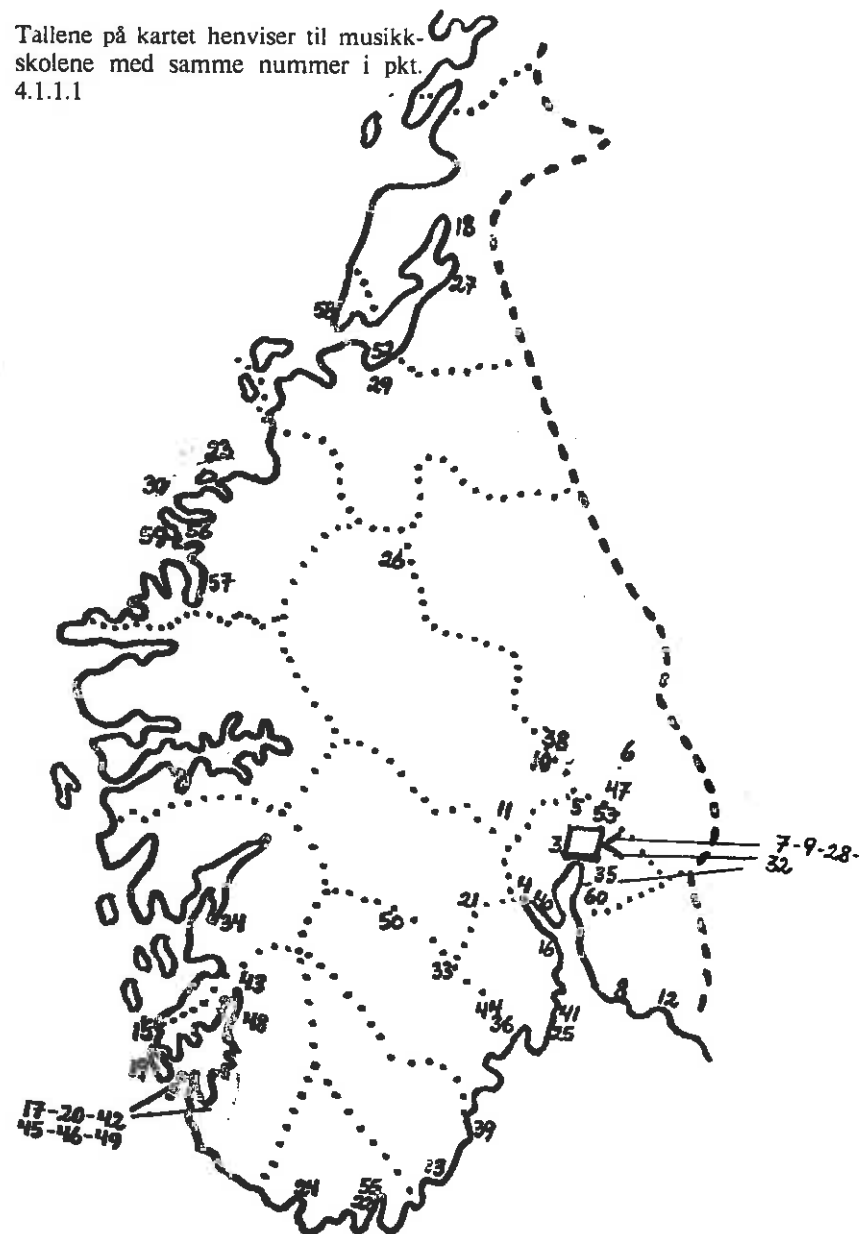
- 51 Tromsø musikkskole
- 52 Trondheim kom. musikkskole
- 53 Ullensaker
- 54 Vefsn musikkskole
- 55 Vennesla musikkskole
- 56 Vestnes musikkskole
- 57 Volda/Ørsta musikkskole
- 58 Ørlandet musikkskole
- 59 Ålesund musikkskole
- 60 Ås kom. utv. musikkundervisning

4.1.1.2 FORDELING

Av kartet side 33 og 34 fremgår disse musikkskolenes fordeling ut-over landet:

Av landets 445 kommuner har i dag bare sjetteparten musikkskoler. Disse skolene er tilfeldig fordelt. Det er flest tilbud i byer og tettsteder, færre tilbud i Nord-Norge enn i Sør-Norge.

I dag finnes flere musikkskoler enn kartet viser (jfr. vedlegg 1), men det totale bilde er ikke vesentlig forandret.

Tallene på kartet henviser til musikkskolene med samme nummer i pkt. 4.1.1.1

4.1.2 MUSIKKSKOLENES DRIFTSFORM

De fleste musikkskolene drives kommunalt, noen er også private, men får kommunal støtte.

Kommunenes utgifter pr. musikkskolelev varierer mye. Det samme gjelder utgiftene til det administrative apparat og til skryss av musikkskolens lærere.

Musikkskolene synes å ha liten fasthet og ensartethet i sin oppbygning, både hva angår den organisatoriske oppbygning og organiseringen av undervisningen.

Bare en håndfull er på noen måte i nært samarbeid med den obligatoriske skole.

Driften er i stor grad basert på frivillig innsats, noe som ofte fører til for liten administrasjon og for liten planlegging. En skaffer lærere og undervisningsrom, det er det vesentligste. Det blir ikke anledning til tilfredsstillende informasjoner til elevene og til utvikling av et sosialt liv ved skolen. Samspillgrupper blir borte, miljøskapning forsømmes. Det blir liten oppfølging av pedagogiske prinsipper og søken etter nye og bedre veier i undervisningen. Lærerne får ingen anledning til etterutdanning.

4.1.3 MUSIKKSKOLENES LÆRERE

I de fleste tilfeller blir lærerne ansatt av skolestyret etter innstilling fra musikkskolen. Ellers skjer tilsettingen ved musikkskolens styre.

Det finnes noen få eksempler på at ansettelser gjøres av musikkskolens leder, musikkskolens lærerråd eller av formannskapet.

Så langt en kan bringe på det rene, dreier det seg vanligvis om ansettelser for ett år, med mulighet for prolongering.

Lærerpersonalet er i det vesentlige timelærere som er løst knyttet til musikkskolene. De får følgelig liten oversikt over skolens totale opplegg, liten kontakt med de øvrige lærere og liten mulighet til å finne fram til det beste opplæringstilbud for sine elever.

Lærernes musikalske og pedagogiske bakgrunn er svært ulik.

Dette er selvsagt uheldig og gjør etterutdannelse og koordinering påkrevet.

Dessverre er mulighetene for etterutdannelse av musikkskolenes lærere generelt for dårlig, hvor den da ikke mangler helt.

Musikkskolenes lærere gjør i dag jevnt over en meget god innsats til musikkskoleelevenes og deres foresattes fulle tilfredshet. Dette overflødiggjør imidlertid ikke en høyning og forbedring av kvalifikasjonene.

Det er i landet i dag en prekær mangel på musikk-lærere (jfr. kap. 8).

4.1.4 MUSIKKSKOLENES ELEVER

Mange musikkskoler er tredelte og omfatter musikalsk barnehage, aspirantkurser og den egentlige «musikk-skole». Over halvparten av elevene får sin undervisning i sistnevnte.

Voksneopplæring utgjør en svært liten del av musikkskoleundervisningen, bare snau 3 % av elevene er voksne. Behovet for undervisning for voksne er imidlertid langt større enn dette.

Elevene fordeler seg på en lang rekke instrumenter. Pianoundervisning tar en relativt stor del av timetallet (bortimot 25 % av timene), mens vokalundervisningen må karakteriseres som forsumt (under 3 % av timene).

Strykere og blåsere får hver ca. 15 % av timene, mens teorifag har under 1/2 %.

4.1.5 MUSIKKSKOLENE OG INSTRUMENTENE

Over halvparten av musikkskolene låner ut instrumenter til noen av elevene.

Ved litt under halvparten av musikkskolene kan en del elever få leie instrumenter.

Midler til innkjøp og vedlikehold av instrumentene får musikkskolene vanligvis over sine budsjetter. En del har egne budsjettposter for dette.

De skolene som leier ut instrumenter, bruker i regelen leien til nye instrumentkjøp og til vedlikehold.

Mange musikkskoler får låne instrumenter av grunnskolen.

Musikkskolenes instrumenter er i regelen beregnet på begynner-elever. Behovet for instrumenter av bedre kvalitet melder seg etterhvert. Oftest må elevene selv anskaffe slike instrumenter. I noen tilfeller får de hjelp av musikkskolene.

4.1.6 MUSIKKSKOLENE OG UNDERVISNINGSMATERIELLET

Ved de fleste av musikkskolene utlånes i større eller mindre grad undervisningsmaterieell til elevene. For det meste ser det ut til å dreie seg om samspill- og samsangnoter. Materieell til den individuelle undervisning må elevene som regel kjøpe selv.

Utleie av undervisningsmaterieell forekommer bare ved ytterst få musikkskoler.

Musikkskolene har gjerne en egen budsjettpost for anskaffelse av noter.

4.2 SITUASJONEN FOR BARN OG UNGDOM NÅR DET GJELDER ADGANGEN TIL FRIVILLIGE MUSIKKAKTIVITETER

Vesentlig her er hvilke musikkaktiviteter som blir tilbudt, hvem som får tilbudet, mengden av tilbud i forhold til etterspørselen, den geografiske spredningen av tilbudet og omkostningene ved å motta det.

Hovedsakelig gis tilbud om frivillige musikkaktiviteter av musikkskoler, skolekorps, skolekor, skoleorkestre, folkemusikkgrupper, sang- og instrumentalgrupper tilknyttet ulike menigheter, privatlærere, kommersielle musikkskoler og ulike typer kor og orkestre.

4.2.1 MUSIKKSKOLENE

4.2.1.1 MUSIKKSKOLENES GEOGRAFISKE PLASERING

Her henvises til pkt. 4.1.1.2

Det fremgår av dette at musikkskolene ligger for spredt til å være et tilbud for hele landet, og for konsentrert om enkelte sentra til

å yte utkantstrøkene rettferdighet. De fleste kommuner har ikke noe musikkskoletilbud i det hele tatt.

4.2.1.2 MUSIKKSKOLENES KAPASITET

En stor del av søkerne til våre musikkskoler kommer på venteliste, og mange som ville ha søkt, gjør ikke dette, fordi de regner det for utsiktsløst.

Ventelistene skyldes hovedsakelig pengemangel, men også lærermangelen er vesentlig.

Musikkskolene tilbyr vanligvis undervisning bare på et fåtall instrumenter.

Antallet pianoelever er relativt stort. En kunne ønske at en del av pianoelevene hadde tatt undervisning på orkesterinstrumenter eller i sang.

Mange pianoelever starter sin opplæring på et instrument som ikke passer for dem, og sjansen for at de kommer med i samspill- og/eller samsanggrupper er liten. De går derfor glipp av det vesentlige sosiale og miljømessige aspekt ved musikken og den inspirasjon dette gir. I mange tilfeller er resultatet at den framgang barnets musikalitet skulle tilsi, uteblir.

Musikkskolene er ikke alltid i stand til å gi videregående undervisning på de instrumenter hvor de makter en begynnerundervisning.

Musikkskolene er sjelden i stand til å tilby samspill og samsang i den grad det er ønskelig.

4.2.1.3 OPPTAKSPRØVER OG PRØVEPERIODER

Den manglende kapasitet fører til at halvparten av musikkskolene har opptaksprøver av en eller annen art.

Halvparten av musikkskolene opererer med en såkalt «prøveperiode», d.v.s. at først etter noen tids undervisning blir man betraktet som «elev», hvilket betyr at man får fortsette så lenge man ønsker.

En tredjedel av musikkskolene har både opptaksprøver og prøveperioder.

4.2.1.4 OMKOSTNINGENE FOR MUSIKKSKOLEELEVERNE

I) Kontingenten

Med ytterst få unntak krever alle musikkskoler en elevkontingent. Denne varierer mye fra skole til skole.

Kontingenten varierer alt etter om elevene får gruppe- eller individuell undervisning. Søskenmoderasjon forekommer ved noen musikkskoler. Det betyr at søsken i samme musikkskole betaler redusert kontingent.

Stipendier eller friplasser p.g.a. økonomiske forhold finnes ikke i særlig stor grad.

II) Reiseutgifter

Ved enkelte musikkskoler har svært mange elever reiseutgifter. Dette ser ut til å være tilfelle særlig ved skoler i utkantstrøk og med stort omland, og likeså ved skolene i større byer.

Det opplyses at i mange tilfeller blir elevene kjørt til musikkskolen av sine foresatte.

III) Instrumenter

a) Instrumentkjøp

Instrumentkjøp vil i mange tilfelle være en engangsutgift. Men det er på den annen side vanlig at elevene etter å ha nådd et visst nivå, må anskaffe nye og bedre instrumenter for å komme videre.

Enten det er tale om kontantkjøp eller avbetalingskjøp vil dette medføre merkbare utgifter.

b) Instrumentleie

Halvparten av musikkskolene leier ut et begrenset antall instrumenter (se pkt. 4.1.5). Leien varierer, men synes gjennomsnittlig å ligge på vel 50 kr. pr. år.

Det må understrekes at ikke alle elever som ønsker det, kan få leie eller låne instrumenter. Instrumentparken ved musikkskolene er for liten til det.

c) Vedlikehold

Til vedlikehold av sitt instrument må en musikkskoleelev regne med ca. kr. 200,- pr. år.

Til vedlikehold regnes f.eks. rør til blåseinstrumenter, strenger og buehår til strykeinstrumenter, stemming av piano etc.

IV) Undervisningsmateriell

Ved de fleste musikkskolene utlånes samspill- og samsangnoter til elevene, iallfall i en viss utstrekning. Materiell til den individuelle undervisning må elevene som regel kjøpe selv.

Utleie av undervisningsmateriell forekommer nesten ikke (se pkt. 4.1.6).

Utgiftene til notemateriell vil variere avhengig av instrument og elevenes nivå. Formodentlig ligger de et sted mellom 30–100 kr. pr. år.

4.2.2 SKOLEKORPSENE

Skolekorps finnes ved de fleste skoler i dette landet. De har sitt eget forbund som teller 1156 skolekorps.

Deres kapasitet er ofte for liten. Ikke alle som ønsker det, får plass. Dette fører til et system med opptaksprøver.

Omkostningene ved å være med er små, men til vanlig krever driftsutgiftene stor foreldreinnsats.

4.2.3 SKOLEKORENE

Skolekor finnes en rekke steder i landet. De har en egen organisasjon. En regner med at det er ca. 500 skole- og barnekor i landet, men ikke alle er tilsluttet organisasjonen. Som regel får alle elever som ønsker det, være med.

Omkostningene er små for medlemmene.

4.2.4 SKOLEORKESTRENE

Enkelte skoler har etter hvert fått skoleorkestre. Foreløpig er det registrert ca. 50 slike i landet. De har sin egen organisasjon.

Tilgangen på strykere er for liten og gjør at det foreløpig ofte er

vanskelig å komme i gang med slike samspillgrupper. Strykerantallet begrenser antall blåsere i disse orkestrene.

Alle strykere som ønsker det, kommer med, mens forholdsvis få blåsere får plass.

Omkostningene er relativt høye for deltagerne.

4.2.5 FOLKEMUSIKKGRUPPER

Folkemusikkgrupper finnes enkelte steder hvor folkemusikktradisjonen er levende, og hvor det er tilgang på lærere. Den økende interesse blant ungdom for slik opplæring gjør at opplæringskapasiteten må sies å være mindre enn ønskelig. Undervisningen skjer oftest på privatlærerbasis, men Noregs Ungdomslag driver utstrakt kursvirksomhet for barn og ungdom.

4.2.6 SANG- OG INSTRUMENTALGRUPPER TILKNYTTET ULIKE MENIGHETER

Fra gammelt har sang- og musikkgrupper i begrenset utstrekning eksistert i tilknytning til forskjellige religiøse organisasjoner eller menigheter. I den senere tid har bevegelser som «Sky sing» o.l. engasjert større ungdomsgrupper.

Frelsesarméen har lenge stått for en god musikalsk korpsopplæring.

4.2.7 PRIVATLÆRERE

Tradisjonelt har en stor del av musikkundervisningen her som i andre land, vært gitt av privatlærere.

Det er ingen tvil om at mange av disse har gjort et verdifullt og ansvarsbevisst arbeid. Problemet er at hvem som helst kan tilby musikkundervisning, og elevene har i mange tilfelle liten mulighet til å vurdere den undervisning de får, før etter lang tid. Dårlig pedagogisk og musikalsk opplæring fører lett til at elever slutter eller innøver feil og uvaner som det kan være vanskelig å rette på siden.

Det er grunn til å minnes Zoltán Kodálys ord om at det ikke er farlig å ansette en dårlig operaleder i hovedstaden, han kan bare avsettes igjen. Men å få en dårlig musikk lærer ute i distriktet er en ulykke, for han vil kunne berøve generasjoner av barn og voksne gleden ved musikk.

En ulempe ved privatlærersystemet er altså at lærernes kvalifikasjoner er svært ulike og i praksis nesten ukontrollerbare for elevene.

En annen ulempe er det økonomiske. På den ene side har dyktige lærere av ren idealisme undervist enkelte elever billig, for ikke å si gratis. På den annen side har mange flinke lærere sluttet å undervise fordi de ikke kan leve av det de tjener på undervisningen.

For eleven vil privatundervisning falle dyrere enn musikkskoleundervisning. Det kan føre til at økonomisk svake avskjæres fra musikkundervisning.

En tredje ulempe er at det er og har vært altfor få dyktige privatlærere. Dessuten har disse lærerne i stor grad vært samlet i de større byene.

4.2.8 KOMMERSIELLE MUSIKKSKOLER

Betegnelsen omfatter all undervisning som musikkfirmaer gir på instrumenter de selv selger.

I motsetning til de kommunale musikkskoler som ut fra sin formålsparagraf setter eleven og hans utvikling i sentrum, er de kommersielle musikkskolers undervisningstilbud basert på økonomisk fortjeneste. Dette får ikke bare uheldige følger for elevene, men setter også grupper av økonomisk svakt stilte utenfor.

De kommersielle musikkskoler er ofte ikke kvalitetsmessig på høyde og fører ofte ikke eleven ut over elementærstadiet.

En kan kanskje ikke se bort fra at de kommersielle musikkskolene dekker et behov hos noen, men det bør heller ikke legges skjul på at de i enkelte tilfeller er til hinder for opprettelse av kommunale musikkskoler. De kan til og med være en trusel mot musikkmiljøet, for såvidt som medlemmer av samspill- og samsanggrupper slutter å komme sammen og isteden sitter hjemme og spiller hvert sitt EL-orgel. For en kommunal musikkskole vil det måtte være en hovedoppgave å skape nettopp et aktivt samspill- og samsangmiljø.

Måten de kommersielle musikkskolene blir markedsført på, er ikke uvesentlig.

I noen tilfeller reklamerer man primært med instrumenter.

Hvis kjøperen ber om undervisning, får han et tilbud. Dette er en akseptabel fremgangsmåte.

I andre tilfeller reklamerer man med musikkskole og får derigjennom kjøpere. Denne fremgangsmåten er mer tvilsom, tatt i betraktning at skolen ikke ser eleven, men selget som det vesentlige.

4.2.9 ULIKE TYPER KOR, KORPS OG ORKESTRE

Her tenkes først og fremst på «voksne» kor, korps og orkestre. De gir ungdom som har nådd et visst ferdighetsnivå, et tilbud. Men antallet og plasseringen av slike kor, korps og orkestre gjør tilbudet begrenset.

Det finnes også en del kor, korps og orkestre i denne kategori som er mer innrettet på ungdommen og dens ferdighetsnivå.

Tilbudet av korps er stort og dekker langt på vei behovet. Det finnes kor mange steder, men tilbudet må enda bli større. Orkestre finnes bare noen få steder. Det henger bl.a. sammen med mangelen på strykere. På dette felt må det snarest gjøres en betydelig innsats.*)

4.2.10 VURDERING AV SITUASJONEN

En mener å kunne fastslå følgende om barn og ungdoms adgang til frivillige musikkaktiviteter:

Selv om det stadig opprettes nye musikkskoler, har enda bare et fåtall av landets kommuner et tilbud om frivillige musikkaktiviteter. Utkantstrøkene ligger vanligvis dårligst an.

Der hvor det er tilbud om velorganisert kommunal musikkskoleundervisning, der øker tilslutningen sterkt fra år til år.

Tilbudet av frivillige musikkaktiviteter er i dag altfor lite i forhold til etterspørselen. Dette fører til uheldige forhold med ventelister og opptaksprøver/prøveperioder. Det fører også til at man-

*) Et forberedende utvalg nedsatt av Norsk kulturråd leverte i sept. 1972 en rapport om den profesjonelle strykerkrutteringen og om den frivillige musikkopplæringen for barn og ungdom i Norge. Det fremgår av denne rapporten at tilgangen på strykere til orkestrene, både profesjonelle orkestre og amatørorkestre, er katastrofalt lav, og den gjør arbeidet i skoleorkestrene meget vanskelig. Grunnen til dette er på den ene siden den store mangel på lærere og instruktører på strykeinstrumenter, på den annen side at de unge ofte har valgt andre instrumenter. Lederne for våre utdanningsinstitusjoner i musikk melder imidlertid om stigende interesse for opplæring på strykeinstrumenter og forutser en merkbar forbedring i situasjonen på noe lenger sikt.

ge setter i gang med instrumenter som ikke passer for dem, og til at mange som ønsker det, ikke får begynt med musikk.

Tilbudet om frivillige musikkaktiviteter er svært ensidig.

Strykeropplæringen er for liten og må av hensyn til landets behov ofres spesiell oppmerksomhet.

De musikkaktiviteter som tilbys barn og ungdom har ikke alltid den rette balanse mellom samspill/samsang og opplæring. Den instrumentale og vokale utdannelse som er forutsetningen for varig beskjeftigelse med og glede av musikk, blir i stor grad forsumt til fordel for samspill/samsang. Denne forsømmelse medfører også at enkelte ikke får utnyttet sine evner og muligheter fullt ut.

Omkostningene ved en tilfredsstillende musikkopplæring er i dag for høye til at alle som ønsker slik opplæring, kan få det.

Det er uheldig fordi det kan føre til at det blir satt igang mindreverdige musikkundervisning med økonomisk fortjeneste som hovedmål.

Elevkontingentene og adgangen til lån/leie av instrumenter og materiell er forskjellig fra musikkskole til musikkskole.

Musikkopplæringen lider i dag under pengemangel og lærermangel.

De kommunale musikkskolenes organisasjonsform er ulik, og de får ulik støtte av sine kommuner.

Det mangler et enhetlig organisatorisk opplegg for musikkopplæringen.

Situasjonen er vesentlig dårligere i Norge enn i de fleste europeiske land når det gjelder generell adgang for barn og ungdom til frivillig musikkopplæring (jfr. kap. 5).

5 Situasjonen i noen andre land

Oppsettet bygger for Danmarks vedkommende på opplysninger fra et av utvalgets medlemmer etter møte med formannen i Statens Musikkråd i Danmark, direktør Kjeld Hansen, og på en skriftlig utredning av et av medlemmene i dette rådet, lærer Bo Winther (vedlegg 2).

For Sveriges vedkommende bygger oppsettet på opplysninger innhentet av to av utvalgets medlemmer i møter med Svenska Kommunförbundet og ledere for musikkskoler ulike steder i Sverige (vedlegg 3).

Oppsettet om Finland og om de felleseuropeiske problemer i forbindelse med musikkskoleundervisningen bygger på opplysninger innhentet av to av utvalgets medlemmer som var tilstede på den Europeiske Musikkskoleunions generalforsamling i Finland i mai 1975, og samtidig kontaktet sentrale personer innen finsk musikkliv (vedlegg 4).

På bakgrunn av vårt materiale mener vi å kunne legge fram følgende.

5.1 DANMARK – FINLAND – SVERIGE

5.1.1 MUSIKKSKOLENES ANTALL OG KAPASITET

5.1.1.1 DANMARK

Materiale fra 1973 viser at Danmark da hadde 180 musikkskoler med et elevtall på 30 575.

Dette dekker ikke behovet for musikkundervisning, og flere kommuner er i ferd med å starte musikkskoler. Man forventer en betydelig utbygging.

5.1.1.2 FINLAND

Finland har i dag 75 musikkskoler, vanligvis kalt musikkinstitutter.

Målet for utbyggingen er at ca. 3% av alle 6–25 åringer skal søkes

gitt undervisning i musikk instituttene. Dette vil utgjøre ca. 1 % av befolkningen.

5.1.1.3 SVERIGE

Av alle Sveriges 278 kommuner var det i 1974 bare 12 som ikke hadde kommunal musikk skole. I disse 12 kommunene foregår det planleggingsarbeid for å få et slikt undervisningstilbud etablert.

Omlag 300 000 elever får undervisning ved musikk skolene. Dette utgjør 33 % av grunnskolenes elevtall.

5.1.2 MUSIKKSKOLENES GEOGRAFISKE PLAS- SERING

5.1.2.1 DANMARK

En statistikk for 1973 viser at det foregår kommunal musikkundervisning i 13 av Danmarks 15 amtskommuner. På landsbasis synes altså fordelingen tilfredsstillende.

I realiteten er fordelingen temmelig ujevn, da bare et fåtall av landets kommuner tilbyr kommunal musikkundervisning. Best er deknningen i København og Nordjylland amtskommuner hvor halvparten av kommunene har musikk skoler.

Undervisningstilbudet forbedres gjennom et betydelig antall ikke-kommunale musikk skoler.

5.1.2.2 FINLAND

De finske musikk instituttene er vilkårlig plasert, da igangsettingen har vært avhengig av interesserte mennesker og giverglede.

Det finnes i dag institutter over hele Finland, men bare 4 i Nord-Finland. Ingen av disse fire instituttene gir tillegg utdanning i musikk for lærere. Det er altså åpenbart at også Finland har sine distriktsproblemer, og at det i første rekke er Nord-Finland som har dårlig skoletilbud og som kjemper med store avstander. Man er svært opptatt av å få utbygget musikk skolene slik at geografiske forskjeller blir mindre.

5.1.2.3 SVERIGE

Alle Sveriges kommuner med unntak av 12 hadde i 1974 kommunale musikk skoler (se pkt. 5.1.1.3). Man har altså langt på vei oppnådd å få kommunale musikk skoler i tilstrekkelig antall jevnt fordelt over hele landet.

5.1.3 MUSIKKSKOLENES DRIFTSFORM OG OPP- LEGG

5.1.3.1 DANMARK

Bare noe over en fjerdedel av musikk skolene regnes som kommunale, men også andre får kommunal støtte. Enkelte støttes på amtsplan og enkelte av staten. Den kommunale støtte varierer sterkt fra kommune til kommune.

De kommunale musikk skoler er meget forskjellig oppbygget, og deres undervisningsopplegg er ulikt.

Noen skoler bruker gruppeundervisning, andre har bare individuell undervisning. Likeledes legges ulik vekt på samspill.

Den klassiske musikk står sentralt i undervisningsopplegget, men iallefall noen skoler er åpnet for alternativ musikk.

Enkelte musikk skoler tilbyr undervisning på alle instrumenter.

Undervisningen foregår omtrent for alle musikk skolers vedkommende på de kommunale skoler som stilles gratis til rådighet.

Det anses som særdeles viktig at elevene blir i sitt miljø på skolene. Derved blir musikk skolen et supplement til skolens normale musikkaktivitet, og musikk skolens lærere trekkes inn i arbeidet ved de ulike skolers forskjellige arrangementer. Man får på den måten mange musikk miljøer og ikke bare ett i musikk skolens lokaler.

5.1.3.2 FINLAND

En tredjedel av landets musikk institutter er kommunale, de øvrige er private.

Både de private og de kommunale institutter får offentlig støtte, men støtten varierer fra 20–60 % av de totale kostnader. Musikk-

instituttene har gjennomgående store økonomiske problemer. De kommunale institutter har gjerne den beste økonomien.

Ikke så sjelden har en opprettet inter-kommunale musikkinstitt hvor to eller flere kommuner samarbeider. En finner også eksempler på at små kommuner kjøper seg plasser i større kommuners musikkinstittuter.

I 1973 nedsatte den finske stat en komité som skulle utarbeide en plan og et forslag for hvordan musikkutdannelsen skal foregå i fremtiden. Dens arbeid vil bidra til en enhetliggjørelse av de ulike opplegg og organisasjonsformer som nå eksisterer, og som anses å være uheldige.

Det er vanlig at musikkinstittutene mangler egen bygning for undervisning og at undervisningen derfor i stor grad foregår på de vanlige skoler utenfor normal skoletid.

Ved de finske musikkinstittutene må elevene gjennomgå opptaksprøver for å få begynne.

5.1.3.3 SVERIGE

Undervisningen drives av kommunene alene uten økonomisk støtte fra staten. Det er imidlertid på tale at staten skal gi tilskudd.

Det foreligger ingen bestemt organisatorisk oppbygging av musikkskolene i Sverige, men stort sett har de likevel et forholdsvis enhetlig preg.

Våren 1974 ble det i Kommunförbundets pedagogiske råd utarbeidet forslag til målsetting for den kommunale musikkskolen. Dermed er et viktig skritt tatt i retning av likhet også på dette punkt.

Den kommunale musikkskoles hovedoppgave er å gi frivillig musikkundervisning utover den som elevene får gjennom allmenn skolegang.

I den kommunale musikkskolen undervises først og fremst barn og ungdom i grunnskole- og gymnasalder. Alle som melder seg, blir tatt opp dersom den enkelte skole har tilstrekkelige ressurser.

Elevenes skiftende ønsker og behov blir tilgodesett gjennom en bredt opplagt virksomhet med forskjellige aktivitetstyper. Ved si-

den av den egentlige instrumentalundervisningen som foregår individuelt eller i mindre grupper, finnes det ulike slag av ensemblemusisering og gruppevirksomhet. For elever som ikke har direkte interesse av et studium- eller av å motta undervisning på vanlig måte, men som har lyst til å være med i en musikkaktivitet sammen med andre, blir det organisert såkalt «åpen gruppevirksomhet» med svært varierte arbeidsformer.

Dersom det er muligheter og behovet er tilstede, kan musikkskolene drive terapeutisk virksomhet for psykisk og fysisk handikappede i forskjellige aldre.

Musikkskolene gir undervisning både med tanke på de som skal bli fagmusikere og med tanke på amatørvirksomhet.

De forskjellige grener innenfor vestens kunstmusikk og folke-musikk er representert, og en ser det som en viktig oppgave å ta vare på de lokale musikktradisjoner.

Det er svenskenes oppfatning at kommunene også innenfor andre områder enn musikk bør organisere frivillig undervisning, i første rekke i dans, dramatikk og bildende kunst. Man mener at virksomheten innenfor disse områdene, spesielt dans og musikk-dramatikk, kan pedagogisk samordnes med den frivillige musikkundervisningen i musikkskolene.

Undervisningen foregår etter skoletid.

5.1.4 MUSIKKSKOLENES LÆRERE

5.1.4.1 DANMARK

Det benyttes timelærere og deltidsansatte. Leseplikt og arbeidstid varierer. Behovet for musikk lærere er ikke dekket.

5.1.4.2 FINLAND

En regner med at ca. 70 % av lærerne er timelærere. Kombinerte stillinger er sjeldne.

Det gis høyere lønn i kommunale enn i private musikkinstittut.

En regner med at behovet for musikk lærere i 1980 vil være nesten dobbelt så stort som det lærerantall man har i dag.

5.1.4.3 SVERIGE

Lærernes undervisningsplikt er satt til 30 t. pr. uke. Arbeidstiden pr. uke er stipulert til 40 t.

En undervisningstime er normalt 40 min., og undervisningsåret består av 40 uker.

I noen tilfeller regnes undervisningstidene til 45 min., da får en et undervisningsår på 39 uker.

Lærerne får kompensasjon etter faste normer for reiser til flere arbeidsplasser og for ubekvem arbeidstid. Lonnsavtaler, tjenesteplikter o.l. blir regulert gjennom avtalen mellom Kommuneforbundet og lærernes organisasjon.

Det påpekes at det er behov for to typer lærere i musikkskolene, en type som er allsidig, og en annen type som er mer spesialisert.

5.1.5 MUSIKKSKOLENE OG DEN OBLIGATORISKE SKOLE

5.1.5.1 DANMARK

Musikkundervisningen i den danske folkeskole er som følger:

1. Fra 1.–6. kl. 2 timer pr. uke obligatorisk musikkundervisning.
2. I 7. kl. ingen musikkundervisning.
3. Fra 8.–10. kl. 2 timer pr. uke valgfri musikkundervisning.
4. I de fleste amter får skolen en time pr. parallell pr. uke til frivillig korsang.

Det ser ut til at enkelte musikkskoler med tanke på folkeskolens opplegg, starter med en forskole for elevene på 1.–3. klassetrinn. Her konsentrerer man undervisningen om blokkfløyte og rytmikk. Etter denne forskolen går elevene over til sitt såkalte «soloinstrument».

Musikkskolens bruk av folkeskolens lokaler er nevnt ovenfor.

5.1.5.2 FINLAND

I Finland finnes mange ulike slag institusjoner for barn under skolepliktig alder. Blant tilbudene på førskoletrinnet finner en også en del «musikklekskoler».

Komitéen av 1973 understreker nødvendigheten av en enhetlig musikkundervisningsplan for barn under skolepliktig alder. I innstillingen blir det foreslått en økning av antall musikklekskoler ved at slike opprettes i tilknytning til musikk instituttene og ved at det gis statstilskudd til musikklekskolene som til andre musikk institusjoner.

Det finske skolevesen er for tiden under omforming, og musikkplanene er ulike i den gamle og den nye skoleordningen. Det ser ut til at elevene i gjennomsnitt fra 1.–8. klasse har 1,5 timer pr. uke i musikk.

Utenom dette kommer en ordning med såkalte «musikk-klasser»: Dette systemet finnes ca. 20 steder og er noe ulikt fra sted til sted. I Lahti har musikk-klassene i folkeskolen 5 timer musikk pr. uke fra 3.–6. klasse og 4 timer pr. uke fra 7.–9. klasse. Det finnes også musikk-klasser i gymnaset.

Finnene synes å legge vekt på en frivillig musikkundervisning i den allmenne skole. I tillegg til musikk-klasse-systemet foreslås nå at det gis muligheter til vokal- og instrumentalopplæring i grupper innenfor rammen av den frivillige musikkvirksomhet i skolen. Gruppene skal bestå av minst fire elever. Også kor- og orkestervirksomheten innen den vanlige skolen mener man bør få bedre muligheter enn hittil.

Musikk instituttene tilknytning til skoleverket er svært løs. Det finnes noen få lærere som har kombinerte stillinger, men dette er ganske nytt og ennå temmelig ukjent. Musikk instituttene er ikke underlagt skolestyret.

Musikk instituttene utdanner musikk lærere for skolevesenet, og 6 av dem utdanner dessuten musikk lærere for musikk skolene. Det er mangel på kvalifiserte musikk lærere i den finske allmenn skole.

5.1.5.3 SVERIGE

På grunnskolenivå svarer musikk skolen for alle former for frivillig musikkundervisning. I hele denne tiden er ferdighetstreningen underordnet utviklingen av elevens hele personlighet.

Musikk skolens undervisning er vanligvis inndelt slik:

1. I grunnskolen 1. kl. får elevene i musikkskolen en forberedende musikkundervisning i grupper på 12–14 elever. Det arbeides med Orff- og rytmeinstrumenter.
2. I grunnskolen 2. kl. fortsetter den forberedende undervisningen, og nå innføres instrumenter som blokkfløyte og mandolin. Det er 6–8 elever i gruppen. På dette trinn dannes også sang- og spillegrupper med 10–12 elever pr. gruppe.
3. I grunnskolen 3.–9. kl. går elevene på den «egentlige» musikk-skole. De velger instrumental- eller vokalundervisning og deltar i ensemble- eller korvirksomhet.
4. Musikkskolen underviser også elever i gymnasieskolan og voksne.

Det synes ikke å være organisert samarbeid mellom musikkundervisningen i grunnskolen og i musikkskolene. Mangelen på musikk-lærere i grunnskolen ser ut til å gjøre dette vanskelig.

Skolestyrene har ansvaret for driften av musikkskolene.

5.1.6 **OMKOSTNINGER FOR MUSIKKSKOLEELEVENE**

5.1.6.1 **DANMARK**

Omkostningene varierer mye fra kommune til kommune. Noen musikkskoler har forholdsvis lav elevkontingent og friplasser, andre musikkskoler opererer med en så høy kontingent at elever av økonomiske grunner holdes utenfor.

Enkelte av musikkskolene kjøper instrumenter som leies ut til elevene. De kan senere eventuelt kjøpe dem av skolen, og den betalte leie trekkes da fra kjøpesummen.

Ved enkelte musikkskoler kan elevene få leie notemateriell.

5.1.6.2 **FINLAND**

Omkostningene varierer mye fra musikkinstitut til musikkinstitut. Noen er temmelig dyre, men har da ofte friplasser for enkelte elever.

Ved noen institutter kan elevene få låne instrumenter.

5.1.6.3 **SVERIGE**

Elevkontingenten må sies å være meget lav. Den er satt til ca. 10% av bruttoutgiftene, hvilket i 1974 betydde ca. kr. 50,- pr. elev pr. år.

5.2 **FELLESEUROPEISKE PROBLEMER I FORBINDELSE MED MUSIKKSKOLEUNDERVISNINGEN**

På den Europeiske Musikkskoleunions generalforsamling i Finland i mai 1975 kom det fram at de europeiske musikkskolene sliter med en del felles problemer. Disse problemene er i hovedsaken følgende:

5.2.1 **ØKONOMIEN**

De fleste steder hemmer økonomien en naturlig utbygging av musikkskolene. Løsningen på dette mener man er å få til en ordning med statsstøtte.

Bare Liechtenstein står i en særstilling økonomisk sett, da dette landet har en egen post på statsbudsjettet for tilskudd til musikk-skoler.

5.2.2 **LÆRERSITUASJONEN**

Lærersituasjonen er vanskelig i alle land, dels fordi lønningene er lave, dels fordi man mangler en enhetlig utdanning for musikk-skolelærere og dels fordi en i stor utstrekning må benytte timelærere.

I Vest-Tyskland arbeider man med å gjøre lærerutdanningen slik at lærere kan undervise på begynnerstadiet i et biinstrument ved siden av å gi videregående undervisning på et hovedinstrument. Det ses som en vesentlig forutsetning for å få til hele lærerstillinger.

5.2.3 **MUSIKKSKOLENES UENSARTETHET**

Forskjellen mellom de ulike musikkskoler innen det enkelte land er for store. Det er et sterkt ønske om å få til et mønster for musikkskolene i det enkelte land. Dette vil lette arbeidet med å gjøre musikkskolene og lærernes situasjon bedre.

5.3 SAMMENDRAG

Overalt erkjennes det at for å få til en naturlig utbygging av musikkskolene som muliggjør et forsvarlig undervisningstilbud i alle deler av landet, må det gis statsstøtte.

Overalt oppfattes forskjellen mellom de ulike musikkskoler i et land som uheldig, og man arbeider mot enhetlige organisasjonsmønstre og undervisningsopplegg.

Overalt er lærersituasjonen vanskelig. Dette søkes løst ved større opplæringskapasitet og ved en utdanning som samtidig skal være spesialisierende og allsidig. Den framtidige lærer skal ha ett hovedinstrument hvor han kan gi videregående undervisning, men han skal og kunne undervise på begynnertrinnet i andre instrumenter.

Musikkskolens undervisning sikter hovedsakelig på elever i grunnskole og videregående skoler. Den tiltrettelegges slik at den passer både for amatører og framtidige fagmusikere.

I de ovennevnte nordiske land arbeider man for et samarbeid mellom musikkskole og grunnskole om musikkopplæringen.

Sammenligningen med andre land viser at mange er kommet lenger enn oss når det gjelder å utbygge frivillige undervisningstilbud i musikk for barn og ungdom.

For oss synes de viktigste oppgaver nå å være:

1. å få til musikkskoler med noenlunde likt organisasjonsmønstre.
2. å styrke musikkskolenes økonomi.
3. å bedre lærersituasjonen.

6 Hvordan forbedre adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom

Utvalget finner at den beste måten å forbedre adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom på, er å legge følgende prinsipper til grunn:

Landets totale musikkliv må ses på som et hele, og musikkopplæringen følgesamordnet.

Vesentlig i denne samordningen av musikkopplæringen er musikkskoler i samfunnets egen regi.

Musikkskolene må opprettes i tilstrekkelig antall og jevnt fordelt utover landet. De må være mest mulig ensartede m.h.t. organisering og undervisningsopplegg.

Disse musikkskolene må opprettes og drives av kommunene i samarbeid med elevenes foresatte, skoleverket og de frivillige musikkorganisasjonene.

De kommunale musikkskolene må få statsstøtte, ellers vil de bli for dyre for mange kommuner, og elevenes kontingenter for høye. Økonomiske årsaker må ikke hindre noen i adgang til frivillige musikkaktiviteter.

Det nødvendige lærerpersonale må skaffes ved en velegnet lærerutdanning og ved å gi adgang til opprettelse av kombinerte stillinger for den kommunale musikkskole og det offentlige skoleverk.

Den kommunale musikkskole må først og fremst være elevsentrert. Dens opplæringstilbud må være så bredt at det blir et tilbud til alle, uavhengig av ønsker om instrument og musikalske evner og anlegg.

Den kommunale musikkskole må primært være en allmenndannende skole, men også medvirke til å sikre rekrutteringen av fagmusikere.

Den kommunale musikkskole må ha som en hovedoppgave å være en kulturfaktor i lokalmiljøet.

Den må stimulere samspill og samsang, arrangere elevopptredener og drive oppsøkende virksomhet, og bli et sted hvor den profesjonelle musikeren og amatøren arbeider sammen.

Da de kommunale musikkskoler vil stå sentralt ved en forbedring av adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom vil utvalget i følgende kapittel detaljert beskrive hvordan kommunale musikkskoler bør etableres og drives.

7 Etablering og drift av musikk-skoler

De kommunale musikkskoler står sentralt ved en forbedring av adgangen til frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom. Utvalget vil derfor i det følgende gi en detaljert beskrivelse av hvordan kommunale musikkskoler bør etableres og drives.

7.1 MUSIKKSKOLENS OPPGAVE

7.1.1 FORMÅLSPARAGRAF

7.1.1.1 Musikkskolen skal i samarbeid med heimen, skoleverket og musikkorganisasjonene ta sikte på:

- å utvikle elevenes musikalske evner og anlegg, utløse og kultivere skapende krefter og gi den enkelte elev større muligheter til å oppleve og vurdere musikk,
- å legge grunnlaget for et rikt musikkmiljø i lokalsamfunnet.

7.1.1.2 For å oppnå dette skal musikkskolen

- gi musikalsk allmennutdannelse,
- gi vokal- og instrumentalundervisning,
- gi undervisning i samspill og samsang,
- gi orientering om kulturarven og om vår tids uttrykksformer i musikk,
- gi elevene muligheter til utøving av sine ferdigheter i og utenfor skolen.

7.1.1.3 Musikkskolen kan ta inn i sin fagkrets dans og bevegelse som kunstnerisk uttrykksform.

7.1.2 KOMMENTARER TIL FORMÅLSPARAGRAFEN

Musikkskolen skal være allmenndannende. Musikk er et allmenndannende fag ved at det skaper mottagelighet og innsikt og

gir kunnskaper og ferdigheter som medfører verdier og nye muligheter for videre utvikling.

Musikkskolen skal være et tilbud til alle. Den må derfor organisatorisk integreres i grunnskolen og gi hver enkelt elev muligheten til å utvikle sine spesielle musikalske evner og anlegg.

Deler av musikkskolens undervisning integreres i grunnskolens musikkundervisning for elever på samme alderstrinn. Andre deler av musikkskolens undervisning må være sideordnet med og videreførende i forhold til grunnskolens undervisning. De musikkskoleelevene som har særlige interesser og anlegg, må få et undervisningstilbud tilpasset deres behov.

Instrumental- og vokalopplæring med vekt på samspill og sang må stå som det sentrale i musikkskolens virksomhet, men det kan også undervises i musikkteoretiske fag og komposisjon.

Ballett, dans, bevegelse, drama og mime er former for aktiv musikkutfoldelse og kan derfor der hvor det er ønskelig, inngå i musikkskolens undervisningstilbud.

Musikkskolen skal bidra til kontakt mellom mennesker og til meningsfylt fritid. Derfor skal den arbeide for et rikere musikkmiljø i kommunen.

Den skal ta initiativ til aktivitetsgrupper, den skal arrangere elevopptredener, gi konserter og drive oppsøkende virksomhet der hvor det måtte være behov for det.

7.2 ORGANISERINGEN AV MUSIKKSKOLENE

7.2.1 GENERELT

Musikkskolene i Norge har hittil bygd på varierende organisasjonsmønstre samtidig som de administreres på forskjellige måter. Skal disse skolene sikres den plass de bør ha i skolestellet og i kulturlivet i det hele, er det nødvendig med en utvikling fram mot en felles organisasjons- og administrasjonsform.

De kommunale musikkskoler må få en administrasjonsordning som stiller dem likt med andre skoler innenfor det kommunale skoleverket. Kommunene bør få det samme ansvar for disse skolene som for grunnskolen, og de bør få sin plass på det kommunale

budsjett sammen med det øvrige skolestellet. Kommunene bør være ansvarlig for tilsetting av personale, for lokaler, læremidler og den daglige drift i det hele.

Ut fra dette vil det være både praktisk og nødvendig at de kommunale musikkskoler får en administrasjon som er mest mulig lik administrasjonen i det obligatoriske skoleverk. Med dette som utgangspunkt må skolestyret også være styre for musikkskolen (jfr. pkt. 7.2.4).

Skolestyrets oppgaver er fastsatt i skolelovens §26. Etter pkt. 5 i denne lovparagraf, kan skolestyret velge egne utvalg for særskilte oppgaver og gi utvalgene rett til å ta avgjørelser i saker.

Utvalget vil foreslå at det oppnevnes et musikkskoleutvalg fordi musikkskolen vil få helt spesielle problemer å løse. Musikkskoleutvalget får til oppgave å ta seg av saker i forbindelse med musikkskolen. (jfr. pkt. 7.8.1.1). Det har ansvaret for musikkskolens fagkrets og vurderer følgelig hvilke fag som skal komme med.

Utvalget bør ha fem medlemmer hvorav tre velges av skolestyret. Da musikkskolens virksomhet har klare kulturelle relasjoner, foreslås at ett av medlemmene i utvalget oppnevnes av kulturstyret i kommunen. Det siste medlemmet velges av musikkskolens lærerråd.

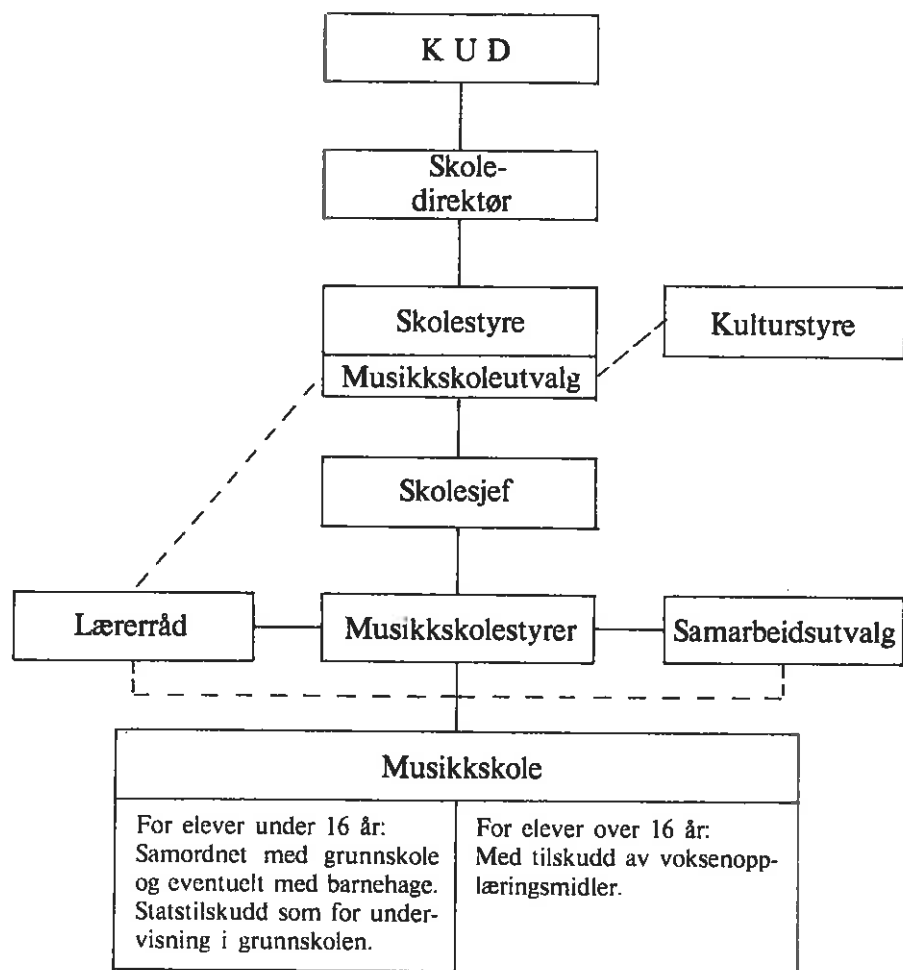
Musikkskolestyrer, lærere og det øvrige personale tilsettes av skolestyret etter innstilling fra musikkskoleutvalget.*)

Utvalget foreslår at kommunene får statstilskudd etter samme kostnadsfaktor pr. time som for undervisningen i grunnskolen.

For elever som har gått ut av grunnskolen, gis statstilskudd til musikkopplæring etter samme regler som for voksenopplæring.

*) En viser ellers til forslag til retningslinjer og instruksjoner for musikkskolene (pkt. 7.8).

7.2.2 ORGANISASJONS-OVERSIKT

7.2.3 ADMINISTRASJONSORDNING

1. Skolestyret er styre for musikkskolen i samsvar med grunnskolelovens § 26.
2. Det velges et eget utvalg – musikkskoleutvalget – på 5 medlemmer med varamenn til å ta seg av saker i forbindelse med musikkskolen.

lemmer med varamenn til å ta seg av saker i forbindelse med musikkskolen.

3. 3 av medlemmene med varamenn velges av skolestyret. 1 av medlemmene med varamann velges av kulturstyret, og 1 av medlemmene med varamann av musikkskolens lærerråd. Skolesjefen, musikkskolestyreren og fagrettlederen i musikk har møterett og forslagsrett i utvalget.
- 3a. Det tilsettes en musikkskolestyrer som er daglig leder for musikkskolen. Musikkskolestyreren har samme status som andre skolestyrere ved kommunale skoler. Han har skolesjefen som sin nærmeste overordnede og er sekretær for musikkskoleutvalget.
- 3b. Det tilsettes en førstelærer ved musikkskoler med over 200 undervisningstimer pr. uke. Også mindre musikkskoler kan tilsette førstelærer.
- 3c. Det kan også tilsettes seksjonsledere ved musikkskoler av alle størrelser.
- 3d. Det tilsettes kontorpersonele etter musikkskolens behov.
4. Skolestyret tilsetter undervisningspersonale etter innstilling fra musikkskoleutvalget.
5. Musikkskolen har sitt eget lærerråd og kan videre ha råd og utvalg etter mønster fra grunnskoleloven så langt det er formålstjenlig etter de lokale forhold.
6. Ved alle barne- og ungdomsskoler som har elever ved musikkskolen, bør en av lærerne oppnevnes som kontaktperson. Kontaktpersonene bør danne et kontaktutvalg som musikkskolestyreren kan samarbeide med både om pedagogiske opplegg og arrangementer.
7. Skolens personale lønnes over skolebudsjettet. Inntekter i form av skolepenger o.a. innbetales til kommunen. Musikkskolen får ellers sitt budsjett til disposisjon som de øvrige skoler i kommunen.
8. Skolestyret ordner med nødvendige undervisningslokaler for musikkskolen – både i og utenfor vanlig skoletid.

Nærmere retningslinjer og instruksjoner pkt. 7.8.

7.2.4 KOMMENTARER TIL ADMINISTRASJONSORDNINGEN

Som det også vil gå fram av kapitlet «Organiseringen av musikkopplæringen» (7.3), vil den enkelte grunnskole bli sentral i opplegget av undervisningen.

Utvalget anbefaler at undervisningen legges til den enkelte grunnskole, det vil berike lokalmiljøet. Den må i svært liten grad legges til et sentralt sted i kommunen.

Bare i unntakstilfeller bør dette komme på tale, f.eks. ved undervisning i spesielle emner, og på steder hvor elevene bor spredt.

I praksis blir det den enkelte grunnskole og ledelsen for musikk-skolen som legger opp gjennomføringen av musikkundervisningen for elever i grunnskolealderen. Det nære samarbeidet mellom grunnskole og musikk-skole er også nødvendig p.g.a. den sterke forbindelse i undervisningsopplegget. Utvalget har lagt vekt på at elevene skal få en størst mulig helhet i sin musikkopplæring, altså sammenheng mellom den obligatoriske og den frivillige.

Hensynet til elevene bør være det sentrale i opplæringen. Dette kan neppe gjennomføres uten at den enkelte grunnskole og lokalmiljøet trekkes aktivt inn i organiseringen av denne undervisningen.

I og med den nære forbindelse mellom grunnskolen og musikk-skolen har det vært naturlig for utvalget å foreslå at musikk-skolen legges inn under skolestyrets ansvarsområde.

I Stortingsmelding nr. 52 (1973–74) – Ny kulturpolitikk – står det:

«I framtida vil kulturstyra normalt få ansvaret for å leggja til rette og eventuelt drive kommunale musikk-skolar.» (s. 51).

Utvalget mener ikke at kulturstyrene vil være inkompetente til å drive musikk-skolene, men det er likevel langt flere forhold som taler for at musikk-skolene blir styrt av skolestyret, blant annet:

1. I § 26.1. i Lov om grunnskolen heter det:

«Skolestyret er styre for dei skolane kommunen driv, når ikkje anna er fastsett i lov».

2. Når en kommune har gjort vedtak om oppretting og drift av musikk-skole, vil denne skolen bli en kontinuerlig skole, altså ikke kurspreget.
3. Det nære samarbeidet mellom grunnskole og musikk-skole gjør at det er naturlig med samme styreorgan.
4. Foreløpig har kulturstyrene i svært mange kommuner ikke tilstrekkelig administrasjonsapparat til å kunne drive musikk-skolene.
5. I skoleadministrasjonen finnes allerede saksbehandlere som er kjent med mange av de saker som også vil forekomme for musikk-skolene, f.eks. lønnplassering, ansiennitetsspørsmål o.l.
6. Det vil bli rimeligere for kommunene å ta i bruk en allerede etablert administrasjon.

Spørsmålet om hvilket organ som skal styre musikk-skolene, ble også berørt under stortingsdebatten om organisering og finansiering av kulturarbeid, 9. januar 1975. Stortingsrepresentant Lars Roar Langslet uttalte:

«Et punkt som er oversett i innstillingen gjelder de kommunale musikk-skoler, som ifølge St.ml. nr. 52 for 1973–74, side 51 bør ligge under kulturstyrene. Personlig synes jeg ikke det lyder fullt så forstandig. Det er tale om regulær skoledrift, og jeg synes det er rimelig at det fortsatt er skolestyrenes ansvar.»

Uttalelsen ble ikke imøtegått.

7.3 ORGANISERINGEN AV MUSIKKOPPLÆRINGEN

7.3.1 GRUNNPRINSIPPET

Grunnprinsippet for det organisatoriske opplegg er en *samordning av musikkopplæringen i landet*.

Utvalget legger stor vekt på den musikkopplæring som foregår i den obligatoriske skole, i kommunale musikk-skoler og i kor, korps og orkestre som drives av frivillige organisasjoner, må ses på som et hele.

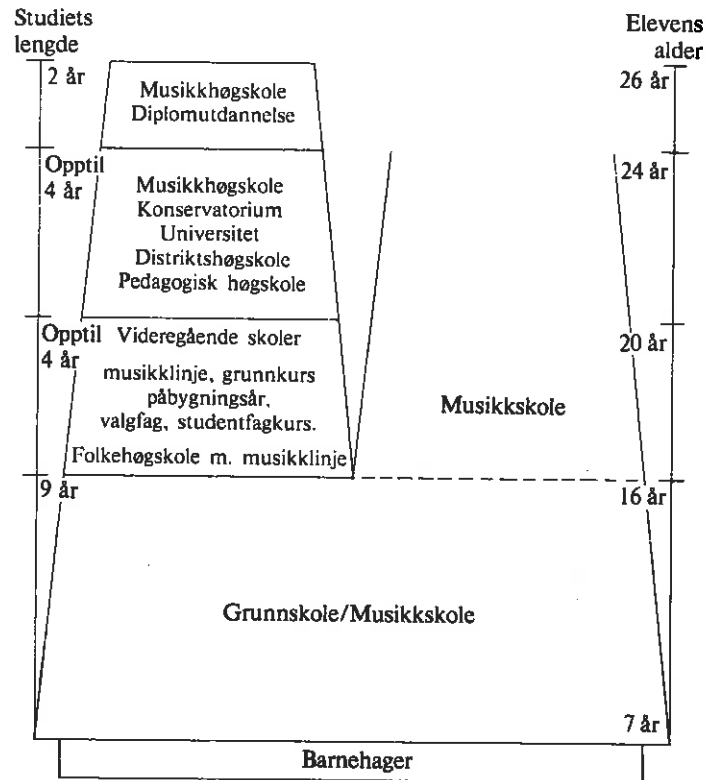
Organiseringsplanen er derfor utformet på en slik måte at et samarbeid mellom disse institusjoner blir fordelaktig, nødvendig og selvfølgelig.

Musikalsk allmennutdanninge bør barnehager, grunnskole, musikk-skoler og frivillige organisasjoners kor, korps og orkestre gi i fellesskap. Denne musikalske allmennutdanninge må være tilstrekkelig for å kunne delta i amatørvirksomhet og gi, for den som måtte ønske det, et nødvendig og fullgodt grunnlag for yrkesstudier i musikk.

Yrkesutdanninge i musikk og musikalsk allmennutdanninge på særlig høyt nivå skal gis av enkelte videregående skoler, høgskoler, konservatorier og universitet.

Oversikt over den samordnede musikkopplæringen, se pkt. 7.3.2

7.3.2 OVERSIKT OVER DEN SAMORDNEDE MUSIKKOPPLÆRINGEN

7.3.3 SAMMENFATTET BESKRIVELSE AV ORGANISERINGEN AV UNDERVISNINGEN

7.3.3.1 BARNEHAGER

I barnehager av ulike slag vil barn komme i kontakt med musikkens elementer gjennom sang og lek i forskjellige variasjoner. Barna får anledning til å oppleve musikk- og sangglede, og musikk og sang blir naturlige uttrykksmidler for dem.

Kontakten med musikk er av største betydning da førskolealderen er en svært viktig utviklingsperiode både motorisk, intellektuelt, emosjonelt og sosialt. Ulike musikkaktiviteter vil være verdifulle stimuleringsstiltak for hele personlighetsutviklingen i denne tiden. I denne perioden er det også viktige faser i barnets musikalske utvikling.

7.3.3.2 1. KLASSE

Til grunnskolens 1. kl. kommer elevene med ulike forutsetninger og møter Mønsterplanens musikkundervisningsopplegg som tar sikte på musikalsk modning gjennom lekbetonte aktiviteter.

7.3.3.3 2. KLASSE

I 2. klasse fortsetter elevene med vokale og instrumentale (pedagogiske hjelpeinstrumenter) aktiviteter og med musikk og bevegelse etter Mønsterplanens opplegg.

Når får de i tillegg mulighet til frivillig musikkopplæring i de kommunale musikkskoler. Musikkskolenes undervisning legges fortrinnsvis til formiddagen og til elevenes egen skole, noe som er nødvendig for å kunne nå alle. Musikkskoleelevene får gjennom gruppeundervisning en grunnleggende, generell musikkundervisning.

7.3.3.4 3. KLASSE

I grunnskolens obligatoriske musikkundervisning følges Mønsterplanen.

Nytt for elevene i 3. klasse er de praktisk/estetiske valgfag som man kan oppnå ved utnyttelse av skolens styrkingstimer. Heri-

gjennom åpnes muligheten for musikalske gruppeaktiviteter av stor verdi.

I disse gruppene samles elever fra ulike klassetirnn. Musikkskoleelever møter her i felles musikkaktivitet elever som ikke går i musikkskolen. Slike valgfaggrupper gir mulighet for instrumental og vokal grunnopplæring og vil kunne stimulere nye elever til å søke musikkskolen.

Økonomisk vil denne valgfagordningen være en avlastning for kommunen (jfr. 7.3.5.3).

I musikkskolen gis nå en forberedende instrumentalundervisning hvor musikkskoleelevene får prøve seg på ulike instrumenter. Det dreier seg fortsatt om gruppeundervisning.

7.3.3.5 4.-9 KLASSE

I grunnskolens obligatoriske musikkundervisning følges Mønsterplanen.

Valgfagordningen fortsetter t.o.m. 9. kl. som et bindeledd mellom musikkskole og grunnskole.

Musikkskoleelevene har nå valgt som spesialdisiplin opplæring på et instrument, vokalopplæring eller opplæring i musikk og bevegelse. De får gruppe- eller individuell undervisning.

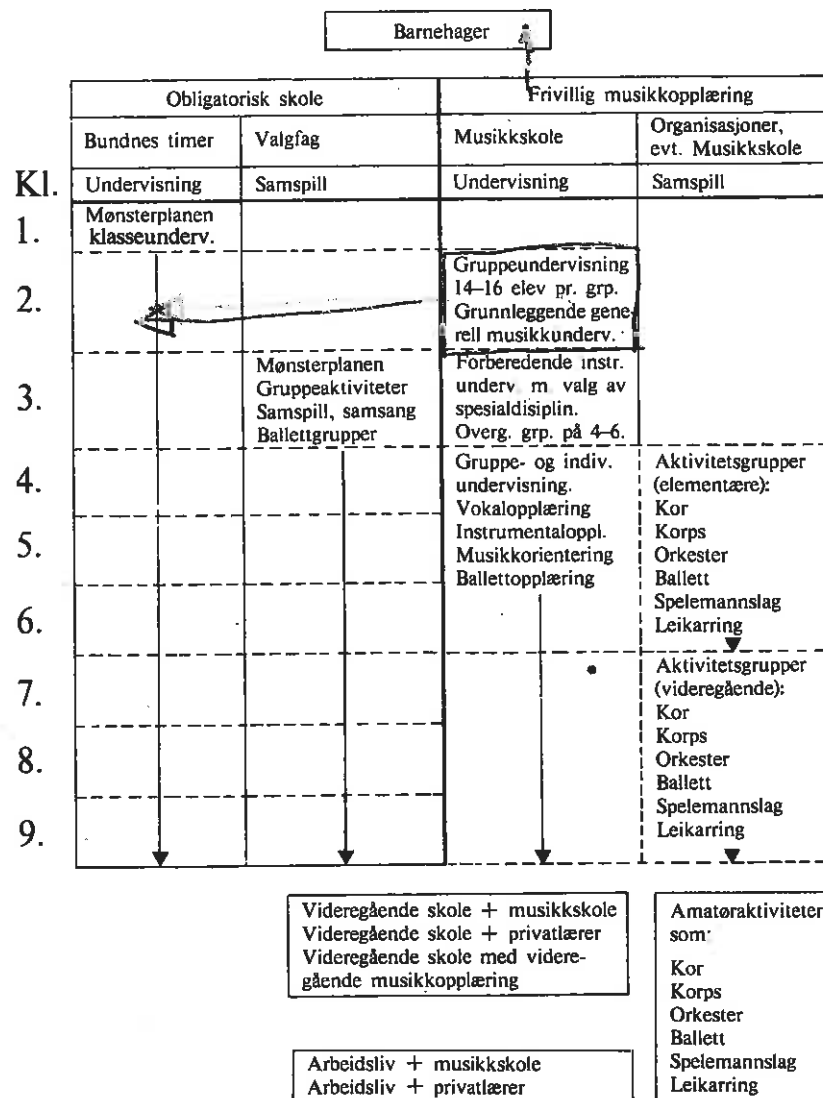
De kommer med i aktivitetsgrupper som kor, korps, orkestre, ballettgrupper, spelemannslag og leikarringer. Disse aktivitetsgruppene innretter sine krav etter elevenes ferdighetsnivå.

Når musikkskoleelevene blir eldre og de tekniske ferdigheter større, kommer overgangen til aktivitetsgrupper med høyere krav, og elevene vil kunne fylle en plass i det folkelige musikkliv.

7.3.3.6 ETTER GRUNNSKOLEN

Musikkskoleelevene fortsetter eventuelt sin musikkopplæring i musikkskolen (etter retningslinjer som i pkt. 7.3.3.5), i videregående skoler (pkt. 7.3.5.6) eller hos privatlærer. De vil nå delta i de voksnes amatøraktiviteter i lokalmiljøet.

7.3.4 OVERSIKT OVER ORGANISERINGEN AV UNDERVISNINGEN

7.3.5 EN NÆRMERE BESKRIVELSE AV ORGANISERINGEN AV UNDERVISNINGEN

7.3.5.1 BARNEHAGER

Mål og intensjoner med barnehagene om omhandlet i NOU 1972: 39 om «Førskoler» og OT p. 23 om «Lov om barnehager».

Barnehager er opprettet og blir drevet dels av det offentlige på kommunalt plan og dels av ulike private organisasjoner. Det synes ikke å være noe enhetlig undervisningsopplegg for barnehagene.

OT p. 23 legger heller ikke opp til noe enhetlig undervisningsopplegg, men det sies at barnehagevirksomheten ikke må «innskrenkes til å formidle kunnskaper eller trene opp rent intellektuelle ferdigheter, men så langt råd er, sikte mot en allsidig utvikling av personligheten».

Samtidig bør det være et mål for barnehagene å «sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeide med barnas hjem».

I § 3 i lov om barnehager fastslås at «det tilligger kommunen å sikre barn gode oppvekstvilkår ved utbygging og drift av barnehager m.v. eller ved økonomisk støtte til utbygging og drift av slike tiltak».

Om driftsformen i barnehagene heter det i §5 i samme lov, at barnehagene «skal i et naturlig samspill mellom barn og voksne, støtte opp under og stimulere barnas utvikling på alle områder.»

Rammeplanen for førskolelærerutdannelsen legger en ikke uvesentlig vekt på musikkopplæringen ut fra det grunnsyn at ulike musikkaktiviteter vil være en naturlig del av aktivitetene i barnehagen.

Ruth Winsnes Ravndal skriver i brev av 16.4.75 til utvalget:

«Førskolen (barnehagen) er et bredt pedagogisk tilbud til barn i alderen 1–7 år. Den sikter mot å støtte barnets totale utvikling. I dette inngår at barnet selv, ved hjelp av voksne, ut fra eget tempo og rytme, utvikler en rekke egenskaper, evner og holdninger som er viktig for en harmonisk personlighetsutvikling.

Førskolebarnets musikalske utvikling er en del av helhetsutvik-

lingen. Tidlig er lyd viktig som uttrykksmiddel for barnet og for dets oppfattelse av omverdenen. I barnets egen bruk av lyd inngår musikalske elementer som klangfarge, dynamikk, tonehøydeforskjeller, tempo og rytme. De samme elementer er barnet følsomt for i det omgivende miljø. Lyd/musikk er således både et kontakt- og et uttrykksmiddel for barnet selv.

Det musikalske vekstmiljø som legges til rette i førskolen (barnehagen) må ta utgangspunkt i barnet og dets naturlige forhold til musikk. Hvert barn bør tidlig møtes med musikalske tilbud som stimulerer dets evne til å synge, dets interesse for klangfarge, dets bruk av spontansang og spontan rytmeutfoldelse, bevegelse og lytting til musikk, hvor opplevelse må stå i sentrum . . .

En individuell musikalsk stimulering er mest betydningsfull i tidlig levealder i forhold til noe seinere i førskolealderen hvor også en gruppestimulering har stor berettigelse og mening. Samtidig som bruk av musikalske uttrykk og tilrettelagte musikalske aktiviteter naturlig går inn i barnets daglige liv i førskolen (barnehagen) holder førskolelæreren jevnlig musikktimer med barna for utvikling og musikalsk vekst».

Etter utvalgets mening vil samtlige barnehager måtte bruke musikk som aktiviseringsmiddel, som ledd i oppøvelse av elevenes ferdigheter (motorikk, konsentrasjonsevne, samarbeid, gehør, rytmefølelse) og som avkobling og variasjon i annet arbeid.

For å sikre barna gode «utviklings- og aktivitetsmuligheter» vil det ha vesentlig betydning at de på dette alderstrinnet blir fortrolige med musikkens ulike elementer. Derfor bør de i barnehagene komme i kontakt med ulike musikalske aktiviteter som sang, spill, lytting og bevegelse.

Ikke minst for barn som kommer fra et fattig musikkmiljø, vil barnehagene kunne rette opp mange misforhold og uriktige vaneforestillinger.

Utvalget er av den mening at det nettopp i barnehagene er svært viktig å få i stand ulike musikkaktiviteter. En tror at noe mer konkrete retningslinjer for virksomheten i barnehagene enn det loven angir, vil være nødvendig, og anbefaler at disse retningslinjene gir

musikken den brede plass som den av trivselsmessige og pedagogiske grunner bør ha i barnehagene.

7.3.5.2 GRUNNSKOLEN – BUNDNE TIMER

Grunnskolen skal sette Mønsterplanens mål og intensjoner ut i livet. For musikkfagets vedkommende er dette i dagens situasjon ingen lett oppgave. Går en imidlertid ut fra en koordinering av musikkopplæringen i landet, hvor grunnskole, musikkskole og frivillige organisasjoners kor, korps og orkestre arbeider sammen om dette, blir forholdet straks et annet.

1) Mønsterplanen. Mål og muligheter

Mønsterplanen setter opp følgende mål for musikkundervisningen i grunnskolen:

- «Undervisningen i musikk skal ta sikte på
 - å utvikle evnen til å oppleve og vurdere musikk,
 - å fremme interessen for aktiv musikkutfoldelse og utløse og kultivere skapende krefter,
 - å styrke interessen for vokal og instrumental musikk» (MP s. 215).

Fagets mål tar sikte på å nå gjennom en aktiv musisering, og ved at en i progresjonen ikke bare øker stoffmengde og vanskelighetsgrad, men også gradvis endrer vektleggingen på de ulike aktiviteter og stoffområder (MP s. 215).

Hvordan dette er tenkt gjort i praksis viser kapitlet om lærestoff:

a) 1.–2. klassetrinn:

«Et hovedsiktetpunkt for de tre første årene i grunnskolen må være musikalsk modning. Arbeidet skal være preget av spontanitet og lek-betonte aktiviteter med sikte på å løse opp eventuelle hemninger og spenninger og utvikle en naturlig musikk- og skaperglede. Gjennom levende musisering skal elevene bli

kjent med musikkens elementer. En må legge vekt på å oppøve aktiv lytting og dermed skjerpe den musikalske oppmerksomhet. Viktig er det at en samordner de estetiske funksjoner gjennom veksling og kombinasjon av lytting, sang, spill og bevegelse.

Aktivt musikkarbeid skal også være en forberedelse til å lese og skrive noter. På disse trinn i skolen må arbeidet med notasjon og lesning foregå i forenklet form og over korte tidsrom, og alltid i tilknytning til aktiv musikkutfoldelse» (MP s. 216).

b) 4.–6. klassetrinn

«Fortsatt må en i undervisningen gi plass til spontanitet og improvisasjonsarbeid, men en må nå i større utstrekning ta sikte på en mer systematisk utvikling av elevenes musikalske evner. Lytteevnen må utvikles gjennom videre arbeid med musikkens elementer. Den vokale ferdighet må oppøves og kultiveres. Det bør gjøres mer bruk av støtteinstrumenter både i det musikalske repertoar og i gehørarbeidet.

Øving i notasjon og sang og spill etter noter må drives systematisk. For å imøtekomme individuelle ønsker og behov vil kravene til differensiert undervisning øke. Skolen må derfor legge stor vekt på variasjon og koordinering av de forskjellige aktiviteter» (MP s. 216/217).

e) 7.–9. klassetrinn:

«Siktepunktet er her ikke vesentlig forandret fra 4.–6. klassetrinn. Fortsatt skal elevenes musikalske evne utvikles gjennom aktiv musisering, men nå med noe mer vekt på utvikling av sans for kvalitet og stil. En gir mer plass enn før til det instrumentale, og en forsøker å utnytte den interesse elevene på dette alderstrinnet har for instrumenter og spilleteknikk. En bør legge vekt på å gjøre den musikalske utøving så god og vakker som mulig, og også gjennom arbeid med stil- og formspørsmål prøver

en å utvikle en mer bevisst kvalitetsvurdering hos elevene» (MP s. 218).

Det er hevet over til at Mønsterplanen gir grunnlag for en forbedring av musikkopplæring i den obligatoriske skole. Like sikkert er det at det byr på store problemer å få gjennomført planens mål og intensjoner.

Utvalget ser det slik at grunnskolen og det videregående skoleverk neppe vil makte å gi den enkelte elev den musikalske skoleing som må til for at eleven skal få utvikle sine evner og fylle en plass i det folkelige eller profesjonelle musikkliv.

Dette har to hovedårsaker:

1. Læreplanenes målsetting og opplegg kan vanskelig virkeliggjøres p.g.a. manglende lærekrefter, mangel på rom og utstyr, og mangel på undervisningstimer.
2. Musikkfaget omfatter så mange forskjellige aktivitetsformer som krever systematisk trening og læring, at det ikke er mulig å gi god nok undervisning i alle disipliner i en classesituasjon. Før eller senere vil en måtte undervise elevene i grupper eller individuelt.

II) Mønsterplanen og musikkskolen

En gjennomføring av Mønsterplanens mål og intensjoner for musikkfaget blir mulig hvis en ved siden av grunnskolens obligatoriske musikkundervisning utnytter dens valgfagmuligheter (jfr. 7.3.5.3) og musikkskolenes undervisningstilbud.

De enkelte fagplaner i Mønsterplanen er rammeplaner, d.v.s. at den enkelte lærer og skole har stor frihet i å velge ut stoff. Dette gjør at Mønsterplanens musikkopplegg kan deles opp, slik at den del av stoffet som passer best i grunnskolens bundne timer gjennomgås der, den del som best tas i valgfagtimene overføres dit, og den del som musikkskolene er mest velegnet til å ta seg av, får de ansvaret for.

Det vil være naturlig og riktig å få utarbeidet en veiledning til Mønsterplanen som viser hva slags stoff som bør tas opp i en klas-

sesituasjon, hva slags stoff som passer best i en valgfaggruppe og hva som trenger videreføring ved musikkskoleundervisning.

Utvalget vil ikke i detalj foreta en slik stoffdeling, men nøye seg med å peke på prinsippene for delingen:

1. Hovedmålet for undervisningen i de bundne timer bør være å få elevene til å erfare at musikken er en verdi og lære dem å utnytte denne verdi slik at de beriker livet med den.

Det er her først og fremst om å gjøre å opparbeide en positiv holdning overfor musikk. Dette medfører bl.a. langsom progresjon i lærestoffet, variasjon i undervisningen og aktiv musisering. Elevene skal musisere, lytte og lære om musikk.

2. Hovedmålet for valgfagtimene bør være musikalsk aktivitet i grupper. Her kommer naturlig inn oppøving av ferdigheter og innføring i spilletekniske ting, likeledes samarbeid om utførelse av mer omfattende fellestiltak. Elevene skal arbeide sammen og øve sammen mot felles mål.
3. Musikkskolen bør få et særskilt ansvar for den enkelte elevs eventuelle spesialdisiplin.

7.3.5.3 GRUNNSKOLEN – VALGFAG

I) Innledning

I ungdomsskolen gir Mønsterplanen 5 timer til valgfag på 8 trinn og 10 (11) timer på 9. trinn. I 8. klasse kan inntil 3 av timene gå til «andre fremmedspråk». I 9. klasse kan inntil 4 av timene gå til «andre fremmedspråk» og 3 timer til matematikk/samfunnsregning. Hvis disse fagene utnytter timerressursene maksimalt, gjenstår på 8 trinn 2 timer, på 9. trinn 3 (4) timer. Disse resterende timer kan brukes til bl.a. praktisk/estetiske disipliner.

På 7. trinn er det ikke avsatt timer til valgfag. Innenfor obligatorisk musikkundervisning kan en imidlertid bruke 2 lærertimer pr. klasse til praktisk musisering. Ved å parallelllegge to klasser vil en få 4 lærertimer, og elevene kan velge mellom fire musikkdisipliner.

Dermed har man mulighet for en valgfagordning også på dette trinn.

I barneskolen har man ikke valgfagtimer i vanlig forstand, men minimum 6 styrkingstimer som fordeles på klassetrinnene. To av disse styrkingstimene kan i praksis fungerer som valgfagtimer og brukes til emneområder som forming, inusikk, kroppsøving og drama.

I en kommune med minimumstimetallet på barnetrinnet vil en her få mulighet til bare 2 valgfagtimer. Heves timerammen på barnetrinnet, hvilket kommunestyret avgjør, blir det mulighet for flere valgfagtimer, og en kan få til valgfag i musikk f.o.m. 3. klasse t.o.m. 9. klasse.

Valgfag i musikk fra 3.–9. klasse er sammen med den obligatoriske undervisning og musikkskolene en viktig forutsetning for å kunne realisere Mønsterplanens mål og intensjoner.

En slik ordning vil imøtekomme Mønsterplanens ønske om en veksling mellom ulike gruppestørrelser i musikkundervisningen: «– sang, spill, bevegelse og spesielle gehørøvelser byr på mange variasjonsmuligheter når det gjelder grupperinger av elevene. I disse aktivitetene vil det også i mange tilfeller være direkte behov for stadig veksling mellom klasse-, gruppe- og individuell opplæring» (MP s. 227).

I valgfaggruppene bør det primært foregå gruppeaktiviteter som samspill, samsang og ballett, idet en tar opp stoff som det er vanskelig å få gjennomført i klassesituasjonen. Disse gruppeaktivitetene vil naturlig føre til en oppøving av tekniske ferdigheter og resultere i en opplæring som kommer musikkskolene, kor, korps, orkestre og ballettgrupper til gode.

En grunnopplæring som ellers måtte ha foregått i musikkskolen på kommunens bekostning, overføres således til grunnskolen hvorved staten blir med på finansieringen.

Valgfaggruppene vil virke berikende på miljøet i barneskolen og bidra til å knytte elevene sammen forsåvidt som elever fra ulike klassetrinn her møtes til samarbeid.

For elevene er det stimulerende å få selv velge et fagområde de

vil arbeide med, og komme i grupper hvor hovedtyngden av deltagerne er interesserte i den aktivitet som skal foregå.

Det vil være nærliggende for skolen å utnytte valgfagtimene til mer omfattende fellesoppgaver med deltagere fra ulike klassetrinn, f.eks. til skolekor, skoleorkestre, skoleteater, ballett, folkeviseleik og lagspill i kroppsøving.

Det er viktig at slike oppgaver kan løses innenfor ordinær skoletid, for i kommuner hvor mange elever må ha skyss til skolene, vanskelig gjøres fellestiltak av denne art. I mange tilfeller er det umulig å få samlet elevene i fritiden.

Valgfagtimene vil virke stimulerende på undervisningen ellers. Det som er blitt innøvd der, kan fremføres i de bundne timene og gi avveksling og inspirasjon.

I valgfagtimene vil musikkskoleelevene møte i felles aktivitet elever som ikke går i musikkskolen. Musikkskoleelevene vil her direkte muliggjøre prosjekter som er til glede for alle, og som en ikke kunne satt igang med uten dem. Indirekte vil de stimulere sine medelever til å begynne i musikkskolen.

Valgfagfordningen inviterer den enkelte skole til lokalt initiativ for å utnytte lærernes spesialkunnskaper og ferdigheter innenfor et fagområde. Dette fører ofte til økt trivsel for elever og lærere og har stor betydning for den totale undervisningssituasjon ved skolen.

II) Overføring av styrkingstimer til valgfagordning

Valgfagordningen i ungdomsskolen har gitt mange positive resultater, særlig når valgfagene har tilknytning til obligatoriske fag. Derfor har en i en rekke kommuner benyttet styrkingstimer til praktisk/estetiske fag som en valgfagordning også på barnetrinnet. Rammetimetallsordningen i barneskolen og den stramme begrensning som er innført, vanskeliggjør en utprøving som kunne være tilfredsstillende, men det er opplagt mange positive trekk ved dette.

Om forholdet mellom teoretiske fag og praktisk/estetiske fag når det gjelder styrkingstimer, sier Mønsterplanen at det er «en forutsetning at slik styrking blir fordelt noenlunde forholdsmessig

mellom teoretiske og praktisk/estetiske fag og kroppsøving» (MP s. 77).

Fordelingen er vanlig praktisert i forholdet 2:1, men dette er imidlertid ingen absolutt fordelingsnøkkel. Denne fordelingsnøkkel ble satt opp for å sikre de praktisk/estetiske fag *minst* 1/3 av det samlede antall styrkingstimer, og det er ikke riktig å oppfatte 1/3 som en maksimumsgrense for den praktisk/estetiske fagsektor.

Det vil være fullt forsvarlig eksempelvis å fordele 12 timer med 5 timer til praktisk/estetiske fag og 7 timer til teorifag.

Lærerråd og samarbeidsutvalg ved den enkelte skole kan overfor skolestyret innstille på en annen fordeling enn den tidligere vedtatte. Lærerråd og samarbeidsutvalg kan også vedta å benytte delingstimer til styrking av valgfagordningen.

Slik situasjonen er i dag, brukes ofte 1 av styrkingstimene til heimkunnskap, og det gjenstår da 3 timer til valgfag. Da det her dreier seg om hele klasser, vil en i de fleste valgtilbud få store grupper. Derfor blir det nødvendig å tilføre valgtimene flere lærertimer fra rammetimetallets prosenttillegg. Det følger av dette at det ville være fordelaktig om rammetimetallet ble hevet noe.

Nåværende ordning med 1 time pr. uke på emner som forming, musikk, kroppsøving og drama gir liten mulighet for å løse større oppgaver. Særlig for formingsgruppene blir det lite effektivt p.g.a. den praktiske tilretteleggingen både i begynnelsen og i slutten av timen.

III) Overføring av bundne timer til valgfagordning

Mønsterplanens timefordeling for barnetrinnet har 4 timer forming på 4., 5. og 6. trinn. I praksis benyttes disse til 2 timer tegnepreget forming og 2 timer sløyd-/tekstilpreget forming. Ved å redusere tegnepreget forming med 1 time og overføre denne til valgfagordningen, vil valgfagene kunne få en dobbelttime pr. uke, noe som ville gi langt bedre muligheter til praktiske og hensiktsmessige opplegg enn en nå har. Den store gruppe elever som velger forming som valgfag, vil da kunne beholde sitt timetall i dette faget (3 t. forming obl. + 2 t. forming valgfag), mens elever som vel-

ger musikk, drama, kroppsøving eller et annet tilbud enn forming, mister 1 formingstime.

En slik overføring av formingstimer er det delvis åpnet adgang til i Mønsterplanen. Den gir s. 80 pkt. 1 mulighet til å forskyve timer fra et klassetrinn til et annet, forutsatt at summen av timer i fagene ikke reduseres. Pkt. 2 samme side gir i praksis mulighet til å overføre timer fra forming til heimkunnskap.

IV) Valgfagordningen i praksis

Valgfagordningen kan fungere på følgende måte:

En kommune har fastsatt et ukentlig timetall for 1.–6. kl. på 138 timer (maksimum for nåværende refusjonsordning). 123 timer er bundet minstetall, fastsatt i Mønsterplanen. Differansen på 15 timer kan benyttes slik:

Til klassestyrerfunksjonen m.v.	3 t.
Til styrking av teoretiske fag	8 t.
Til styrking av prakt./estet. fag	4 t.

De 4 timene til praktisk/estetiske fag kan legges fast på timeplanen til styrking av musikk, forming, kroppsøving eller heimkunnskap på et eller flere av klassetrinnene, men de kan også legges som tilbud om valgfag for flere klassetrinn samlet.

4 timer gir 1 time pr. uke for 3., 4., 5. og 6. klasse. Legges denne timen parallelt for disse fire klassetrinn, vil en kunne få til grupperinger på tvers av klassegrensene. Disse gruppene kan variere i størrelse, men bør normalt ikke være på mer enn 16 elever. I noen tilfeller kan det bli nødvendig med to lærere pr. gruppe, i andre kan en lærer undervise to grupper. Ordningen løser altså ikke problemene med å skaffe lærertimer for skolene.

V) Valgfagordningen og Mønsterplanens intensjoner

Forannevnte bruk av styrkingstimer til praktisk/estetiske fag vil være overensstemmende med Mønsterplanens intensjoner.

Mønsterplanen advarer mot en prioritering av aktiviteter som gir «målbare resultater»:

«Kravet om tilegnelse av kunnskaper og ferdigheter vil lett

komme til å føles som et press både for elever og lærere. Med den begrensede tid som står til rådighet, kan det være nærliggende å prioritere aktiviteter som gir forholdsvis målbare resultater. Dermed er det fare for at verdifulle sider ved skolens oppgave kan bli forsømt. Dette har aktualitet bl.a. for den estetiske opplæring og oppdragelse, fordi verdien av den opplevelse og erfaring som elevene får i møtet med kunst og kultur, ikke lar seg måle» (MP s. 35).

Betydningen av gruppeaktiviteter i den estetiske opplæringen kommer klart til uttrykk:

«Gruppeaktiviteter i dramatikk, rytmikk og musikk byr på spesielt gode muligheter for å utvikle evne til konsentrasjon og samarbeid, fordi den ene gruppen ofte vil være helt avhengig av hva den andre gjør. Dette gjelder både ved spontan dramatikk og improvisasjon og ved nøyere innstuderte framføringer . . . Det samme gjelder musikk og rytmikk, der samspill og samarbeid ofte er en forutsetning . . .

Verdien av slikt arbeid ligger trolig først og fremst i den aktivitet elevene i fellesskap er opptatt av, men virksomheten kan også få en videre hensikt ved at de ferdige arbeidene benyttes til tiltak som elevene i fellesskap går inn for» (MP s. 39).

Det påpekes at de estetiske fag ikke skal isoleres fra hverandre:

«I fag med særskilt ansvar for estetisk opplæring, som musikk, forming, norsk og kroppsøving, er retningslinjer for arbeidet med uttrykksmidlene gitt i det enkelte fag. Dette må ikke føre til at arbeidet innenfor hvert fagområde betraktes isolert. Virksomheten på ett område vil naturlig gripe inn i virksomheten på et annet område . . .

Dessuten vil det ofte være slik at ikke alle elever foretrekker den samme uttrykksformen til ett og samme tema, slik at én gruppe kan arbeide med dramatisering, en annen med forming, en tredje med musikk osv.» (MP s. 38).

Det ansees fordelaktig å danne grupper på tvers av klassegrensene, og skolene oppfordres til å gjøre dette:

«Som en del av skolens liv bør det være plass til musikkgrupper, leikarring, dramagrupper, lagidrett o.l. Skolene bør derfor ved timeplanleggingen legge forholdene til rette for gruppedannelser ut over klassegrensene etter behov» (MP s. 78).

VI) Oppsummering og forslag

Det synes hevet over tvil at musikk som valgfag i tillegg til den obligatoriske musikkundervisning, vesentlig vil øke skolens muligheter til å virkeliggjøre Mønsterplanens målsetting og intensjoner og være av stor verdi for musikkfaget i skolen.

Utvalget vil derfor gå inn for en valgfagordning på barnetrinnet slik som den er skissert ovenfor. Sammen med parallellegging av to og to klasser på 7. trinn vil en da få valgfag i musikk f.o.m. 3. klasse t.o.m. 9. klasse. I tillegg til de åpenbare fordeler for grunnskolen selv, vil denne valgfagordningen fra 3. til 7. klasse gjøre det mulig å få til en gjennomført og kontinuerlig integrering mellom musikkundervisningen i grunnskole og musikkskole.

Utvalget foreslår at Kirke- og undervisningsdepartementet løser på reglene om det bundne minstetimetall slik at løsninger som beskrevet i pkt. III) dette kapittel, kan bli mulige ved den enkelte skole uten spesielle søknader eller vedtak i skolestyret.

Utvalget foreslår også at Kirke- og undervisningsdepartementet utarbeider oversiktlige orienteringer om de muligheter den enkelte skole har til å bruke bundne timer og styrkingstimer til valgfag, og at det blir igangsatt forsøk med dette.

Rammetimetallsordningen for barnetrinnet er for stram til at en effektivt kan utnytte valgfagordningen. En styrking av rammetimetallet ville derfor være sterkt ønskelig.

7.3.5.4 MUSIKKSKOLEN – FRIVILLIG MUSIKKOPPLÆRING

I) Innledning

Når barna er blitt omkring 8 år gamle og begynner i grunnskolens 2. klasse, bør de få tilbud om en organisert, frivillig musikkskoleundervisning. Tiden i grunnskolens 1. klasse og i en eventuell

barnehage er å oppfatte som en modningsperiode. Barna blir her kjent med musikk og får et positivt forhold til musikk.

Da det er store individuelle forskjeller i utvikling hos barna, bør muligheten til å få begynne i musikkskolen på et tidligere tidspunkt, være der til bruk i unntakstilfeller.

Prinsipielt bør musikkskolen kunne ta imot elever i alle aldre og gi dem begynner- og/eller videregående undervisning.

Musikkskolens undervisning bør foregå på elevens egen skole og om formiddagen.

For å kunne gi et reelt tilbud til alle, må musikkskoleundervisningen desentraliseres og legges til grendeskoler/barneskoler i distriktene. Den må finne sted på tider som gjør det mulig å utnytte skoleskysordningen, dersom dette er nødvendig. Undervisningen kan for en stor del foregå om formiddagen fordi elevene har et redusert timetall i grunnskolens 2.-5. klasse. Den eneste virkelige hindring for formiddagsundervisning, er eventuelt skolens romsituasjon.

Ikke bare kommunikasjonsproblemene taler for å legge musikkskoleundervisningen til formiddagen. Det er fordelaktig at de yngste elevene slipper å gå hjemmefra på sen ettermiddags- og kveldstid, og en finner grunn til å minne om at overgangen til femdagersuke har ført til lengre skoledag og større leksekonsentrasjon.

En vesentlig del av musikkskolens undervisning er gruppeundervisning. Instrumental og vokal gruppeundervisning for nybegynnere har liten tradisjon i Norge, men forståelsen for fordelene ved dette kan ute i Europa følges så langt tilbake som til 1920-årene. I Sverige har man lenge utprøvet gruppeundervisning for nybegynnere, og det blir hevdet fra det hold at gruppeundervisning i realiteten er den eneste riktige form for begynnerundervisning.

I den vellykkede gruppe oppstår en positiv atmosfære som er av stor betydning menneskelig, og som stimulerer arbeidet med musikken. De ulike elevpersonligheter beriker hverandre og fører til at emnene belyses fra flere sider. Gruppeundervisning gjør det lett for elevene å bevare konsentrasjonen gjennom hele undervisningstiden, fordi deres oppmerksomhet avvekslende kan rettes

mot læreren, mot dem selv, mot én medelev, mot alle medelevene. Amerikanske undersøkelser som bekreftes av svenske erfaringer, viser at elever i grupper kan leksene bedre enn de som får individuell undervisning, de er sikrere i sin opptreden forsåvidt som de er vant til å spille for andre, de er bedre i samspill, og de slutter ikke i musikkskolen så fort.

De pedagogiske fordelene ved en nybegynnerundervisning i grupper synes så store at en bør satse på dette.

Undervisningsmaterieell for en del instrumenter er utarbeidet i Sverige og kan uten videre brukes hos oss, for andre instrumenters vedkommende må det utformes.

Musikklærerne må få et grundig kjennskap til gruppeundervisningsmetodikk, for det første ved at denne disiplin innføres ved våre utdanningsinstitusjoner for musikklærere, og for det annet ved at det gis etterutdanningskurs for musikkskolens lærere.

De økonomiske fordelene ved gruppeundervisningen er åpenbare.

II) Undervisningen for elever i barneskolen

a) Elever i grunnskolens 2. klasse

Når elevene i grunnskolens 2. klasse begynner sitt første år i musikkskolen, vil de få en grunnleggende, generell musikkundervisning og velger ikke noen spesialdisiplin.

Det undervises i grupper på 14-16 elever, og aktivitetene er sang, spill på de pedagogiske hjelpeinstrumenter, lytting, rytmeklapp og bevegelse.

b) Elever i grunnskolens 3. klasse

Det andre året i musikkskolen gis det forberedende instrumentalopplæring. Elevene gjør seg kjent med ulike instrument- og aktivitetstyper.

Dette kan skje ved hjelp av en turnusordning i første halvår:

En hovedgruppe på 16 elever deles i 4 mindre grupper, hver gruppe får 4 ukers opplæring og prøving på f.eks. strykeinstrumen-

ter, treblåseinstrumenter, messingblåseinstrumenter og tasteinstrumenter.

Etter 16 uker er turnusordningen gjennomført, og elevene har et grunnlag for å velge sin spesialdisiplin. Det kan da være ballettopplæring, opplæring i folkedans, vokalopplæring eller instrumentalopplæring. I siste tilfelle velger de også instrumenttype.

Så følger nybegynnerundervisningen i opplæringsgrupper på 4–6 deltagere.

En viktig følge av at elevene de to første år i musikkskolen får kjennskap til flere instrumenter samtidig som de får vokalopplæring, rytme- og gehørtrening samt utvikler evnen til bevegelse etter musikk, er at faren for feilvalg av spesialdisiplin blir mindre.

Når elevene velger, må deres lyst, evne og fysikk være avgjørende, ikke de foresattes eller andres ønsker. At musikkskolene når valget skal skje, kan gi elev og foresatte et begrunnet råd, er av stor betydning.

Valg av spesialdisiplin kan ikke tidfestes nøyaktig, men etter et par år i musikkskolen, skulle elev, foresatte og lærere ha funnet fram til den beste løsning.

I noen tilfeller vil elevene måtte vente lenger med å begynne på sin spesialdisiplin, fordi spesialdisiplinens egenart setter en aldersgrense nedad. Elevene må vente til deres fysikk og motorikk muliggjør det for dem å begynne. Strykeinstrumentene, som kan fås kjøpt i små størrelser, passer det godt å starte med tidlig, og det er mulig at disse instrumentene for noen elevers vedkommende bør fungere som «overgangsinstrumenter».

I praksis vil elevenes valgmulighet begrenses av musikkskolens undervisningstilbud. De kan ikke velge spesialdisipliner som skolen ikke har tilgang på lærere i, og lærernes undervisningskapasitet vil sette en grense for antall elever innen den enkelte spesialdisiplin.

Musikkskolene bør når de utarbeider sitt undervisningstilbud, sørge for størst mulig bredde av spesialdisipliner.

Når det gjelder fastsettelse av antall elever pr. spesialdisiplin,

bør de legge et helhetssyn på musikkmiljøet i landet til grunn, selv om lokalmiljøets egenart må få vesentlig innvirkning.

Opplæringstilbudet på korpsinstrumenter er i dag vel utbygd som følge av skolemusikkkorpene. I de fleste kommuner finnes korps, og rekrutteringen til disse er tilfredsstillende.

Ser en på strykeopplæringen og vokalopplæringen, er tilbudet for lite til å dekke behovet i orkestre og kor.

Antall piano- og orgelelever er stort. Disse instrumentene kan bare i liten grad brukes i samspillgrupperinger og gir følgelig liten stimulans i musikkmiljøet.

På denne bakgrunn må musikkskolene bestrebe seg på å øke opplæringskapasiteten for strykere og vokalistler.

c) Elever i grunnskolens 4.–6. klasse
Musikkskolens undervisningstilbud for elevene i 4.–6. grunnskoleklasse blir forholdsvis ensartet. Normalt skal elevene i 4. klasse ha valgt sin spesialdisiplin og fått fast plass i en opplæringsgruppe hvor de får en grunnleggende undervisning.

Som en viktig følge av turnusordningen og den tidligere undervisning, vil musikkskolen ha et grundig kjennskap til den enkelte elev, og det vil være mulig å danne homogene opplæringsgrupper, noe som er avgjørende for en vellykket gruppeundervisning.

Lærere med erfaring fra gruppeundervisning understreker sterkt at det bør være liten forskjell i alder og nivå på medlemmene i en gruppe.

Overgangen fra gruppeundervisning til individuell undervisning må komme etter hvert som den enkelte elev er moden for det. Her må det til smidige ordninger, og en bør kunne gjøre bruk av avvekslende gruppe- og individuell undervisning.

I 4. klasse skal elevene normalt også komme med i en samspill- eller samsanggruppe, henholdsvis i en ballett gruppe eller annen aktivitetsgruppe. Her legges vekten mer på fellesaktiviteten enn på den grunnleggende opplæringen.

Musikkskolens undervisningstilbud kan nå omfatte:

Vokalopplæring.

Denne bør også omfatte opplæring på akkompagnementsinstrumenter (f.eks. orgel, piano, gitar) og inkludere medvirkning i samsanggrupper, f.eks. skolekor eller kor i musikkskolens regi.

Instrumentalopplæring.

Det kan være undervisning i spill på treblåseinstrumenter, messingblåseinstrumenter, slagverk, strykeinstrumenter, andre typer strengeinstrumenter og tasteinstrumenter som piano, orgel og trekkspill. Opplæringen må inkludere trening i samspill.

Musikkorientering.

Undervisningen i musikkunnskap bør være klasseundervisning. Den bør gi et tilbud om videreføring av stoffet fra den obligatoriske skole sett i sammenheng med musikkskolens undervisning i praktiske disipliner.

Opplæring i musikk og bevegelse.

Her er det tale om en undervisning i disipliner som ballett, rytmikk, folkeviseleik og drama.

Aktivitetsgrupper.

Aktivitetsgruppene gir opplæring i samspill, samsang og i gruppeaktiviteter innen musikk og bevegelse.

Musikkskolen skal skaffe sine elever et tilfredsstillende og vel utbygget aktivitetstilbud fra 4. grunnskoleklasse. Se videre pkt. 7.3.5.5.

III) Undervisningen for elever i ungdomsskolen

For musikkskoleelever i ungdomsskolealder vil musikkskoleundervisningen gå videre som skissert ovenfor. Det vil nå bli behov for en større grad av individuell undervisning enn før, og det kan bli nødvendig å gi spesialoppgaver til de mest avanserte elevene.

IV) Undervisningen for voksne

Med undervisning for voksne menes undervisning for elever over grunnskolealder.

De kommunale musikkskoler vil ha sin hovedoppgave blant

barn i grunnskolealder. Dette må imidlertid ikke føre til at elever som går ut av grunnskolen automatisk mister sine plasser. Musikkskolene bør se det som en naturlig oppgave å føre de elevene som ønsker det, fram til et nivå hvor en videregående yrkesutdanningsinstitusjon kan overta (pkt. 7.3.5.6). Det bør også være en oppgave å gjøre de elevene som ønsker å drive amatøraktivitet i lokalmiljøet, så velkvalifiserte som mulig.

Interesserte elever bør få fortsette i musikkskolen utover grunnskolealder, og ungdom som etter grunnskolen ønsker å begynne en yrkesutdannelse i musikk, ballett eller folkedans, bør kunne gjøre det i den kommunale musikkskolen. Dette er ikke til hinder for at Voksenopplæringen kan sette igang musikkundervisning i sin regi.

Gruppeundervisning vil være mindre aktuelt for elever i denne alder og på dette nivå. Det vil bli behov for en høy grad av individuell undervisning.

Elevene vil normalt delta i de voksnes amatøraktiviteter (se pkt. 7.3.5.5), men det er sannsynlig at musikkskolen bør gi dem spesialoppgaver i tillegg.

Utdanningen av de voksne bør primært omfatte:

- 1a. Instrumental- og vokalundervisning for amatører med sikte på aktiv medvirkning i bl.a. orkestre, korps og kor.
- 1b. Instrumental- og vokalundervisning med sikte på musikkfaglig utdanning (opptak ved konservatorium/musikkhøgskole).
- 2a. Undervisning i teoretiske og praktisk-teoretiske fag som supplement til instrumental-/vokalundervisning for elever som ikke akter å ta yrkesutdannelse i musikk.
- 2b. Undervisning i teoretiske og praktisk-teoretiske fag med sikte på dekning av opptakskrav for høyere musikkutdanning.
3. Praktisk og teoretisk opplæring i musikk og bevegelse med sikte på videre utvikling av amatørnivået eller på en yrkesutdannelse.
4. Samspill, samsang, gruppeaktiviteter innen musikk og bevegelse. Herunder medvirkning i f.eks. ungdomsorkestre,

ungdomskorps, kor, amatørsymfoniorkestre, ballettgrupper, leikarringer og spelmannslag.

7.3.5.5 *AKTIVITETSGRUPPER – FRIVILLIG MUSIKKOPPLÆRING*

Både av hensyn til det rene undervisningstilbud og av hensyn til miljøet, bør det være normalordning at elevene skal delta i aktivitetsgrupper som f.eks. skolekor, skolekorps, skoleorkestre, leikarring, ballettgrupper. Dog bør det i unntakstilfelle kunne gis dispensasjon fra denne regel. Etter mønster av enkelte tyske musikkskoler kan orgel- og pianoelever delta i korvirksomhet i den utstrekning de ikke får plass i andre grupper.

Disse aktivitetsgruppene må være tilpasset elevenes nivå, og musikkskolen har ansvaret for at slike grupper dannes hvis de ikke allerede finnes i nærmiljøet.

Det vil være uheldig om det i en kommune skulle oppstå en eller annen form for konkurranse mellom musikkskolens tilbud og de tilbud frivillige organisasjoner kommer med. De eksisterende kor, korps, orkestre er i stor grad tilsluttet frivillige organisasjoner. De har sine egne styrer og støttelag på det lokale plan, og det er åpenbart at de uten disse organisasjoner og støttelag ville ha hatt store vanskeligheter. Den innsats som her gjøres av foreldre og andre er et aktivum som må tas vare på. Det følger av dette at et samarbeid må til, og utvalget vil antyde retningslinjer for dette:

1. Musikkskolen tar seg av undervisningsopplegget og har ansvaret for opplæringen av den enkelte elev. Der hvor eksisterende kor, korps, orkestre alt har organisert et undervisningssystem, søkes dette koordinert med og innarbeidet i musikkskolens. Dette gjøres ved et samarbeid mellom representanter for de berørte parter.
2. Musikkskolen tar initiativ til aktivitetsgrupper der hvor slike ikke finnes, eller hvor det er nødvendig med nye grupper i tillegg til de bestående for å kunne dekke alle typer aktuelle aktiviteter.

Styrer, støttelag og frivillige organisasjoner bør fortsatt ha hovedansvaret for driften av de ulike grupperinger som allerede eksisterer. Det er viktig at musikkskolen sørger for at det dannes foreldrelag i tilknytning til nye aktivitetsgrupper den setter i gang.

3. Barn og ungdom som alt er med i kor, korps, orkestre eller grupper i musikk og bevegelse når de begynner i musikkskolen, oppmuntres til å fortsette i disse. Da får de dekket behovet for gruppeaktivitet der, mens musikkskolen tar seg av den individuelle opplæringen.

Det er svært viktig at elevene kommer med i gruppeaktiviteter så tidlig som mulig, men det er klart at én ikke kan stille samme krav til en elev med 1 års opplæring som til en med 3–4 års opplæring. Derfor må det en nivåinndeling til, som sørger for at den enkelte får de oppgaver som er stimulerende for ham.

Det synes naturlig å operere med tre nivåer, ett som omfatter elever fra grunnskolens 4.–6. klassetrinn, ett for ungdomsskolens elever og ett som utgjøres av de voksnes amatøraktiviteter.

En har valgt å la alderen avgjøre overgangen fra et nivå til et annet. Det forhindrer uheldig konkurransementalitet og vil heve prestasjonene og gjøre miljøet innen de enkelte nivåer sunnere. Dog bør det i sjeldne tilfeller være mulig å gjøre unntak fra dette.

En vil bemerke at de tre nivåer ikke bør gis benevnelse som klassifiserer dem kvalitetsmessig (f.eks. «aspirantgrupper»), som innebærer at «det egentlige» skjer annensteds). På hvert nivå dreier det seg om fullverdige beskjeftigelser hvor selve aktiviteten er det vesentlige.

Noen elever vil ikke oppnå det ferdighetsnivå som er nødvendig for å delta i de voksnes amatøraktiviteter. Dette forhindrer ikke at de kan ha lyst til å sysle med sitt på et beskjedent teknisk nivå. Musikkskolen må sørge for et aktivitetstilbud også til disse, og etter svensk mønster danne aktivitetsgrupper hvor prestasjonene er helt uvesentlige i forhold til det sosiale aspekt, «åpen gruppevirksomhet» (jfr. pkt. 5.1.3.3).

Aktivitetsgruppene bør ha ukentlige øvelser som naturlig legges til ettermiddags- eller kveldstid, og kommer i tillegg til det som skjer av musikkaktiviteter innen grunnskolens obligatoriske timer og valgfagtimer og i tillegg til musikkskolens opplæringsgrupper.

Det er klart at fellesaktiviteter innen ordinær skoletid, i klassesituasjon eller i valgfagtimene, vil få et noe annet siktepunkt enn de som foregår i musikkskolens opplæringsgrupper og i aktivitetsgruppene. Dette forhindrer imidlertid ikke at de samme oppgaver kan bearbeides alle steder. I mange tilfelle vil en slik koordinering være overmåte fruktbar.

En mer systematisk og koordinert opplæring i grunnskolens obligatoriske timer og valgfagtimer, i musikkskolens opplæringsgrupper og i de ulike aktivitetsgrupper, vil føre til at langt flere ungdommer enn nå, fortsetter med musikk eller musikk og bevegelse etter endt grunnskoletid.

7.3.5.6 MUSIKKOPPLÆRINGEN UTENFOR MUSIKKSKOLEN

Musikkskolens undervisning skal i første rekke ta sikte på elever i grunnskolealder, selv om den også er åpen for andre (jfr. 7.3.5.4 avs. IV).

Barn under grunnskolealder vil normalt få sitt musikkopplæringstilbud i barnehagene. Dette er behandlet tidligere (7.3.3.1 og 7.3.5.1).

Her vil en kort ta for seg tilbudet av frivillige musikkaktiviteter for dem som er over grunnskolealder. De har følgende muligheter:

1) Folkehøgskoler.

En rekke av landets folkehøgskoler har musikklinjer. Skoleslaget gir generelt tilbud om allmenn utdanning ut over grunnskolenivå uten at det tas sikte på spesiell kompetanse. Dette gjelder også de valgfrie linjer.

II) Videregående skoler.

a) 2-årig kombinert grunnkurs.

Ca. 1/3 av timetallet er forbeholdt musikkfag, resten er allmennfag. Grunnkurset kvalifiserer til arbeid som hjelpeinstruktør i bl.a. kor, korps, orkestre, i skoleverket og det folkelige musikkliv. Fullført 2-årig grunnkurs gir adgang til et 1-årig påbygningskurs (se pkt. b) og direkte inntak i 2. år ved reformgymnas (se pkt. c).

b) 2-årig kombinert grunnkurs + påbygningsår.

Dette gir en kompetanse som kvalifiserer til arbeid som leder av kor, korps, orkester etc. avhengig av hvilke spesialfelt eleven har lagt vekt på. Eleven vil kunne få avlegge eksamen artium i allmennfagene og da være kvalifisert til opptak ved bl.a. musikkonservatoriene, musikkhøgskolen og pedagogiske høyskoler.

Når loven om den videregående skolen trer i kraft fra 1976, regner en med at 2-årig komb. grunnkurs og 3. påbygningsår med musikk vil bli en studieretning på linje med andre studieretninger i den videregående skole og gi samme generelle kompetanse som disse.

c) 2-årig kombinert grunnkurs og overgang til reformgymnas.

Elevene fra grunnkurset går inn i reformgymnasets 2. klasse. De kan ha musikk som valgfag de to siste årene, men skifter da over til allmennteoretisk studieretning. Dette gir generelle studiekompetanse.

d) 3-årig gymnas + studentfagkurs i musikk.

Dette gir en 1-årig musikkutdannelse og samme kompetanse som pkt. c).

Studentfagkurset har hittil fungert som et begynnerår ved enkelte konservatorier. De enkelte videregående skoler vil ha vansker med å skaffe lærerkrefter og utstyr til et såvidt konsentrert undervisningsopplegg.

De 4 forskjellige modellene er tenkt å gi samme musikkfaglige utdanning. Kompetansespørsmålet samt spørsmålet om vektlegging på musikkfag kontra allmennfag er ikke avklart. Inntil i dag vil utdanningen ikke kunne påregnes å gi kompetanse i relasjon til bestemte yrker, men den vil være et nødvendig grunnlag for videre musikkstudier.

- e) 3-årig musikkfagskole.
Denne gir et studietilbud likeverdig med 2-årig kombinert grunnkurs + påbygningsår.

III) Distriktskonservatorier.

Nåværende distriktskonservatorier i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø gir tilbud om yrkesutdanning i musikk på følgende linjer:

- a) 4-årig instrumental/vokal linje.
Utdanning for orkestermusikere, sangere, instrumental-/vokalpedagoger, samt grunnlag for videre studier ved Musikkhøgskolen.
- b) Studieretning for skolemusikk.
Utdanning spesielt innsiktet på undervisning i grunnskolen og på den frivillige musikkundervisningen. Gir faglærerkompetanse for dette. Studieretningen omfatter:
1. 3-årig faglærerutdanning i musikk.
 2. 1- og 2-årig videreutdanning for allmennlærere.
- c) Studieretning for kirkemusikk.
Utdanningen er innsiktet på virksomhet i den norske kirke. Den omfatter utdannings-enheter av ulik lengde.
- d) Studentfagkurs.
Omtalt ovenfor (se II, d).
Tilbud om linjer har variert noe. Bl.a. har en 2-årig musikk-lærerutdanning innsiktet på barnehager vært aktuell. Opp-

retting av slike linjer og søkingen til dem må sees i forhold til den kompetanse utdanningen gir og den lønnplasseringen som kan forventes.

IV) Distriktshøgskoler.

Enkelte distriktshøgskoler har vist interesse for å ta inn musikk i sin fagkrets.

Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å si noe om opplegg og kompetanse.

V) Pedagogiske høgskoler.

En del av disse skolene har linje for musikk som 1/2 års – 1 års – 2 års tilleggsutdanning for lærere. Utdanningen er både integrert i og separat fra den ordinære lærerutdanning, og den er spesielt innsiktet mot undervisning på grunnskolenivå.

Pedagogisk høgskole + 1 års videreutdanning gir adjunkt-kompetanse. En slik musikkutdanning gir derfor kompetanse for undervisning også i videregående skoler.

VI) Universitet.

Musikkutdanning som grunnfag, mellomfag og hovedfag tilbys ved universitetene. Musikkundervisningen ved universitetene har hittil vært forskningspreget.

VII) Musikkhøgskolen.

Musikkhøgskolen har hittil gitt utdanningstilbud på de samme områder som distriktskonservatorene, samt tilbud om videreføring av denne utdanning til diplomeksamen. En må regne med at flere ulike linjer kan opprettes ved musikkhøgskolen alt etter hvilke behov musikkutdanningsinstitusjonene og musikklivet forøvrig har. Musikkhøgskolen skal gi topputdanning og vil måtte innta en sentral plass både m.h.t. musikk-pedagogisk forskning og i den generelle utvikling av vårt lands musikkliv.

VIII) Andre tilbud.

Av andre tilbud utenfor musikkskolene kan en nevne enkelte vi-

deregående skoler med mer spesielle opplegg som f.eks. Nissen gymnas og andre gymnas med musikklinje.

Voksenopplæringen kan gjennom kurs i musikk gi et verdifullt tilbud.

Privatlærere spiller en vesentlig rolle i musikkopplæringen av folk i alle aldre og på alle nivåer.

7.4 FINANSIERINGSPLAN

7.4.1. STATSTILSKUDD OG VOKSENOPPLÆRINGS- MIDLER

Midler til drift av musikkskolene kan skaffes ved støtte fra det offentlige og ved elevkontingenter.

Skal en nå det hovedmål for kulturpolitikken som er skissert i St.mld. nr. 8 (1973–74), at alle grupper av folket skal få «gode vilkår for rikast mogleg utvikling av evner og anlegg uavhengig av geografiske, sosiale og økonomiske tilhøve» (s. 45), må kommunenes utgifter med en kommunal musikkskole ikke være større enn at selv den fattigste kommune kan bære dem. Heller ikke må elevkontingenten være så høy at den hindrer noen i å få undervisning. Dette nødvendiggjør statstilskudd.

Det offentlige må ta på seg ansvaret for at den generelle målsettingen for kulturpolitikken blir nådd på best mulig måte. En opp-prioritering av kulturarbeidet er nødvendig, og man må passe på at adgangen til de forskjellige kulturaktiviteter blir mest mulig lik overalt og for alle.

I de fleste europeiske land hemmer økonomien en naturlig utbygging av musikkskolene, og den eneste vei ut av dette uføret, mener ledende europeiske musikkskolefolk, er statstilskudd (se pkt. 5.2.1).

Også i Norge er statstilskudd en forutsetning for å komme i gang med musikkskoler i mange kommuner. Statstilskudd etter kommunenes tilskuddsprosent vil gi de økonomisk svake kommuner muligheter de ellers ikke har. Tilskuddet vil derfor skape den utjevning mellom kommunene som er nødvendig for å få opprettet musikkskoler over hele landet.

Det offentlige har etter hvert påtatt seg større ansvar for fi-

nansiering av tilbud innen utdanningssektoren. Dette er for å utjevne den store forskjellen det har vært mellom utkantstrøk og mer sentrale strøk når det gjelder muligheter til utdanning. Utvalget ser på tilbudet om musikkskoleaktiviteter som et sosialt gode innenfor undervisnings- og kultursektoren. Det er overmåte viktig at de som i dag har vanskeligst adgang til utdanning, ikke også får de største vanskelighetene med å ta del i dette kulturtilbudet.

Undervisning i musikkskolesammenheng kommer kvalitativt på linje med undervisningen i det offentlige skoleverk ellers. Det blir stilt de samme krav til kvalifikasjoner hos undervisningspersonalet.

En kommer da i den situasjon at undervisningen blir for dyr for mange elever, dersom de skal finansiere den alene. Her må det følgelig settes inn tilskuddsordninger for å hindre en uheldig sosial utvikling.

Nå, og formodentlig også i framtiden, har enkelte valget mellom musikkskoleundervisning og musikkundervisning i kommersiell sammenheng. Det trengs tilskuddsordninger fra det offentlige for at alle skal ha økonomisk evne til å velge musikkskolen. Den er en offentlig undervisningsinstitusjon hvor man sikrer seg en forsvarlig pedagogisk situasjon med elevens personlig utvikling i sentrum. Uten offentlig tilskuddsordning er en midt oppe i et alvorlig kulturpolitisk problem.

Statstilskudd til musikkskolevirksomhet betyr ikke innføring av et nytt prinsipp. En vesentlig del av statens støtte til kulturformål skjer gjennom tilskudd. I mange tilfeller bygger finansieringen på avtalt utgiftsfordeling mellom staten og andre offentlige eller private instanser. En kan her nevne teatrene og symfoniorkestrene. Andre kulturinstitusjoner får statstilskudd på grunnlag av faste refusjonsordninger, f.eks. folke- og skolebibliotek og museer. Dessuten blir det gitt en rekke statlige tilskudd etter vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Statstilskudd har i mange sammenhenger vist seg å være et nødvendig virkemiddel for å få en aktivitet opp på et tilfredsstillende nivå.

Utvalget foreslår derfor at utgiftene ved de kommunale musikkskoler dekkes ved tilskudd fra stat og kommune og ved elevkontingenter. De kommunale musikkskoler stilles på linje med de kommunale skolene for øvrig og får statstilskudd etter reglene for elever i grunnskolealder.

Utvalget foreslår videre at det for elever over grunnskolealder gis tilskudd av voksenopplæringsmidlene.

Reglene for tilskudd av voksenopplæringsmidlene bør utformes slik at det kan gis tilskudd til musikkskolene. Dette er rimelig da flesteparten av de elevene som fortsetter i musikkskolene etter grunnskolen, vil ta sikte på et yrke innenfor musikksektoren. For disse elevene blir opplæringen i realiteten kompetansegivende. Andre, som har vært elever i musikkskolen gjennom grunnskoletiden, vil bli å finne som medlemmer av de frivillige organisasjonene (kor, korps etc).

7.4.2. KOSTNADER MED EN KOMMUNAL MUSIKKSKOLE

Kostnadene med en kommunal musikkskole vil avhenge av flere faktorer. Elevtall og timetall vil være avgjørende for de forskjellige utgiftspostene. En vil derfor her behandle disse faktorene spesielt.

7.4.2.1 ELEVTTALL

Med hensyn til elevtallet har en regnet med følgende elevtilgang:

1 grunnskolen: 18 % av folketallet.

I musikkskolen: 20 % av elevtallet i grunnskolen.

Etter dette blir elevtallet i musikkskolen ca. 3,5 % av folketallet. Med tillegg av elever fra aldersgrupper over grunnskolealder, regner en med at det totale elevtall i musikkskolen vil bli ca. 4 % av folketallet.

7.4.2.2 TIMETALL

Timetallet ved en musikkskole vil naturligvis være avhengig av hvor mange elever en regner pr. skoletime. En mener å kunne regne med 4 elever pr. skoletime som et gjennomsnitt i gruppeundervisning.

I en kommune med 3.000 innbyggere skulle elevtallet i musikkskolen etter 4 % bli 120. For at elevtallet pr. gruppe ikke skal overstige 4, må en her regne med 30 timer pr. uke i gruppeundervisning. I tillegg har en regnet 9 timer pr. uke til samspill.

I det følgende har en satt opp 3 eksempler der en har beregnet timetall i kommuner med 3.000, 20.000 og 50.000 innbyggere.

I) Kommune med 3.000 innbyggere:

Elevtall: 120

Elevtimer: 30 timer pr. uke

Samspill: 9 timer pr. uke

= 39 timer pr. uke

Årstimer: $39 \times 38 = 1.482$ timer

II) Kommune med 20.000 innbyggere:

Elevtall: 800

Elevtimer: 200 timer pr. uke

Samspill: 20 timer pr. uke

= 220 timer pr. uke

Årstimer: $220 \times 38 = 8.360$ timer.

III) Kommune med 50.000 innbyggere:

Elevtall: 2.000

Elevtimer: 500 timer pr. uke

Samspill: 50 timer pr. uke

= 550 timer pr. uke

Årstimer: $550 \times 38 = 20.900$ timer.

7.4.2.3 BUDSJETT

Nedenfor har en satt opp budsjettet for 3 forskjellige kommunestørrelser, 3.000, 20.000 og 50.000 innbyggere, de samme kommunestørrelser som ovenfor.

Ved beregning av lærerlønn har en gått ut fra en middeltimelønnsats. Med middeltimelønnsats mener en gjennomsnittlig timelønn. Denne satsen har en her satt til kr. 50,- pr. time i

gjennomsnitt for barne- og ungdomstrinnet inkl. lønn til styrer. Lønnsutgiftene i gjennomsnitt for undervisningspersonalet, medregnet styrer og førstelærer, er tilnærmet lønnsklasse 18.0 i regulativet. I tillegg har en beregnet 16,7% i sosiale utgifter.

Med hensyn til statstilskudd til lærerlønn har en gått ut fra tilskudd på grunnlag av en kostnadsfaktor pr. time. En viser her til skolelovens §39, pkt. 1a.

For grunnskolen blir denne kostnadsfaktoren pr. time fastsatt av departementet særskilt for barne- og ungdomstrinnet. En finner så tilskuddet ved å multiplisere kostnadsfaktoren med antall timer og tilskuddsprosenten for kommunen. Tilskuddsprosenten for de enkelte kommuner kan variere fra 25 til 85. I disse eksemplene har en regnet med en tilskuddsprosent på 60. Kostnadsfaktoren har en her satt til kr. 60,- pr. time gjennomsnittlig for barne- og ungdomstrinnet. Elevkontingenten er satt til kr. 200,- pr. år.

	<i>I</i> <i>Kommune med</i> <i>3.000 innb.</i>	<i>II</i> <i>Kommune med</i> <i>20.000 innb.</i>	<i>III</i> <i>Kommune med</i> <i>50.000 innb.</i>
Utgift:			
Undervisningspers.:	85.215	480.700	1.201.750
Kontorpers.:	14.912	29.825	59.650
Sosiale utgifter:	16.721	84.835	200.692
Kontorutgifter:	5.000	10.000	15.000
Skyssutgifter:	10.000	30.000	60.000
Renhold, lys, brensel:	5.000	30.000	50.000
Læremidler:	5.000	15.000	25.000
Sum utgift:	141.848	680.360	1.612.092

Inntekt:

Statstilskudd			
lærerlønn:	53.352	300.960	752.400
Elevkontingent:	24.000	160.000	400.000
Sum inntekt	77.352	460.960	1.152.500
Netto utgift:	64.496	219.400	459.692

En må regne med at ca. 12% av elevtallet (1/8) er i alderen 16–19 år slik at en tilsvarende andel av budsjettet dekkes av voksenopp-læringen.

7.4.2.4 KOSTNADER PÅ LANDSBASIS

En har tatt for seg 61 kommuner som har kommunal musikk-skole og beregnet hvor stor kostnad det vil bli med fullt utbygget kommunal musikk-skole i disse kommunene. En har da gått ut fra et gjennomsnittlig timetall på 420 pr. 1.000 innbyggere som etter en kostnadsfaktor på kr. 60,- pr. time utgjør et grunnlag for statstilskudd på kr. 25.200,-.

Samlet grunnlag for statstilskudd vil for de 61 kommuner utgjøre kr. 33.768.000. Tilsvarende statstilskudd utgjør kr. 18.621.540 når en går ut fra den tilskuddsprosent som hver enkelt kommune har. Når en så regner med at de 61 kommunene utgjør ca. 33,5% av landets kommuner etter folketallet, vil statstilskuddet for fullt utbygde musikk-skoler i hele landet bli ca. kr. 55.000.000,- ut fra de retningslinjer en her har benyttet.

7.5 STILLINGSKATEGORIER OG KOMPETANSE-REGLER

Utdanningskrav for ulike stillinger i skoleverket fastsettes ved lov. Ut fra dette vil en foreslå at stillinger ved kommunale musikk-skoler generelt kommer inn under Lov om lærerutdanning, men at det dessuten kommer til utfyllende kompetanseregler med den intensjon å gi hensiktsmessige tilpasningsbestemmelser for dette

skolelaget. Det vil være nødvendig for at personalet ved en musikksskole skal kunne få tilstrekkelig faglig bredde.

Slik situasjonen er i dag, må en benytte undervisningspersonale hentet fra amatørmiljø. Amatørene vil sjelden ha eksamenspapirer, og derfor må kompetansen vurderes og fastsettes i hvert enkelt tilfelle.

Tvilstilfeller i forbindelse med fastsettelse av kompetanseforhold foreslås henvist til Lærerutdanningsrådets underutvalg for musikk. Dette underutvalget bør være sentral instans i kompetansespørsmål. Representantene i utvalget bør ha god innsikt i musikkskolenes opplegg faglig og pedagogisk.

Slik utdannings situasjonen har vært for musikere i Norge tidligere, finnes det også yrkesmusikere som ikke har eksamenspapirer. En del av disse vil søke stilling i musikksskolene. Tvilstilfeller ved lønnplassering i denne sammenheng bør avgjøres av samme underutvalg.

7.5.1 STILLINGSKATEGORIER

Ved kommunale musikksskoler kan følgende stillingskategorier være aktuelle:

1. Musikksskolestyrerstillinger.
2. Førstelærerstillinger.
3. Lærerstillinger i hele poster ved musikksskole.
4. Kombinerte stillinger – musikksskole og andre skoler.
5. Kombinerte stillinger – musikksskole og instruktør/fagrettleder i det frie musikkliv i forbindelse med kor, korps, orkester o.l.
6. Timelærerstillinger/delstillinger.

7.5.2 KOMPETANSEREGLER

Når det gjelder kompetanseregler for kommunale musikksskoler, finner en at de bør settes opp under ett for hele skolen uten tanke på om elevene kommer fra grunnskolen eller det videregående skoleverk.

7.5.2.1 MUSIKKSKOLESTYRER OG FØRSTELÆRER

Musikksskolestyrer og førstelærer må ha undervisningskompetan-

se for kommunale musikksskoler og minst 3 år undervisningspraksis. All praksis som instruktør og lærer – også som timelærer (evt. omregnet til full stilling) – godkjennes.

7.5.2.2 LÆRER

Lærer ved kommunal musikksskole må ha godkjent utdanning som lærer, adjunkt eller lektor. Lærere i musikksskole kan ha enten høyt spesialisert eller bredere og mer allsidig utdanningsbakgrunn. Utdanning som gir grunnlag for tilsetting i musikksskoler er bl.a.:

- Eksamen som vokal- eller instrumentallærer.
- Eksamen som vokal- eller instrumentalpedagog.
- Eksamen som faglærer i musikk.
- Kirkemusikereksamen samt ped. utdanning
- Orkestermusikereksamen samt ped. utdanning.
- Vokal-/instrumental diplomeksamen samt ped. utdanning.
- Eksamen som lærer, adjunkt eller lektor med musikk i fagkretsen.

7.5.2.3 INSTRUKTØR

For å kunne gi instrumental- og/el. vokalopplæring kan tilsettes instruktører – profesjonelle musikere eller amatører – som har slik faglig dyktighet at de kan godkjennes av skolens styre. Det kan gjelde tilsetting som timelærere og i hele stillinger.

7.5.2.4 KOMBINERTE STILLINGER

For kombinerte stillinger gjelder samme utdanningskrav som for pkt. 7.5.2.2 og 7.5.2.3

7.5.3 KOMMENTARER

Det må være et hovedkrav at musikksskolestyrer og førstelærer har utdanning som gir undervisningskompetanse ved musikksskole. Kravet om 3 års praksis tilsvarende bestemmelsene som gjelder grunnskolen.

Det vil være naturlig å skille mellom lærer, adjunkt og lektor slik det blir gjort i skoleverket for øvrig.

Utdanning som vokal-/instrumentallærer innebærer 3 års musikkpedagogisk utdanning fra f.eks. musikkonservatorium.

Utdanning som vokal-/instrumentalpedagog innebærer 4–5 års musikkpedagogisk utdanning fra musikkonservatorium/musikkhøgskole.

Med lærer menes i dette tilfelle en som har førskolelærereksamen eller lærereksamen med musikkutdanning inkludert eller som tillegg, likeledes en som har faglærerutdanning i musikk. Adjunkt og lektor kan ha musikk som en del av sin utdanning eller som tillegg. I alle tilfelle er musikkutdannelsen satt til minst 1 år. Her må forskjellige slag musikkutdanning av minst ett års varighet kunne godkjennes. To halvårsheter må kunne gi samme kompetanse. Dokumenterte studier på instrument og i sang kan telle med ved vurdering av kompetanse.

Faglærer i musikk kan ha faglærereksamen fra musikkonservatorium/musikkhøgskole eller musikk mellomfag + pedagogisk seminar fra universitetet.

Ellers kan kompetanse for undervisning i musikk-skole godkjennes for personale med ulik musikkfaglig utdanning + godkjent pedagogisk utdanning. Pedagogisk utdanning som kan godkjennes, gis bl.a. ved musikkonservatoriene og musikkhøgskolen, ved de pedagogiske høgskolene og universitetenes pedagogiske seminarer. Pedagogisk utdanning kan tas som tilleggsutdanning basert på hel- eller deltidsstudier.

Ved vurdering av kompetanse kan dokumenterte studier på instrument og i sang telle med.

Som instruktører kan tilsettes musikere, profesjonelle eller amatører, som har slik ferdighet og kvalifikasjon at de kan gi undervisning instrumentalt eller vokalt. Styret må i slike tilfelle kunne ta stilling til hvem som har kvalifikasjoner for tilsetning (tvilstilfelle henvises til Lærerutdanningsrådets underutvalg for musikk). Bruk av instruktører vil være nødvendig for å få personalet sammensatt slik at skolen blir i stand til å gi et tilstrekkelig bredt undervisningstilbud.

Kompetansen for undervisningspersonalet i folkemusikk, folkedans og ballett byr på spesielle problemer (se pkt. 10.2.4 og pkt. 10.3.2.2).

7.6 LØNNSREGULATIV

Den følgende regulativ-oppstilling må anses som et forhandlingsgrunnlag.

Utvalget ser det som naturlig at regulativet blir gjenstand for forhandlinger mellom lærer- og musikerorganisasjonene, som arbeidstakere, og stat og kommune, som arbeidsgivere.

Utvalgets forslag til regulativ er imidlertid godt fundert. I det vesentlige bygger det på det såkalte «Høsbjør-regulativet» som ble til i en konferanse mellom representanter for kommunale musikk-skoler høsten 1971. Høsbjør-regulativet bygger igjen på Rikskonserterens regulativ for medlemmer av regionsgrupper (ang. regionsgrupper se 8.3.1.1).

Utvalget mener det er nødvendig at regulativet er samordnet for de forskjellige nærbeslektede aktiviteter som det her er tale om (vanlig undervisning i offentlige skole, musikkskoleundervisning, arbeid i regionsgrupper).

Utvalget mener det er nødvendig å skille mellom et regulativ for musikkskolestyrene, et for musikkskolens eventuelle førsteleærer og et for det øvrige lærerpersonale.

7.6.1 MUSIKKSKOLESTYREREN

Musikkskolestyrene plasseres i lønnsgrupper etter følgende retningslinjer:

	<i>Lønnsklasse</i>
	For tiden:
<i>Gruppe 1</i>	23
Musikkskole med mer enn 300 undervisningstimer pr. uke	
<i>Gruppe 2</i>	22
Musikkskole med 200–299 undervisningstimer pr. uke	
<i>Gruppe 3</i>	21
Musikkskole med 100–199 undervisningstimer pr. uke	
<i>Gruppe 4</i>	20
Musikkskole med mindre enn 100 undervisningstimer pr. uke	

7.6.2 MUSIKKSKOLENS FØRSTELÆRER

Musikkskolens førstelærer skal lønnes minst en lønnsklasse høyere enn den lønnsklasse han ville hatt som lærer.

7.6.3 MUSIKKSKOLENS LÆRERPERSONALE

	<i>Utdanning/år</i>	<i>Lønnsklasse</i>
	<i>Tilsvarende</i>	<i>For tiden:</i>
<i>Gruppe A – Utdanning som lektor:</i>	Min. 6 p.g.*)	16.4–23.1

Diplom-/solisteksamen fra musikkhøgskolen.

<i>Gruppe B – Utdanning som adjunkt:</i>	Min 4 p.g.	14.4–20.1

1. Musikkpedagogisk hovedeksamen (instrumental-/vokalpedagogisk eksamen etter 4 års studier ved musikkhøgskole/distriktskonservatorium).
2. Annen instrumental-/vokalpedagogisk eksamen (etter samme kriterier som under *Gruppe B-1*).
3. Organist og kantoreksamen høgre grad. Høgre organisteksamen (før 1960). Organisteksamen med vanskelighetsgrad D og E (før 1948).
4. Lærerprøve og to års videreutdanning i musikk.

Gruppe C – Utdanning som lærer m. opprykk og faglærer m. opprykk:

Min 3 p.g. 13.3–18.4

1. Lærerprøve og ett-årig tilleggsutdanning i musikk.
2. Instrumental-/vokalpedagogisk eksamen etter 3 års studier ved musikkhøgskole/distriktskonservatorium.
3. Faglærereksamen i musikk fra mu-

*) p.g. = postgymnasial utdanning.

sikkhøgskole/distriktskonservatorium.

4. Kirkemusikk I ved distriktskonservatorium eller musikkhøgskole. Organisteksamen mellomgrad. Organisteksamen normalgrad (før 1960). Organisteksamen etter vanskelighetsgrad C (før 1948).

5. Norske Musikklæreres Landsforbunds opptakingsprøve, høgre prøve.

6. Videregående vokal-/instrumentalutdanning av minst 4 års varighet (private studier).

Gruppe D – lærer uten opprykk og faglærer uten opprykk:

Min. 2 p.g. 13.2–17.4

1. Lærerprøve samt musikkfaglige kvalifikasjoner tilsv. *Gruppe E-1*.
2. Mellomfagseksamen i musikk + ped. sem.
3. Videregående vokal/instrumentalutdanning av minst 3 års varighet (private studier).

Gruppe E – Undervisningspersonale uten godkjent utdanning

Min 1. p.g. 12.0–13.0

1. Studentfagkurs i musikk (komb. grunnkurs).
2. Eksamen fra musikkfagskole/grunnkurs pluss påbygningsår.

Annen kompetanse enn nevnt ovenfor vurderes i hvert enkelt tilfelle.

All dokumentert undervisningspraksis blir regnet som grunnlag for opptjening av ansiennitet.

Timelærerstillinger omregnes til hele stillinger (jfr. ellers Lønnsregulativ for lærere i grunnskolen).

7.6.4 KOMMENTARER

Kompetanse og lønnplassering for undervisningspersonale i folkemusikk, folkedans og ballett byr på spesielle problemer. Dette personalet vil sjelden ha godkjente papirer som gjør at kompetanse og lønnplassering kan fastsettes automatisk. En må regne med å vurdere hver enkelts kvalifikasjoner på annen måte (jfr. pkt. 7.6.4.1 og 7.6.4.2).

7.6.4.1 UNDERVISNINGSPERSONALE I FOLKEMUSIKK OG FOLKEDANS

Når det gjelder lønnplassering, vil utvalget foreslå at undervisningspersonalet i de forskjellige kategorier av folkemusikk og folkedans blir plassert i *Gruppe B* og *Gruppe C*. Det forutsettes at personalet får anledning til opptjening av ansiennitet på vanlig måte.

Spørsmålet om hvilken lønnsgruppe vedkommende skal bli plassert i, avgjøres i hvert enkelt tilfelle av skolestyret etter tilråding fra musikkskoleutvalget. I tvilstilfelle blir dette avgjort av Lærerutdanningsrådets underutvalg for musikk.

Utvalget foreslår at de som plasseres i *Gruppe C* bør ligge på nivå tilsvarende 1. premie fra landskappleik. Flesteparten av de fremste utøvere i landsmålestokk bør kunne plasseres i *Gruppe B*.

Dette gjelder i første rekke utøvere på fele/hardingfele. Når det gjelder andre folkemusikkformer (kveding, langeleik og andre folkemusikkinstrument), er det trolig vanskelig å bruke kappleikene som nivåplassering, og en må derfor jevnføre direkte med utøvere på fele/hardingfele.

Instruktører i bygdedans foreslås plassert i *Gruppe C*. De bør da ha et utøvernivå som varer til 1. premie i klasse A på landskappleiker.

Instruktører i annen folkedans foreslås også plassert i *Gruppe C*. Utøvernivået deres bør svare til godkjente leiklærere i Noregs Ungdomslag. Instruktører som har en allmenn formell kompetanse som tilsvarer høyere plassering enn i dette forslaget, plasseres i samsvar med den.

7.6.4.2 UNDERVISNINGSPERSONALE I BALLETT

Som det fremgår av kap. 11.3 arbeides det med å skaffe ballettinstruktører pedagogisk tilleggsutdannelse. Utvalget foreslår at det inntil videre blir fulgt samme regler for ballettinstruktører som for musikkinstruktører. D.v.s. at utgangspunktet er antall års utdannelse og at prinsippet med gjennomgående ansiennitet benyttes.

7.7 LESEPLIKT

7.7.1 MUSIKKSKOLESTYREREN

Til grunn for beregningen av musikkskolestyrerens leseplikt har en valgt å legge antall undervisningstimer ved musikkskolen.

Utvalget foreslår følgende:	Undervisningstimer pr. uke
<i>Musikkskolestyrer i Gruppe 1</i> Musikkskole med 300 undervisningstimer pr. uke.	0
<i>Musikkskolestyrer i Gruppe 2</i> Musikkskole med 200–299 undervisningstimer pr. uke	3–6
<i>Musikkskolestyrer i Gruppe 3</i> Musikkskole med 100–199 undervisningstimer pr. uke.	7–10
<i>Musikkskolestyrer i Gruppe 4</i> Musikkskole med mindre enn 100 undervisningstimer pr. uke.	11–14

Ved fastsettelse av leseplikten bør det tas hensyn til antall lærere, antall undervisningssteder og de geografiske forhold.*)

*) Utvalget foreslår for øvrig at musikkskolenes administrative stillinger vurderes samlet.

7.7.2 MUSIKKSKOLENS FØRSTELÆRER

Også her har en valgt å legge til grunn for beregningen antall undervisningstimer ved musikkskolen.*)

Utvalget foreslår følgende: Undervisningstimer pr. uke

Førstelærer i Gruppe 1 8–15
Musikkskole med mer enn 300
undervisningstimer pr. uke.

Førstelærer i Gruppe 2 15–20
Musikkskole med 200–299
undervisningstimer pr. uke.

7.7.3 MUSIKKSKOLENS SEKSJONSLEDERE

Ved musikkskoler av alle størrelser kan det tilsettes seksjonsledere (jfr. pkt. 7.2.3, 3c).

Seksjonslederne lønnes i form av nedsatt lesetid. Hvor mye lesetiden skal nedsettes, avgjøres i hvert enkelt tilfelle.*)

7.7.4 MUSIKKSKOLENS LÆRERPERSONALE

Ved vurdering av leseplikten for musikkskolens vanlige lærerpersonale har utvalget lagt følgende forhold til grunn:

1. Det er ønskelig å finne et system på linje med grunnskolen, ikke minst for å muliggjøre samordning og kombinerte stillinger.
2. Det er viktig at mest mulig av undervisningen foregår på formiddagen, selv om dette ofte vil føre til oppdelt arbeidstid for læreren.
3. Av hensyn til elevene bør en se bort fra undervisning på sen kveldstid. Undervisning på ettermiddags- og tidlig kveldstid er imidlertid neppe til å unngå.

Utvalget foreslår denne leseplikt:

1. Leseplikt som i grunnskolen.

*) Utvalget foreslår for øvrig at musikkskolens administrative stillinger vurderes samlet.

2. Det gis 25 % *reduksjon* i lesetid for undervisningstimer etter kl. 17.00.

Reduksjon av normalposten istedenfor lønnstillegg etter kl. 17.00 er valgt for å muliggjøre fulle stillinger ved ettermiddags- og kveldsundervisning.

Utvalget vil imidlertid på bakgrunn av situasjonen i musikkskolene som en overgangsordning foreslå en undervisningsplikt på 27 timer pr. uke. Administrasjonspersonalet får sin lesetid fastlagt med normalposten som grunnlag. Det gis 25 % reduksjon i lesetid for undervisningstimer etter kl. 17.00.

7.8 RETNINGSLINJER OG INSTRUKSER FOR MUSIKKSKOLENE

7.8.1 RETNINGSLINJER

7.8.1.1 RETNINGSLINJER FOR MUSIKKSKOLEUTVALGET

1. Musikkskoleutvalget skal føre tilsyn med at musikkskolen ledes og drives i samsvar med sin målsetting. I samarbeid med musikkskolestyret skal utvalget legge fram forslag overfor skolestyret om alle tiltak som vil være av betydning for en god og effektiv undervisning ved musikkskolen.

2. Musikkskoleutvalget skal ha 5 medlemmer med personlige varamenn, som velges for 4 år.

Tre representanter velges av skolestyret, en representant av kulturstyret og en representant fra lærerrådet ved musikkskolen.

Musikkskoleutvalget velger selv formann og varaformann for 2 år av gangen. Etter to perioder kan formann nekte gjenvalg.

Skolesjefen, fagrettlederen i musikk og musikkskolestyret har møterett og forslagsrett, men ikke stemmerett.

3. Formannen innkaller til møte. Innkalling med saksdokumenter sendes skriftlig til samtlige medlemmer og varamenn,

samt til møteberettigede. Musikkskolestyreren skal fungere som sekretær. Han fører protokoll fra møtene og sender utskrift til samtlige medlemmer og varamenn, til møteberettigede og til skolestyret.

Musikkskoleutvalget er vedtaksført når minst tre medlemmer er til stede. Vedtak gjøres med vanlig flertall. Ved likt stemmetall er formannens stemme avgjørende.

4. Musikkskoleutvalget skal foreta innstilling om opprettelse/ oppheving av stillinger ved skolen. Det foretar også innstilling om tilsetning av lærer- og administrasjonspersonale.

Det gjør vedtak om opptak av elever etter innstilling fra musikkskolens lærerråd.

5. Musikkskoleutvalget er sammen med musikkskolestyrer ansvarlig for utarbeidelse av forslag til budsjett innen den frist som fastsettes av skolestyret. Det er sammen med musikkskolestyrer, ansvarlig for at musikkskolen drives økonomisk forsvarlig og i overensstemmelse med oppsatt budsjett. Musikkskoleutvalget fremmer forslag om elevavgift.

6. Musikkskoleutvalget skal sørge for at melding om musikkskolens virksomhet i skoleåret blir utarbeidet og sendt innen 1. august til skolestyret.

7. Musikkskoleutvalget er ansvarlig for musikkskolens fagkrets og avgjør hvilke fag det skal undervises i.

8. Musikkskoleutvalget skal behandle alle saker som det blir overlatt av skolestyret. Det behandler ellers alle saker som blir tatt opp av musikkskolestyrer eller etter initiativ fra de enkelte medlemmer.

7.8.1.2 RETNINGSLINJER FOR MUSIKKSKOLENS LÆRERRÅD

Ved musikkskolen skal det være et lærerråd som består av alle lærere som underviser i musikkskolen i kommunen.

1. Lærerrådet er et faglig organ og et råd som skal hjelpe til med å skape gode arbeidsforhold og trivsel i skolen.

Det drøfter skolesituasjonen for elevene og lærerne, dispone-

ringen av skolens ressurser, skolens informasjonsvirksomhet og valg av læremidler.

2. Skolesjef og skoleinspektør har møterett i lærerråd. De har talerett, men ikke stemmerett.

3. Elev- og personalsaker skal behandles konfidensielt.

4. Lærerrådet skal legges utenom undervisningstiden.

5. Lærerrådet drøftet og uttaler seg om:

– søknad om forsøk i skolen

– musikkskolestyrerens budsjett forslag

– andre saker angående skolen som formann eller musikkskolestyrer ønsker lærerrådets syn i.

6. Lærerrådet er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene er til stede.

Lærerrådet velger selv formann for 1 år om gangen. Valget skal være skriftlig. Musikkskolestyreren kaller inn til og styrer valgmøtet. Den som var formann foregående år, kan nekte å ta imot valg det påfølgende år.

7. Formannen i lærerråd kaller inn til og styrer møtene. Musikkskolestyreren kan kreve rådet innkalt til møte når han mener det er nødvendig. Når 1/3 av medlemmene krever det, skal formannen kalle inn til møte.

Det skal holdes minst to møter i skoleåret.

8. For alle møter i lærerråd skal det føres møtebok. Formannen og to andre medlemmer skriver under møteboka. Utskrift av møteboka sendes skolestyret og gjøres kjent for lærerne ved skolen.

7.8.2 INSTRUKSER

7.8.2.1 NORMALINSTRUKS FOR MUSIKKSKOLESTYREREN

Musikkskolestyreren er kunstnerisk, pedagogisk og administrativ leder av musikkskolen. Han har skolesjefen som nærmeste overordnede og er sekretær for musikkskoleutvalget.

Musikkskolestyreren har bl.a. til oppgave:

1. å være leder av musikkskolen i samsvar med målsetting,

gjeldende bestemmelser, instruksjer og de vedtak skolestyret/musikkskoleutvalget gjør,

2. å legge forholdene til rette for faglig utviklingsarbeid,
 3. å se til at samarbeidsorgan blir opprettet og at saker som gjelder forholdene ved skolen, blir tatt opp i disse organ.
 4. å se til at bevilgningene til skolen blir benyttet på en formålstjenlig måte og ha ansvaret for planlegging og samråding i skolen.
 5. å sørge for at musikkskoleutvalget holdes underrettet om musikkskolens drift,
 6. å legge fram årsmelding om skolens virksomhet for musikkskoleutvalget ved slutten av hvert skoleår,
 7. å være tilstede i en kontortid som fastsettes av skolestyret,
 8. å se til at bygninger, inventar, materiell og hjelpemidler er i god stand, og at protokoller og inventarlistene m.v. blir ført i rett tid,
 9. å melde fra til skolestyret dersom det blir spørsmål om å stanse skolen midlertidig, jfr. normalinstruks for skolesjef,
 10. å gjøre tjeneste etter skoleslutt og før skolen begynner igjen etter feriene.
- Musikkskolestyreren har rett til:
11. å gi en lærer fri inntil 3 dager uten lønn når det kan skaffes vikar.

7.8.2.2 *NORMALINSTRUKS FOR MUSIKKSKOLENS FØRSTELÆRER*

Musikkskolens førstelærer har musikkskolestyreren som sin nærmeste overordnede.

Musikkskolens førstelærer har bl.a. til oppgave:

1. å hjelpe musikkskolestyreren i det daglige arbeid i skolen,
2. etter avtale med musikkskolestyreren å arbeide med spesielle oppgaver som f.eks. timeplan, vikarordning, tilsyn med inventar og materiell og opplegg for samråding og planlegging,
3. å gjøre tjeneste som musikkskolestyrer i inntil en måned når musikkskolestyreren er fraværende dersom skolestyret ikke

har fastsatt noe annet. Når musikkskolestyreren er permittert for lengre tid enn en måned, skal det tilsettes vikar,

4. å møte i styrer, råd og utvalg i stedet for musikkskolestyreren,
5. å gjøre tjeneste etter skoleslutt og før skolen begynner igjen etter feriene etter avtale med musikkskolestyreren.

7.8.2.3 *NORMALINSTRUKS FOR MUSIKKSKOLENS UNDERVISNINGSPERSONALE*

Musikkskolens undervisningspersonale har musikkskolestyreren som nærmeste overordnede.

Undervisningspersonalet har bl.a. følgende plikter:

1. Undervisningspersonalet har, enkeltvis og samlet, ansvar for at musikkskolen blir drevet overensstemmende med de mål som er satt for musikkskolen. Personalet skal hjelpe til å skape et godt skolesamfunn.
2. Lærerne har plikt til å undervise på de undervisningstrinn og i de fag som de har kompetanse til.
3. Undervisningspersonalet har plikt til å møte til planlegging og samråding utenom undervisningstiden.
4. Undervisningspersonalet skal undervise etter musikkskolens målsetting og rette seg etter bestemmelser og instruksjer som gjelder for skolen.

Undervisningspersonalet har bl.a. til oppgave:

5. å hjelpe aktivt med å skape et godt og trivelig miljø i musikkskolen,
6. å gjøre sitt til at kontakten og samarbeidet på musikkskolen, mellom musikkskolen og foreldre/de foresatte og med aktuelle organ utenom skolen skal bli best mulig,
7. å orientere elevene og foreldrene/de foresatte om gjeldende instruksjer, godkjente vedtak og bestemmelser som gjelder for den musikkskolen de arbeider ved,
8. å behandle opplysninger om elevene, foreldre/de foresatte konfidensielt. Dette skal ikke være til hinder for at de som arbeider med eleven får nødvendige opplysninger. Det er riktig å skille mel-

lom personlige, fortrolige opplysninger og egne mer generelle vurderinger av situasjonen og elevens problemer,

9. å se til at elevens arbeidsforhold er best mulig og helsemessig forsvarlige,

10. å delta i kurs og opplæringsvirksomhet innenfor rammen av gjeldende bestemmelser om lønn og arbeidstid,

11. å legge fram helseattest, la seg kontrollundersøke og fremlegge attest om fravær overensstemmende med gjeldende bestemmelser,

12. å benytte tjenestevei når de vil fremme en sak.

Undervisningspersonalet har til særskilt oppgave:

13. å gjøre seg godt kjent med og følge gjeldende skolelover og lærerplaner og å følge med i den pedagogiske og faglige utvikling i skolen,

14. å skaffe seg kjennskap til forutsetninger, evner og interesser hos elevene sine og hjelpe og rettlede dem i faglige og personlige spørsmål med sikte på deres trivsel og utvikling i musikkskolen,

15. å delta i samrådsmøter, lærerråd, kurs og møter i råd og utvalg etter gjeldende regler.

8 Undervisningspersonale

8.1 LÆRERSITUASJONEN

På førskolenivå, i grunnskolen, i de videregående skoler og i musikkskolene er det i dag mangel på musikk lærere. Utdanningskapasiteten for musikk lærere er så begrenset at en må regne med at det økende behovet ikke vil kunne bli dekket på lang tid. Det er derfor om å gjøre at en kommer fram til ordninger der det undervisningspersonalet som finnes blir fullt utnyttet, samtidig som en øker utdanningskapasiteten.

8.1.1 BARNEHAGER

Det er etter hvert blitt erkjent at musikk er av vesentlig betydning for førskolelevens utvikling, og at den derfor må få en bred plass i barnehagene.

Mange førskolelærere i dag mangler imidlertid forutsetninger for å kunne drive meningsfulle musikkaktiviteter sammen med barna. Årsaken til dette er at førskolelærerne har fått for liten opplæring i musikk.

8.1.2 GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLER

NOU 1972 nr. 6 om «Utdanning av musikk lærere i skolen» (Benestad-utvalget) omhandler forholdene i grunnskole og gymnas. Også lærerskolens behov er tatt med. Benestad-utvalget har imidlertid ikke vurdert behovet for de private lærerutdanningsinstitusjoner, musikkonservatorier og musikk skoler.

8.1.2.1 DAGENS LÆRERSITUASJON I GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLER

Benestad-utvalget angir det udekkede musikk lærerbehovet i grunnskolen til godt og vel 530 hele stillinger (eller ca. 1600 stillinger med 1/3 av leseplikten i musikk). I gymnaset er det udekkede behov på 30 hele stillinger (eller ca. 100 deltidsstillinger).

8.1.2.2 *TILVEKSTBEHOVET I GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLER*

Det årlige tilvekstbehovet i den offentlige skolen opp til og med lærerskole er av Benestad-utvalget kalkulert til 400 deltidsstillinger. Den nåværende utdanningskapasiteten er 250 pr. år.

8.1.3 *MUSIKKSKOLENE*

Forholdene i landets musikkskoler har en kjennskap til gjennom dette utvalgets undersøkelser og NOMU's*) undersøkelse av lærerbehovet ved de norske musikkskolene.

Utvalget har grunn til å tro at en stor del av undervisningstallet både i private, kommersielle og kommunale musikkskoler i dag blir dekket av arbeidskraft som mangler den formelle kompetanse som undervisningspersonalet bør ha. I de kommunale musikkskoler, hvor ifølge målsettingen eleven og hans musikkfaglige utvikling står i sentrum, er det imidlertid av vesentlig betydning at lærerne har god musikalsk utdannelse og pedagogisk innsikt.

Det har i de siste år vært stor interesse for å opprette musikkskoler. Mangel på undervisningspersonale har dessverre hindret mange kommuner i å gjennomføre sine planer. En har eksempler på kommuner som har budsjettet for støtte til kommunale musikkskoler, men skolene er ikke kommet igang p.g.a. mangel på instruktører.

Lærermangelen har også hindret mange eksisterende musikkskoler i videre utvikling.

Problemet er størst i utkantstrøkene. Det er stor konkurranse om den kvalifiserte arbeidskraften som finnes, og utkantkommuner taper ofte i konkurransen.

I tillegg til den eksisterende lærermangel, kommer at det årlige tilvekstbehov ikke på langt nær dekkes.

NOMU foretok våren 1975 en undersøkelse av lærerbehovet. Musikkskolene ble anmodet om å vurdere nøkternt sitt behov for lærertimer over en 10 årsperiode for årene ca. 1975-1985.

De mottatte svar tyder på at man har vurdert nøysomt. De bygger på musikkskolenes økonomiske situasjon i dag, og NOMU

*) NOMU = Norsk Musikkskoleråd

antar derfor at hvis den økonomiske situasjon skulle bedres i de kommende år, så vil behovet for lærertimer bli vesentlig større enn hva undersøkelsen angir.

8.1.3.1 *DAGENS LÆRERSITUASJON I MUSIKKSKOLENE*

NOMU's undersøkelse viser at behovet for lærertimer ved de eksisterende musikkskoler ligger på nær 5000 uketimer i tillegg til de timer som i dag er dekket. Omregner man dette etter et gjennomsnitt på f.eks. 28 uketimer for full post, tilsvarer det ca. 178 lærerposter. Tenker man seg at bare 1/3 av posten går til undervisning i musikkskolen, trenger man 453 lærere.

8.1.3.2 *TILVEKSTBEHOVET I MUSIKKSKOLENE*

NOMU mener at hvis kommunenes økonomi ikke skulle bli helt prekær over en lengre periode, så må man regne med en betydelig vekst i musikkskole-virksomheten i de kommende år.

Antallet kommunale musikkskoler har i løpet av 12-14 år gått opp fra noen få til ca. 80, og økningen er blitt større fra år til år. NOMU mener derfor at det er både varsomt og realistisk å regne med en økning på ca. 20 musikkskoler i løpet av den kommende 10-årsperiode. Dermed vil lærerbehovet gå opp til ca. 10.600 uketimer, tilsvarende ca. 380 fulle lærerposter eller ca. 1150 lærere i 1/3 stilling i musikkskolene.

Tilvekstbehovet i musikkskolene pr. år kommende 10 årsperiode skulle da bli gjennomsnittlig ca. 560 timer som tilsvarer ca. 20 fulle stillinger eller ca. 60 1/3 stillinger.

Utvalget mener at NOMU har anslått tilvekstbehovet for lavt. En må regne med betydelig større økning.

8.2 *LÆRERBEHOVET*

8.2.1 *BARNEHAGER*

Skal musikken få den brede plass i barnehagene som den ut fra hensynet til barnas utvikling bør ha, må det til økt musikkopplæring av førskolelærerne.

På den ene side må det settes i gang etterutdanning i musikk for førskolelærerne, og på den andre side må musikkfaget styrkes i førskolelærerutdannelsen.

8.2.2 GRUNNSKOLE, VIDEREGÅENDE SKOLER OG MUSIKKSKOLER

Ved å sammenholde tallene fra Benestad-utvalget og fra NOMU's ovennevnte undersøkelse av lærerbehovet ved musikkskolene, kommer en fram til det totale kvantitative lærerbehov.

NOMU's undersøkelse gir også en antydning om noen av de kvaliteter musikkskolelæreren vil trenge. Sammenholder en denne med dette utvalgets utredning, kommer en fram til det kvalitative lærerbehov.

8.2.2.1 DET KVANTITATIVE LÆRERBEHOV

I grunnskolen, gymnaset og musikkskolene har man et udekket lærerbehov på ca. 740 hele stillinger, henholdsvis ca. 2220 1/3 stillinger.

Tilvekstbehovet for grunnskole, gymnas, lærerskoler og musikkskoler pr. år er ca. 460 deltidsstillinger. Benestad-utvalget opererer med en utdanningskapasitet på ca. 250 pr. år.

Det er beklagelig å måtte slå fast at utdanningskapasiteten for lærere i musikk i 1974 var langt under tilvekstbehovet samme år og altfor liten til å kunne motta det studenttall som søkte slik utdanning. *) Det er svært uheldig at den store interesse som søker-tallet i 1974 vitner om, ikke skal kunne utnyttes bedre med den betydelige mangel på musikkklærere en har i landet. På denne bakgrunn synes det påkrevd at de aktuelle utdanningsinstitusjoner må få anledning til å ta imot et stort nok studenttall.

8.2.2.2 DET KVALITATIVE LÆRERBEHOV

I NOMU's undersøkelse blir det understreket at de aller fleste musikkskoler vil ha begrensede muligheter for å tilsette lærere som kun har forutsetninger for å undervise på ett instrument. Undersøkelsen gir klart uttrykk for at bare i ganske få tilfeller – og bare

*) Musikkhøgskolen og distriktskonservatoriene kunne f.eks. bare ta opp fra 20–25 % av dem som søkte.

ved enkelte musikkskoler i byer – vil det være mulig å få full post for den som ikke har en viss bredde over sin utdanning og kan påta seg flere slags undervisning.

Det fremgår likeledes av undersøkelsen at musikkskolelærerne helst bør være kvalifiserte for kombinerte stillinger. Behovet for kombinerte stillinger musikkskole/grunnskole er meger stort, og denne mulighet vil for mange musikkskoler være eneste utvei til å skaffe seg lærere til aktuell undervisning (se pkt. 8.3).

Utvalget vil understreke betydningen av musikkskolelærerens pedagogiske utdanning og innsikt. For det første fordi musikkskolen ifølge sin målsetting skal sette eleven som menneske sentralt, og for det annet fordi gruppeundervisning, som har liten tradisjon i Norge, blir en dominerende undervisningsform (se pkt. 7.3.5.4).

8.3 KOMBINERTE DELTIDSSTILLINGER

Ifølge «Lov om grunnskolen» av 1969 skal lærerpersonalet tilsettes i hele stillinger. Det er anledning til å søke redusert stilling ned til halv lesetid. Alle som ikke har full post, er timelærere. Under halv stilling får en ikke pensjonsrettigheter.

Nåværende ordning gjør at det ikke er anledning til å sette sammen flere undervisningsoppgaver i en kommune til en hel stilling, unntatt på ett område. Dersom en lærer i grunnskolen deltar i Rikskonsertenes regionsgrupper*) for skolekonserter, kan den delen av stillingen som går med til skolekonsertvirksomhet, godkjennes som del av en hel stilling.

At denne problematikken blir tatt opp i denne utredningen, har sammenheng med mangelen på musikkklærere. Spesielt gjør problemet seg gjeldende i distriktene. Dette kan klargjøres med følgende eksempel:

En habil fløytist er ansatt ved en av barneskolene i en kommune i 30 timers post. Musikkskolen i kommunen mangler lærer i fløytespill. Det er ikke behov for en full stilling som fløytelærer, men omlag halv stilling. Av den grunn har det ikke vært mulig å skaffe lærer i fløytespill.

*) se pkt. 8.3.1.1.

Problemet er løst et stykke på vei ved at vedkommende lærer har hatt en del av elevene som ekstrajobb i fritiden. Dersom det hadde vært muligheter for å opprette kombinerte stillinger, ville problemet ha løst seg. Læreren kunne ha halv stilling i barne-skolen og halv stilling i musikkskolen.

Utvalget er kommet til at for å avhjelpe noe av distriktenes behov for undervisningspersonale i forbindelse med den frivillige musikkundervisning, bør det bli anledning til å opprette kombinerte deltidsstillinger for undervisningspersonale. Mangelen på musikk lærere i og utenfor skolen er såpass stor at en ikke på lang tid kan regne med at behovet vil bli dekket. Det er derfor nødvendig at det undervisningspersonalet som finnes på dette området, blir utnyttet.

I det følgende blir det redegjort for ordningen med Rikskonsertenes regionsgrupper og for hvordan denne kan tilpasses den aktuelle behovssituasjon, slik at en lærer kan bli tilknyttet både det allmenne skoleverk og den kommunale musikkskole.

8.3.1 KOMBINERTE STILLINGER FOR RIKSKONSERTENES REGIONSMUSIKERE

8.3.1.1 FORSØKSPERIODEN

Forsøksrådet for skoleverket startet høsten 1968 et forsøk med skolekonserter gitt av en gruppe musikk lærere (Collegium Musicum) i Sandnes kommune. Disse lærerne utførte denne virksomhet som ekstraarbeid i tillegg til sin stilling i skolen. Fra skoleåret 1969/70 kom Rogaland fylke og Rikskonsertene med i forsøket. Virksomheten ble utvidet med flere timer pr. uke og skulle også spres utover et større distrikt.

Kirke- og undervisningsdepartementet godkjente forsøk med kombinerte deltidsstillinger for undervisningspersonale som deltok i Rikskonsertene.

Grupper av denne art blir nå kalt regionsgrupper og medlemmene i gruppene regionsmusikere. Forsøket ble avsluttet skoleåret 1970/71, og i rapporten fra Forsøksrådet for skoleverket (Informa-

sjon om forsøksarbeid – nr. 27) om denne virksomhet, blir det pekt på at det er nødvendig å få generell godkjenning av prinsippet med kombinerte poster.

8.3.1.2 ERFARINGER OG RESULTAT AV FORSØKSPE-RIODEN

Erfaringene av forsøket er blitt summert i følgende punkter:

1. Meget god musikalsk og pedagogisk kvalitet.
2. Musikk miljøet ved skolene stimuleres.
3. Distriktenes eget musikk liv utvikles.
4. Kombinasjonen undervisning og konsertvirksomhet tilfredsstillende mange dyktige utøvere. En må regne med at ordningen ofte vil være den eneste mulighet for bruk av en fast profesjonell kjerne/ grunnstamme i musikk livet i mange distrikter.
5. Konserter gitt av slike grupper blir rasjonelle og rimelige, da de for det meste gir konsertene i sin egen kommune og nærkommuner.

Etter mange års forsøk ble det med virkning fra 1. august 1973 gitt generell godkjenning av kombinerte stillinger for undervisningspersonale som deltar i Rikskonsertenes regionsgrupper.

Kirke- og undervisningsdepartementet skriver i brev av 29.1.1973 til Rikskonsertene følgende:

«Etter et avsluttet opplegg i Forsøksrådets regi har Rikskonsertene utarbeidet et mønster for regionale gruppers arbeid med skolekonserter. Dette innebærer at skolekonsertvirksomhet kan inngå som del av en lærers undervisningsplikt på like linje med øvrige fag. Statstilskottet til lønn for denne del av lærernes arbeid blir tilført gjennom Rikskonsertene. Den kommunale skoleadministrasjon står som arbeidsgiver for hele stillingen».

Også pensjonsspørsmålet ble brakt i orden. I brev av 20. november 1973 fra Sosialdepartementet heter det:

«Etter det som er opplyst, finner Sosialdepartementet i likhet med Statens Pensjonskasse at lærer/regionsmusiker er medlem av Pensjonskassen på tilsvarende måte som andre lærere som omfattes av innlemmingsvedtaket av 30. august 1918 om lærere i folkeskole m.v., med virkning fra 1. august 1973.

Departementet vil på denne bakgrunn bekrefte at skoledirektørene kan godkjenne eventuelle skolestyrevedtak om oppretting av slike kombinerte stillinger».

Rikskonsertene har nå opprettet regionsgrupper i flere fylker.

8.3.2 KOMBINERTE STILLINGER I SAMMENHENG MED MUSIKKSKOLENE

Rikskonsertenes intensjon med å opprette regionsgrupper i distriktene er i første rekke å tilføre distriktene musikerpersonale ved siden av desentralisering av konsertproduksjonen. Med dette har Rikskonsertene imøtekommet behovet et stykke på vei noen steder, men behovet for personale av forskjellige slag er langt større enn hva Rikskonsertene har kunnet hjelpe til med.

Det er i dag både på lokal- og regionplanet et meget stort behov for en styrking av personalressursene når det gjelder musikk.

Det musikkfaglige personale som finnes lokalt, blir temmelig ensidig benyttet for det formål som danner ansettelsesgrunnlaget. En ser bl.a. at lærere i grunnskolen som er habile musikere, begrenser sin virksomhet til denne og ikke blir den stimulans i lokalmiljøet som de ut fra sine musikalske forutsetninger kunne blitt.

Ved å utnytte enkelte læreres spesialinteresser i musikk gjennom et smidig ansettelsessystem som likestiller arbeid i grunnskole, musikkskole og regionsgrupper, vil svært mye være oppnådd. En vesentlig del av musikkskolenes lærerbehov vil være dekket, flere lærere vil komme til å spille en større rolle i utbyggingen av lokalmiljøet, og en vil unngå at så mange musikkinteresserte lærere samler seg i enkelte sentra hvor forholdene er lagt spesielt til rette for dem.

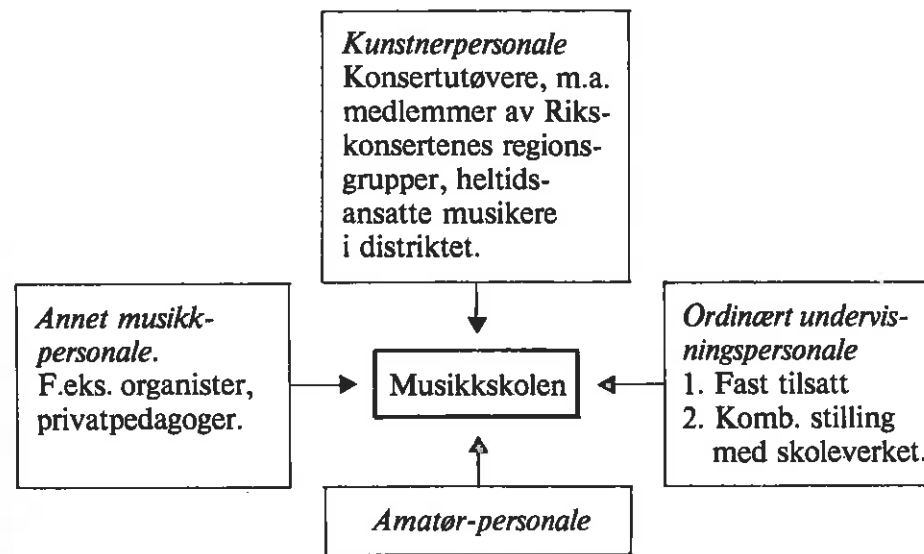
Også i sentrale områder av landet finnes det lærere med musikkinteresser som ikke utnyttes i ønskelig grad. En kan følgelig gå ut fra at nevnte ansettelsessystem vil få en gunstig virkning på musikklivet ikke bare i utkantstrøkene.

Utvalget mener at virkningen av en generell adgang til å opprette kombinerte stillinger i det allmenne skoleverk og i musikk-skoler, er følgende:

1. Musikkundervisningen i skoleverket stimuleres i alle deler av landet.
2. En får større muligheter for å styrke og utbygge den frivillige musikkopplæringen.
3. Det blir lettere å skaffe kvalifiserte ledere, instruktører, forsterkninger m.m. til amatørmusikklivet.
4. Flere mennesker i vårt land vil få anledning til å ha et mer aktivt forhold til musikken (som lyttere eller utøvere).

8.3.2.1 MODELL FOR LØSNING AV PERSONALPROBLEMET

Følgende modell viser hvordan personalproblemet kan løses for musikkskolene:

Modellen vil selvsagt bli ulik fra kommune til kommune, men for svært mange kommuner vil eneste mulighet til å løse lærerspørsmålet, være at det blir anledning til å opprette kombinerte deltidsstillinger.

8.3.2.2 PENSJONSPROBLEMET

De nåværende pensjonsordninger gjør at kombinerte deltidsstillinger ikke kan brukes i musikkskolesammenheng. Etter reglene i dag kan man bare ha redusert stilling i et skoleslag inntil 2 år, dersom man vil få full pensjonsopptjening.*

Siden den nåværende pensjonsordningen er hovedhindringen for kombinerte undervisningsstillinger, må den etter utvalgets mening snarest mulig forandres. Dette er avgjørende for at musikk-lærerproblemet i mange kommuner skal kunne løses.

Kombinerte undervisningsstillinger vil skaffe musikkskolene nye lærerressurser, og de vil være en akseptabel ordning for musikk-lærerne. De vil i betydelig grad forbedre barn og ungdoms adgang til frivillige musikkaktiviteter og føre til merkbare berikelse av landets kulturliv.

Utvalget vil foreslå at det så raskt som mulig, blir tatt de nødvendige skritt for at ordningen med kombinerte stillinger kan bli en realitet.

8.4 UTVALGETS FORSLAG TIL LÆRERUTDANNELSE

Utvalget mener at lærersituasjonen kan forbedres på den ene side ved en intensivert utdanning med økning av kapasiteten, på den annen side ved en bearbeidelse av innhold og planer i de ulike studietilbud.

8.4.1 UTDANNELSESKAPASITETEN

Utvalget foreslår en økning av utdannelseskapasiteten som vil muliggjøre for alle som ønsker det:

*) Til grunn for godkjenningen av kombinerte stillinger for grunnskolepersonale/Rikskonsertenes regionsmusikere ligger følgende forhold:

1. Lønnplassering skjer i samsvar med gjeldende regulativ for undervisningspersonale i grunnskolen.
2. Rikskonsertene forstar avlønning gjennom de kommunale avlønningsinstanser.
3. Kommunene står som formell arbeidsgiver og bestrider arbeidsgiveravgiften.

1. Grunnutdanning i musikk.

Grunnutdanning i musikk bør gi faglærerkompetanse uten å forutsette lærerskole.

Her har konservatoriene 3-årig faglærerlinje i musikk.

2. Videreutdanning/tilleggsutdanning i musikk.

Det bør være videreutdanning/tilleggsutdanning i musikk for lærere i den offentlige skole.

Denne kan gis gjennom 1-årige og 2-årige kurs ved pedagogiske høyskoler, konservatorier, universitet, eller distriktshøyskoler.

3. Regionale kurs i musikk.

De regionale kurs bør være kompetansegivende sommerkurs/påbygningskurs som samlet kan gi 1/2 års eller 1 års utdannelseskompetanse.

Som eksempel på sommerkurs kan nevnes Statens lærerkurs i musikk. Det består av 2 sommerkurs med mellomliggende korrespondansekurs og praksis.

Et annet eksempel på et musikkfaglig kurs er Norges Musikorps Forbunds kurs for utøvere, instruktører og dirigenter. Forbundet har utarbeidet kompendier for disse kursoppleggene, og det kan utarbeides liknende opplegg med sikte på kor- og orkesterinstruktører/dirigenter. De regionale konservatorier bør kunne stå ansvarlig for opplegg og gjennomføring.

4. Etterutdanning i musikk.

Etterutdanningen bør bestå av kortere ikke-kompetansegivende kurs for lærere, instruktører, dirigenter m.v. Kursopplegg kan utarbeides og gjennomføres av musikkhøgskolen, konservatorier, pedagogiske høyskoler, universitet og distriktshøyskoler.

8.4.2 STUDIEPLANENE

Utvalget foreslår at det foretas et videre arbeid med innhold og planer for de ulike studietilbudene. De aktuelle institusjoner må i samarbeid sørge for et så rikt spekter av tilbud at summen av tilbudene dekker dagens behov i det offentlige skoleverk, fra barne-

hager til pedagogiske høyskoler og i den frivillige kommunale musikk-skoleundervisning.

Utvalget vil i denne sammenheng understreke betydningen av følgende:

1. *Praktisk pedagogikk.*

Utdannelsesinstitusjonene bør legge stor vekt på at studentene skal undervise og derfor styrke denne disiplinen. I tillegg til undervisningsmetodikk som tar sikte på individuell undervisning, må studentene få grundig innføring og praktisk øvelse i gruppeundervisning (se pkt. 7.3.5.4,I).

2. *Allsidighet.*

Musikk-skolene har skapt behov for instruktører med en allsidig bakgrunn. Det trengs personale som har undervisningskompetanse for mer enn ett instrument (se pkt. 8.2.2.2).

3. *Administrasjon.*

Studentene må kunne få emnet «Organisering og administrering av musikk-skoler» som tilvalgsfag. En må regne med at rekrutteringen til stillinger hvor dette er aktuelt, i stor utstrekning vil komme fra konservatorier og musikkhøyskole.

4. *Kombinerte stillinger.*

Utdannelsen bør ta sikte på at studentene skal kunne søke tilsetting i kombinerte stillinger. Riskonsertene/musikk-skole, Rikskonsertene/grunnskole og grunnskole/musikk-skole.

Ved gjennomtenkning av innholdet i utdannelsesstilbudene bør en ha som basis at opplæringen må være aktuell og tilsvare behovet hos brukerne. En må til enhver tid passe på at undervisningsinnholdet er i pakt med samfunnets behov. Det vil virke som en stimuleringsfaktor slik at enda flere vil få interesse for en musikk-lærerutdanning.

9 Romsituasjonen

9.1 MUSIKKSKOLEN OG GRUNNSKOLENS LOKALER

De kommunale musikk-skolers undervisning bør foregå i grunnskolenes lokaler. Dette er nødvendig av hensyn til en desentralisert undervisning, og det gir økonomiske fordeler. En utnytter ubenyttet romkapasitet, og det medfører små utgifter for kommunen i form av renhold, oppvarming og vedlikehold. Samtidig sparer en kapitalutgifter.

Musikk-skolene vil måtte disponere et antall undervisningsrom, ett rom for oppbevaring av materiell og ett oppholdsrom for musikk-skolelærerne som naturlig vil bli skolens lærerværelse.

Musikk-skolen vil også trenge rom for sin administrasjon, men denne bør være samlet på ett sted og berører eventuelt bare én av kommunens skoler. Det kan godt tenkes at det ikke er aktuelt å legge administrasjonen til en skolebygning.

Erfaringer tyder på at musikk-skoleundervisning i grunnskolenes lokaler kan by på enkelte problemer. Dårlig lydisolering av rommene kan føre til gjensidige forstyrrelser. Uheldig plassering av musikkrommene slik at de ligger langt fra inngangsdørene, kan skape uro i gangene. Disse problemene er arkitektonisk betinget og må unngås i fremtidens skolebygg. For eldre skolebyggs vedkommende kan ny lydisolering eliminere problemene.

Musikk-skolens rombehov kan sammenfattes slik:

1. Et antall undervisningsrom, hvorav noen må være store nok til aktuelle aktivitetsgrupper
2. Rom til oppbevaring av utstyr
3. Lærerværelse
4. Rom for administrasjon

Til undervisningsrommene må stilles følgende krav:

1. Akustikk tilpasset musikkaktiviteter
2. God lydisolasjon
3. Hensiktsmessig plassering

I minst ett av rommene i hver skole må musikkskolen ha adgang til et brukbart piano.

9.2 UNDERVISNINGSROM FOR MUSIKKOPP-LÆRING

Ved planlegging og utforming av skolebygg har en hatt følgende materiale å vise til:

1. «Planlegging og bygging av skolehus», innstilling fra Komiteen for undervisningsbygg 1960.
2. ERFA, hefter med informasjon og oppsummering, utgitt av Kirke- og undervisningsdepartementet.
3. Forsøk og reform i skolen nr. 15: «Små og store ungdomsskoler».
4. Innstilling fra Norsk Lærerlags skolebyggkomité om skolebygg og utforming av skoleanlegg.

I «Planlegging og bygging av skolehus» finner en for barneskolens vedkommende egen musikkavdeling når skolen minst er fulldelt 6-årig med 3 parallellklasser. Det er for en slik skolestørrelse ført opp kombinert rom for musikk/sang og bibliotek på 80 kvadratmeter samt materialrom på 15 kvadratmeter, tilsammen 95 kvadratmeter.

For ungdomsskolen er det tatt med eget musikkrom først når en får 3-årig skole med 3 paralleller. Da er det ført opp et hovedrom på 70 kvadratmeter pluss lagerrom på 15 kvadratmeter. For 3-årig ungdomsskole med 2 parallellklasser er det tatt med kombinert spesialrom for tegneforming og musikk. Det samme finner vi i Forsøk og reform nr. 15, men her er det også ført opp egen musikkavdeling på 85 kvadratmeter for 9-årig skole med 2 parallellklasser.

9.2.1 ROMBEHOVET I GRUNNSKOLEN

Utviklingen innen musikkfaget gjør at arealnormene for spesialrom i musikk må endres. Det innhold som faget er gitt i Mønsterplanen må også få konsekvenser her.

Utvalget vil understreke at det bør være egne spesialrom for

musikk ved alle grunnskoler, både på barne- og ungdomstrinnet. Også fådelte barneskoler må få musikkrom. For alle skoler må det gis tilleggsareal for drama/bevegelse og instrumental øving. Det må også tas hensyn til at musikkavdelingen ofte er benyttet utenom skoletid av sangkor, musikkorps m.v.

En regner med at de fleste musikkskoler i landet vil benytte lokaler ved skolene i kommunen. Også ut fra dette er det om å gjøre at alle skoler, både på barne- og ungdomstrinnet, får spesialrom for musikkaktiviteter. Det vil være avgjørende for hva slags forhold musikkskolene får å arbeide under. Tilstrekkelige og praktiske spesialrom er av felles interesse for musikkskolene og det obligatoriske skoleverk.

Spesialrommene vil også være av svært stor betydning for det frivillige musikkliv for øvrig i kommunen.

Utvalget vil forslå følgende normer for spesialrom for musikk:

D) Fådelte barneskoler:

Fådelte barneskoler bør få egne musikkrom av følgende størrelse:

Hovedrom: 80 kvm.

Materialrom: 20 kvm.

2 øvingsrom à 10 kvm.

I de tilfelle musikkrom kombineres med aktivitetsrom, må avdelingen dimensjoneres slik at nødvendig inventar og utstyr for alle aktiviteter, også for musikk, kan få plass. Arealet bør i slike tilfelle minst være 160 kvm. netto.

Ved kombinasjonen av rom for musikk og bibliotek må en regne med følgende areal:

Kombinert rom for musikk og bibliotek: 80 kvm.

Lager: 20 kvm.

100 kvm.

II) Fulldelte barneskoler:

Egne spesialrom for musikkaktiviteter:

Hovedrom:	80 kvm.
Materialrom:	25 kvm.
2 øvingsrom à	10 kvm.

Antall øvingsrom bør økes med minst 1 pr. parallell.

III) Skoler med undervisning på ungdomstrinnet:

Egne spesialrom for musikkaktiviteter:

Hovedrom:	80 kvm.
Materialrom:	30 kvm.
2 øvingsrom à	10 kvm.

Antall øvingsrom må økes med skolens størrelse.

I tillegg til de grupperom (øvingsrom) som er ført opp i disse normene, ville det også være ønskelig med større grupperom på ca. 30 kvm, i alle fall ved større skoler, både på barne- og ungdomstrinnet.

9.2.2 ROMBEHOVET I DE VIDEREGÅENDE SKOLER

Det er behov for musikkrom i samsvar med disse normene ved videregående skoler. Ved siden av at skolen selv har bruk for slike spesialrom, kan det også tenkes at kommunale musikkskoler får lagt noe av sin virksomhet til slike skoleanlegg.

9.2.3 ROMBEHOVET I ÅPNE SKOLER

Alle skoler med åpen planløsning må ha egne musikkrom.

9.2.4 KRAV TIL UNDERVISNINGSROM FOR MUSIKK-OPPLÆRING

Det er om å gjøre at spesialrom for musikkaktiviteter får en praktisk og heldig plassering i skoleanlegget, av hensyn til aktiviteter i og utenfor skoletid. Rommene må plasseres slik at en unngår gjensidig forstyrrelse i forhold til andre undervisningsrom ved skolen. Videre er det svært viktig at rommene blir tilstrekkelig

lydisolerte og får god akustisk behandling. De akustiske problem må tillegges nødvendig vekt. Akustikken må tilpasses sang og andre musikkaktiviteter.

9.2.5 LÆREMIDLER I MUSIKKAVDELINGENE

Med hensyn til læremidler finner en det ikke hensiktsmessig å gå i detaljer her. Men av fast utstyr som bør finnes i alle musikkavdelinger, vil en likevel nevne:

Notetavle og vanlig skrivetale

Piano

Stereoanlegg med platespiller og bandspiller/kassettpiller.

Platesamling og samling av lydband.

Skap eller hyller for praktisk plassering av stereoanlegg m.v.

9.2.6 GYMNASTIKKSALENE

Gymnastikksalene har ikke lenger bare det formål å være et sted for idrettsaktiviteter, og dette må få konsekvenser for arkitektur og utstyr. Ved skoler som ikke har egen forsamlingsal, skal gymnastikksalen fungere som sådan (MP s. 369). Dette medfører at den må utstyres med stoler. Det betyr også at akustikken må være slik at det kan holdes taler og foreleses der, og det betyr ikke minst, at den må være velegnet for fremførelse av musikk. Dette siste blir alt mer aktuelt etter som utbyggingen av skolekonsertvirksomheten i landet skrider fram. For musikkskolene vil gymnastikksaler med akseptabel akustikk være av stor betydning både som øvelses- og konsertlokale.

Også kroppsøvningsfaget vil etterhvert føle sterkere behov for en akustikk tilpasset musikk. Fagplanene for kroppsøving opererer nå med drama og rytmeaktiviteter, eksperimentering med lyd, rytmeinstrumenter og musikk, dramatisering av sanger, sangleker, folkeviseleik og folkedans. Dette gjør også at gymnastikksalene må utstyres med anlegg for båndspiller m.v. slik at kroppsøvnings- og musikkaktiviteter kan kombineres.

Utvalget ser det som vesentlig at en har disse forhold for øyet når nye gymnastikksaler bygges, og at gammeldags innrettede saler etterhvert bringes i overensstemmelse med dagens krav.

9.2.7 NOU 1975: 40, «PLANLEGGING OG UTFORMING AV UNDERVISNINGSBYGG».

I NOU 1975: 40, «Planlegging og utforming av undervisningsbygg», blir det bl.a. sagt at timetallet for musikk i en fulldelt 6-årig skole er for lavt til at en kan gå til anskaffelse av eget musikkrom. Det blir videre antydnet at en kombinasjon mellom musikk- og studierom vil være en løsning i slike tilfeller.

En går her enstemmig mot NOU 1975:40 på dette punkt. Utvalget for undervisningsbygg har i sammendraget bl.a. sagt følgende:

«Utvalget regner med at bare fire fagområder i grunnskolen trenger særskilt areal og plassering:

1. Form og farge.
2. Musikk, drama og lek.
3. Kroppsøving.
4. Heimkunnskap.»

Konsekvensen av dette må være at alle skoler – uansett størrelse – får egne musikkrom.

9.2.8 KONKLUSJON

Musikkfaget står for langt tilbake med hensyn til undervisningsrom ved skolene våre. Skal musikkaktivitetene kunne utvikles, enten det nå er i en kommunal musikkskole eller i skoleverket for øvrig, må skolene være utstyrt med nødvendige rom og hjelpemidler for musikk.

Ved nybygg er det mange viktige hensyn å ta når det gjelder musikkavdelingen. En vil her understreke følgende:

1. Tilstrekkelig plass i forhold til skolens størrelse. Hovedrom og grupperom. Kombinasjon av musikkrom og andre undervisningsrom bør unngås så langt det er mulig. Kombinasjonen scene/musikkrom – som en finner i «Planlegging og utbygging av skolehus» – er ikke brukbar.
2. Akustikk tilpasset musikkaktivitetene.
3. Fullgod lydisolasjon.
4. Praktisk og hensiktsmessig plassering av musikkavdelingen i skoleanlegget.

10 Utvidelse av musikkskolenes fagkrets

10.1 INNLEDNING

Utvalget har vurdert musikkskolenes tradisjonelle fagkrets og funnet at det er en svakhet at ingen musikkskoler i dag tilbyr undervisning i folkemusikk og folkedans.

På bakgrunn av sitt tilleggsmandat har utvalget også vurdert mulighetene for ballett som fag i musikkskolene.

Man er kommet til at såvel folkemusikk og folkedans som ballett, bør kunne inngå i musikkskolenes fagkrets der hvor dette er naturlig og ønskelig.

I det følgende vil en derfor behandle disse to disipliner nærmere.

10.2 FOLKEMUSIKK OG FOLKEDANS

Utvalget har drøftet situasjonen for norsk folkemusikk og folkedans, og ser det som viktig at en kulturaktivitet med så sterke tradisjoner inngår i musikkskolens fagkrets der hvor det er ønskelig og praktisk mulig.

Dette er både for å likestille folkemusikk og folkedans med andre musikk- og danseaktiviteter når det gjelder grunnopplæringen, og for å gi disse aktivitetene bedre vilkår. Det må unngås at folkemusikken og folkedansen i miljøer hvor disse tradisjonene står sterkt, skal bli fortrent av mer klassiske musikkformer, dersom en musikkskole kommer i gang.

Det er imidlertid forbundet med visse problemer å legge opplæringen i folkemusikk og folkedans til musikkskolen, noe som vil fremgå av det følgende. Men dersom en er klar over disse problemene og i organiseringen og undervisningsopplegget tar tilstrekkelig hensyn til dem, skulle det for disse aktivitetene være fordelaktig å bli en del av musikkskolen.

10.2.1 TRADISJON OG EGENART

Opprinnelig levde tradisjonene uten noen organisert opplæring, og de ble gitt videre fra generasjon til generasjon gjennom samvær i

fest og hverdag eller ved at en nybegynner lærte å spille direkte fra en erfaren spillemann. Folkemusikken og folkedansen var en fast del av kulturarbeidet i samfunnet.

Gjennom tiden har det dannet seg spesielle spille- og dansemåter i de forskjellige landsdelene og også i enkelte bygdelag, det vi kaller for dialekter i spill, sang og dans. Dialektene gjør disse aktivitetene ekstra verdifulle, og det er svært om å gjøre at en i det videre utviklingsarbeid makter å holde på de forskjellige særpreg. En bør helst ikke finne fram til noen form for «riksnormer» i denne sammenhengen.

I arbeidet med folkemusikk og folkedans er det et sentralt prinsipp at en så langt som mulig må bygge på de lokale tradisjonene på hvert sted. En må benytte lokale tradisjonsbærere i undervisningen der de finnes, enten det gjelder spill, kveding eller dans.

Rådet for folkemusikk og folkedans har pekt på de store forskjellene som finnes i kulturbakgrunn i de ulike delene av landet, og som bl.a. avspeiler seg i det folkelige musikklivet. Dette at hver landsdel har sitt kulturelle særpreg er en verdi for landet som helhet. Dessuten har den kulturen som er rotfestet i et lokalsamfunn, egenverdi for det samfunnet fordi den hører hjemme og fungerer der.

Rådet har derfor sterkt understreket at musikkskolene må verne om lokale særmerker og prioritere musikkformer og musikkaktiviteter som alt har plass i det lokale miljøet, eller som det der er naturlig etterspørsel etter.

Det er grunn til å nevne spesielt ett område hvor egenarter gjør seg sterkt gjeldende, nemlig i teknisk utføring av folkemusikk og folkedans. Teknisk utførelse i den folkelige tradisjonen står ofte i sterk strid med det vi kan kalle kunstnertradisjonen eller den klassiske tradisjonen. En teknikk som er effektiv og helt nødvendig i god folkemusikk eller folkedans, vil ofte være en direkte unote for en utøver i den klassiske stilen eller for en ballettdanser. Dessverre ser en gang på gang eksempler på at integrert undervisning fører til at slike teknikker blir stemplet som unoter også i folkemusikk, folkesang og folkedans.

Nettopp fordi folkemusikk og folkedans har sterke lokale sær-

drag, er det viktig at det blir anledning til opplæring så tidlig som mulig. Erfaringer har vist at unge som er ukjente med tradisjonen, har vanskeligheter med å tilegne seg rytme/takter fordi den lokale tradisjonen på dette området kan avvike mye fra den klassiske formen. Enkelte har derfor pekt på at sangleik/bygdedans (eller andre lokale danseformer) bør være det første av folkemusikktradisjonen de unge elevene får opplæring i. Dette gir også en noe mer lystbetont undervisning enn det kan være mulig til vanlig å gi ved ren instrumental- eller sangopplæring.

Barn bør få møte lokale spillemenn og sangere allerede i førskolen eller tidlig i grunnskolen.

10.2.2 ORGANISERING AV UNDERVISNINGEN

Da folkemusikken og folkedansen på enkelte steder tok til å dø ut, satte frivillige organisasjoner igang forskjellige tiltak for å gi tradisjonene nytt liv. Det var særlig Noregs Ungdomslag og Landslaget for Spelemenn som stod for dette. Det er også disse organisasjonene som sitter inne med mesteparten av den praktiske erfaringen, når det gjelder slikt opplæringsarbeid. Der er folk som gir opplæring i både vokal og instrumental folkemusikk, og der finnes mange folkedansinstruktører.

Når det gjelder organiseringen av undervisningen i musikkskolens regi, er det sannsynlig at opplæringen instrumentalt og vokalt skulle fungere godt i det foreslåtte todelte mønster: Grunnopplæring individuelt og i små grupper og med samspill i tillegg (se pkt. 7.3.3).

En fordeling av oppgavene på musikkskolen og organisasjonene skulle også passe godt her: Musikkskolen tar seg av grunnopplæringen, og organisasjonene står for samspill. Det er helt avgjørende at de unge får kontakt med den eldre generasjonen så tidlig som mulig. Der det ikke finnes noe spelmansslag, må musikkskolen også her ta initiativ til å få organisert samspill (se pkt. 7.3.5.5).

Når det gjelder folkedansen, er saken mer komplisert. Der er det særlig viktig å få til en fleksibel organisasjonsform. Når en arbeider med folkedans, er det sjelden naturlig med den todelingen som er nevnt, fordi undervisning, samdans og sosialt samvær alltid bør

fungere som et hele. Folkedansen forutsetter et bestemt miljø, derfor fungerer den ikke fullt ut som frittstående aktivitet, slik det gjerne vil bli i en skole. Den bør altså settes inn i en større sammenheng slik organisasjonene gjør.

Det er viktig å være klar over dette, slik at skolen her kan ta sikte på å skape et miljø tilsvarende det organisasjonene har.

I de tilfeller hvor musikkskolen organiserer tilbudet om folke-dans fordi organisasjonene ikke eksisterer eller bør suppleres, vil vi peke på at korte kurs på 12–20 timer kan være av stor verdi. Opplæringen blir konsentrert i en periode over 1–2 uker, og erfaringene har vist at dette er en meget effektiv og god form når det gjelder grunnopplæringen. Det kan også være en praktisk form i tilfeller hvor det er vanskelig å få faste timelærere.

10.2.3 UNDERVISNINGSPERSONALET

Det er tidligere pekt på betydningen av å bygge på de lokale tradisjonene. For folkemusikk og folkedans er det særlig viktig å benytte undervisningspersonale fra lokalmiljøet, et personale som i svært mange tilfeller vil mangle formell kompetanse for undervisning. Det er lite trolig at en gjennom sentrale opplæringsinstitusjoner skal kunne rekruttere undervisningspersonale til denne sektor.

Ved ansettelse av dette undervisningspersonalet, må en altså gå ut fra folkemusikkens og folkedansens egenart og se fordomsfritt på någjeldende regler for undervisningskompetanse i skoleverket.

Det at lokale tradisjonsbærere og instruktører fra de frivillige organisasjonene kan få timelærerarbeide i skoleverket og i musikk-skolene, vil bli en viktig stimulans for både skolen, tradisjonene og organisasjonslivet. Men dette undervisningspersonalet som primært tilhører et annet yrke, vil selvsagt ha behov for kurs i sentrale emner i undervisningssammenheng.

Det har lenge vært drevet instruktørkurs i folkedans både på regional- og sentralplanet når det gjelder danser som ikke har sterkt lokalpreg. Når det gjelder musikken og dansene med sterkt lokalpreg (bygdedansene), har instruktørene stort sett selv måttet utarbeide metodene sine med bakgrunn i tradisjonene de står for, men

i de siste årene har det også her vært arbeidet en del med kurs og seminarer på regional- og sentralplan for å drøfte og skape forståelse for allmenne problemer. Skal musikkskolene få instruktører, bør det gis bedre vilkår for den instruktørutdanningen organisasjonene driver. Det er organisasjonene som har den praktiske ekspertise her, og på sentralplanet har de også folk med formell kompetanse til å ta seg av instruktørutdanning. Gjennom samarbeid med skoleverket og med rimelige økonomiske vilkår, vil de kunne gi et bredt og solid kurstilbud.

Det er imidlertid viktig at kurstilbudet ikke utradierer lokalpreget i musikken, sangen og dansen. En landsgyldig organisasjonsmodell, en forholdsvis ensartet lærerutdanning og effektiv markedsføring av de aktivitetene som veier tyngst og har høyest status på sentralt hold, vil lett skyve unna det lokale og skape ensretting. Dette må unngås gjennom en bevisstgjøring på lokalplanet.

10.2.4 KOMPETANSEREGLER OG LØNNSPLASSERING

Det vil være umulig å finne formelle kompetansekrav til undervisningspersonalet i folkemusikk og folkedans slik situasjonen er i dag. Det er derfor naturlig at dette personalet blir tilsatt som instruktører (se pkt. 7.3.2.3) i musikkskolene.

Utvalget tror at det på lengre sikt kan bli aktuelt å legge opp til prøver som kan gi en viss formell kompetanse på spesialfeltene. Det kunne være naturlig med slike prøver i tilknytning til instruktørkurs.

Angående lønns plassering henvises til pkt. 7.6.4.1

10.3 BALLETT

I 1970 oppnevnte Norsk kulturråd en komité til å utrede spørsmålet om ballett og ballettutdanning i Norge. Komitéen leverte sin innstilling i 1973. Norsk kulturråd har i sin uttalelse til departementet av 6.12.1973 om innstillingen ikke berørt pkt. 2 i innstillingen som lyder slik:

«Kommunale ballettskoler bør bygges ut etter mønster av de kommunale musikkskoler. De må kunne gi fritidsundervisning for alle grupper, fra barn til voksne».

I brev av 19.9.1974 har Norsk kulturråd gitt dette utvalg i oppgave å utrede ovennevnte forslag nærmere.

10.3.1 OPPLÆRINGSMULIGHETENE I NORGE

Ballett er en lite utbredt kunstart i vårt land. Ballettskolene er som regel privatskoler og finnes bare i de største byene og tettstedene.

Det er ønskelig å oppnå større forståelse og interesse for ballett. Derfor bør det kunne tilbys undervisning i ballett over langt større deler av landet enn nå.

Mønsterplanen for grunnskolen åpner adgang til undervisning i disipliner som er nær beslektet med ballett.

Det heter under faget musikk at en må legge vekt på å utvikle barnas rytmiske sans. Bevegelse med utgangspunkt i sangleker, dramatisering til musikk og improvisasjon av bevegelsesmønstre må få plass på alle klassetrinn. En må forsøke å gi elevene forståelse av at en gjennom bevegelse kan uttrykke musikkens karakter ved variasjon i tempo, styrke, form, rytme og taktart.

Under faget kroppsøving føres opp «bevegelsesforming» og «uttrykksbevegelse» som lærestoff. Allerede fra 1. klasse bør det komme med dramatisering, i 4.–6. klasse bør drama- og rytmeaktiviteter få bred plass, og i 7.–9. klasse skal arbeidet med disse aktivitetene etterhvert utvides.

Kroppsøvfaget omfatter eksperimentering med lyd, rytmeinstrumenter og musikk i forbindelse med bevegelsesmønstre, dramatisering av sanger, rim, regler, litteratur og musikk, og dessuten sangleker, folkeviseleik og folkedans.

Faget drama finnes blant de ikke-obligatoriske emner og som valgfag. Det kan omfatte trening av kropp og stemme som egne uttrykksmidler og i relasjon til rytme, lyd, musikk, form og farge.

Mangelen på lærerkrefter i ballett er meget stor. Bl.a. av den grunn er opprettelse av rene kommunale ballettskoler neppe gjennomførbart på nåværende tidspunkt.

10.3.2 BALLETTOPPLÆRINGEN OG DE KOMMUNALE MUSIKKSKOLER

Det er i dette land opprettet nærmere 80 kommunale musikksko-

ler i 10-årsperioden 1964–74, og det er nærliggende å vurdere om en opplæring i ballett vil kunne tillegges dette skoleslaget.

Forutsetningen må da være at ballett naturlig hører sammen med de kommunale musikkskolers fagkrets og at undervisningen i ballett i det store og hele kan følge hovedprinsippene for den øvrige undervisning.

Musikk og bevegelse er nært knyttet til hverandre. Bevegelse til musikk oppøver rytmesansen og følsomheten for musikkens stemningsinnhold. Av den grunn inngår rytmeklapp og bevegelse i alle musikkskoleelevers grunnopplæring. Herfra og til en opplæring i ballett som spesialdisiplin, er en naturlig utviklingsvei.

Musikk og bevegelse har en plass i grunnskolen, hvilket muliggjør samme samordningsprinsipp som er foreslått for musikkskolens instrumental- og vokalopplæring. Ballettundervisning i musikkskolen kan liksom musikkundervisningen foregå både i grupper og individuelt.

Utvalget foreslår ut fra dette at ballettundervisning blir tillagt musikkskolene der hvor dette er naturlig og ønskelig.

Utvalget tror at balletten i nåværende situasjon vil tjene på dette. Det er langt enklere og mer overkommelig for en kommune å ansette en lærer i ballett ved en eksisterende musikkskole enn å bygge opp en egen ballettskole.

Utvalget mener videre at der hvor ballettundervisning tillegges musikkskolen, vil det åpnes muligheter for et fruktbart samarbeid ballett/musikk helt fra det elementære plan, et samarbeid som vil være stimulerende og berikende for begge parter. Her skal bare vises til de perspektiver som åpner seg ved aktivitetsgrupper sammensatt av musikere, sangere og dansere (jfr. svensk syn på dette i pkt. 6.1.3.3 og nederlandsk syn s. 162).

10.3.2.1 UNDERVISNING I BALLETT

1) Definisjoner.

Ifølge Ballettkomiteén er ordet "ballett" avledet av det italienske "ballo" som betyr dans. Ordet står som betegnelse for en kunstart og betyr:

- a) et utviklet og bearbeidet scenisk stykke basert på en fortelling og utført av profesjonelle dansere
- b) et danserisk innslag eller mellomspill i en opera- eller teaterforestilling
- c) den danseriske stil i slike forestillinger.

Ballett omfatter følgende danseformer: Klassisk ballett, moderne ballett, moderne dans, jazzteknikk og pantomime (for nærmere definisjoner her, se Ballettkomiteéns innstilling s. 40 f.).

Utvalget slutter av dette at en allmenn undervisning i ballett må kunne omfatte alle former for dans og bevegelse som kunstnerisk uttrykksmiddel.

Selskapsdans hører ikke hit. Den må oppfattes som en idrettsgren, for såvidt som det er søkt om å få den opptatt i Norges Idrettsforbund (Idrettstinget 1973). Søknaden er i prinsippet godtatt, men regelverket må justeres før opptagelsen formelt er i orden.

Uttrykket "musikk og bevegelse" oppfatter utvalget som et overordnet begrep som «ballett» hører inn under.

II) *Organiseringen av undervisningen.*

Undervisningen i ballett følger hovedprinsippene for musikkskolens undervisning ellers.

Det bør tilbys undervisning i musikk og bevegelse alt fra førskolestadiet av og opp til voksen alder.

Både amatører og de som tar sikte på videreutdanning i ballett, bør få anledning til å utvikle sine ferdigheter.

For at alle skal kunne nås, bør undervisningen i musikk og bevegelse være samordnet med undervisningen i grunnskolen i størst mulig grad. Adgangen til en slik samordning er tidligere påpekt (10.3.1). Undervisningen vil i stor grad kunne skje i form av gruppeundervisning, og kan derfor som musikk, innpasses i skolens øvrige undervisning.

Norsk Ballettforbund har i brev av 6.2.1975 til utvalget antydnet hva det bør undervises i på de enkelte trinn:

Førskolestadiet:	rytmikk og improvisasjon bygget over naturlig bevegelsestrang

1.-3. klasse:	som for førskolestadiet
4.-6. klasse:	improvisasjon og teknisk trening, eventuelt enklere etniske danser
7.-9. klasse:	improvisasjon som fører til skapende aktivitet, teknisk trening utvidet med historiske og etniske danser

Også m.h. t. ballettundervisningen ser musikkskolen sin hovedoppgave blant barn opp til nedre grense for videregående skoler, men den skal være åpen for eldre elever.

Utvalget foreslår altså at tilbudet om ballettundervisning for elever ut over grunnskolealder følger samme mønster som tilbudet om musikk (sml. 7.3.5.4 pkt. IV).

10.3.2.2 *LÆRERSITUASJONEN*

Det vil åpenbart bli vanskelig å skaffe kvalifiserte lærere til å forestå undervisningen i ballett.

I dag utdannes dansepedagoger ved Den Norske Operas Ballettskole og ved Ballettinstituttet, men begge disse mangler pedagogikk som fag og gir derfor ikke kompetanse for undervisning i skolen.

Det er av Ballettkomiteén av 1970 fremsatt ønske om at det opprettes en Statens Ballettskole som får oppgaven å utdanne ballettpedagoger kvalifisert for skoleverket. Med særlig tanke på å skaffe flere ballettpedagoger, vil utvalget sterkt anbefale at denne skolen kommer igang så raskt som mulig.

Utvalget ser det slik at man i lang tid fremover vil måtte benytte dansere uten tilstrekkelig pedagogisk utdanning til undervisning i ballett. De vil kunne ansettes som instruktører i musikkskolene (pkt. 7.5.2.3). Etterhvert bør de få mulighet til å skaffe seg tilleggsutdanning i pedagogikk slik at de kan bli faglærere.

Angående lønns plassering se pkt. 7.6.4.2.

Utvalget ser det i nåværende situasjon nærliggende å benytte

også lærere med tilleggsutdannelse i ballett. Følgelig bør det tilbys tilleggsutdannelse for lærere i dette faget.

Utvalget har imidlertid fått inntrykk av at Norsk Ballettforbund anser dette lite ønskelig. Forbundet synes å mene at lærere med tilleggsutdannelse i ballett snarere kan skade enn gagne interessen for faget, da de nødvendige kvalifikasjoner for ballettundervisning bare kan oppnås ved regelmessig og vedvarende trening av kroppen fra ung alder. De kan vanskelig tilegnes ved tilleggsutdannelse i voksen alder.

10.3.3 BALLETTOPPLÆRINGEN UT OVER GRUNNSKOLENIVÅ

Som tidligere nevnt vil musikkskolen også være åpen for elever som er ferdige med grunnskolen.

Ballettkomiteén nevner at flere gymnas gir en viss ballettundervisning i tilknytning til faget kroppsøving. Den foreslår at ballett inngår som valgfag i det nye gymnaset og anbefaler opprettelse av 2-årige kombinerte kurs med ballett som yrkesfag.

I dag finnes to skoler som har til oppgave å utdanne profesjonelle ballettkunstnere, nemlig Den Norske Operas Ballettskole og Ballettinstituttet.

Ballettkomiteén mener at det i tillegg til den ballettutdanning som kan gis i allmennskolene og ved særlige ballettskoler, er behov for en skole som gir profesjonell utdanning for dansere, ballettpedagoger og koreografer. Den foreslår derfor opprettelse av en Statens Ballettskole.

For øvrig henvises til Ballettkomiteéns utredning, «Ballett og ballettutdanning i Norge» (Norsk kulturråd 1973).

11 Musikkskoleråd

Musikkskolenes behov for et felles råd har ført til opprettelse av Norsk Musikkskoleråd (NOMU).

Utvalget har rådspurt NOMU om hvordan et fremtidig musikkskoleråd bør organiseres hvis musikkskolene kommer inn under statlig ansvar, ledelse og finansiering, eventuelt blir rent kommunale skoler med finansieringen tillagt kommunene.

Utvalget har i brev av 30.11.1974 mottatt følgende utredning fra NOMU:

«Uansett om stat eller kommuner skulle ha det økonomiske ansvar for musikkskolene, bør musikkskolerådet omgjøres til et råd som finansieres og eventuelt oppnevnes av staten gjennom Kirke- og undervisningsdepartementet.

Norsk Musikkskoleråd er i dag et organ som er etablert av musikkskolene og med tillitsmenn (i arbeidsutvalg og sekretariat) valgt av representanter for de samme. Rådet er et samarbeids- og kontaktorgan som er tillagt en rekke oppgaver av såvel pedagogisk som praktisk-administrativ art. Det samme arbeidsområdet bør overføres til et eventuelt offentlig råd, slik at det ikke blir nødvendig med et organisert kontakt- og samarbeidsorgan ved siden av det offentlige råd.

For at dette skal være mulig, må sammensetningen av rådet skje på en slik måte at musikkskolene selv blir skikkelig representert. Bare på denne måte vil rådet være fullt ut representativt og tillagt nødvendig sakkunnskap.

Dersom man forutsetter at det ikke etableres mer enn en musikkskole i hver kommune (kommunal musikkskole), vil antallet skoler av dette slag bli begrenset til maksimum det antall kommuner man har i landet. Antallet skoler vil derfor ikke bli stort, sammenlignet med andre skoleslag. Dette forhold vil ha betydning for f.eks. administrative utgifter til rådets drift. Man kan tenke seg følgende alternativer for oppnevning av et offentlig musikkskoleråd:

1. Rådets medlemmer velges av musikkskolens representanter. (Omtrent som den nåværende ordning).
2. Rådets medlemmer velges dels av musikkskolenes representanter, dels av Kirke- og undervisningsdepartementet.
3. Rådets medlemmer oppnevnes av KUD etter forslag fra musikkskolene. (I sin helhet).
4. Rådets medlemmer oppnevnes av KUD, delvis etter forslag fra musikkskolene.

Her blir det vel først og fremst spørsmål om hvilken praksis som følges i KUD. Det er imidlertid opplyst at medlemmer av iallfall enkelte råd oppnevnes av departementet etter forslag fra organisasjoner, yrkesgrupper o.l.

Musikkskolenes tilknytning til Norsk Musikkskoleråd er i dag avhengig av en formell tilknytning til rådet i form av et medlemskap, og rådets virksomhet dekkes økonomisk av en medlemskontingent fra musikkskolene.

Så lenge en slik ordning vedvarer, vil musikkskolerådet bare kunne fungere på vegne av de skoler som har etablert medlemskap. Det riktige må være at samtlige musikkskoler – kommunale som private- er knyttet til rådet, og det vil etter vår mening bare skje dersom rådet blir et statlig organ eller i det minste får sine driftsutgifter dekket av staten. Dersom man skulle tenke seg rådet som en seksjon innen f.eks. kommunenes fellesorgan, Kommunenes Sentralforbund, vil musikkskoler som av en eller annen grunn fortsatt må være under privat ansvar, falle ut av bildet. En slik situasjon kan tenkes aktuell dersom musikkskolene fortsatt skal være underlagt rent kommunalt økonomisk ansvar. Derfor bør et framtidig offentlig musikkskoleråd være oppnevnt av – eller iallfall finansiert av – staten».

Utvalget slutter seg til NOMU's syn og vil foreslå opprettelse av et statlig norsk musikkskoleråd. Utvalget mener at dette rådet bør ha til oppgave:

1. å være rådgivende organ for Kirke- og undervisningsdepartementet i musikkskolespørsmål

2. Å være samarbeids- og kontaktorgan for musikkskolene
3. å ta seg av oppgaver av pedagogisk og praktisk-administrativ art.

Utvalget mener det er mest praktisk at musikkskolerådet oppnevnes av Kirke- og undervisningsdepartementet.

12 Midlertidig musikkskoleordning

12.1 INNLEDNING

Utvalget har i sin innstilling fremmet forslag om statstilskudd til drift av kommunale musikkskoler etter samme prinsipp som for statstilskudd til grunnskolen (pkt. 7.4.1).

Gjennom Kulturmeldingen m. tilleggsmelding og Stortingets behandling av disse, er det kommet fram en betydelig interesse og velvilje for kulturtiltak som musikkskolevirksomhet.

På bakgrunn av den positive holdning som her er vist, har utvalget funnet det riktig å fremme dette forslaget.

Utvalget ser det som svært viktig, at flest mulig kommuner kommer igang med musikkskolevirksomhet snarest. Derfor må en komme fram til en overgangsordning som muliggjør dette, inn-til ordningen med statstilskudd kommer i stand. I det følgende vil utvalget derfor kort ta for seg organisering og finansiering av musikkskoler uten statstilskudd.

12.2 ORGANISERING

Det er tidligere pekt på at det er nødvendig at musikkskolene får et noenlunde likt organisasjonsmønster. Dette mener utvalget kan gjennomføres uten statstilskudd til driften. Organisering, undervisningssystem, forskjellige reglementer og instruksjer, kompetasespørsmål og lønnsregulativ kan gjennomføres uavhengig av statstilskudd.

Foreløpig er det imidlertid ikke anledning til å tilsette lærere i kombinerte stillinger (se pkt. 8.3.2).

12.3 FINANSIERING

Når det gjelder finansieringen, må en bl.a ta hensyn til følgende forhold:

1. Elevkontingentene må ikke bli så høye at de stenger en vesentlig del av elevmassen ute.
2. Musikkskolen må ha tilgang på instrumenter, lærermidler, skolemateriell og mulighet til å lønne lærere og annet personale på en forsvarlig måte.

3. Den enkelte kommunes utgifter må søkes redusert så mye som mulig, hvis det store flertall av kommuner skal ha noen reell sjanse til å makte oppgaven og – ikke minst – være villige til å satse på den.

Erfaringer fra de eksisterende musikkskoler har vist at en overgangperiode med ren kommunal drift av musikkskolen er gjennomførbar. Det er imidlertid helt klart at de eksisterende løsninger ikke kan aksepteres som varige ordninger.

Ved de fleste musikkskoler er administrasjonen ikke tilfredsstillende utbygd. I noen tilfeller mangler den helt. Ofte utføres et stort administrativt arbeid ulønnet. En svak administrasjon fører til en for liten oppfølging av pedagogiske prinsipper.

Lærerne har ikke tilfredsstillende lønns- og tilsetningsvilkår. Det er ikke innført noe lønnsregulativ for lærere i musikkskoler.

Etter utvalgets forslag er utgiftene til drift av musikkskolen fordelt på elever/foresatte, kommune og stat.

Elevkontingenten er satt til kr. 200,- pr. år. Statstilskuddet er gjennomsnittsberegnet til 60 % av lærerlønsutgiftene.

I en overgangperiode vil de samlede utgifter måtte fordeles på elever/foresatte og kommune. Hvordan denne fordeling bør skje, vil avhenge av de lokale forhold. En økonomisk solid kommune vil ikke behøve å legge en så stor del av utgiftene på elever/foresatte som en økonomisk svak kommune. Det er følgelig ikke mulig å sette opp en fordelingsnøkkel som vil kunne brukes overalt.

Utvalget vil imidlertid foreslå følgende som utgangspunkt for forhandlinger innen kommunen:

1. I en musikkskoles startfase fordeles de totale utgifter pr. elev pr. år slik at kommunen dekker minst 60 %.
Det må da opprettes stipendieordninger/friplasser for enkelte elever.
2. Så snart startfasen er over, reduseres elevkontingenten gradvis til man kommer ned på maksimalt 200 kr. pr. år (se ovenfor).
3. For å ivareta og holde vedlike den store innsats som drives av frivillige organisasjoner, foreldre og styrer, bør de inntekter

disse organisasjoner og lag kan skaffe til veie, gå til fradrag i elevkontingenten.

I praksis vil dette innebære at den enkelte musikkskole med styre og foreldre/foreldrelag/støttelag må stipulere en elevkontingent. Etter regnskap justeres elevkontingenten opp eller ned i samsvar med hvilke øvrige inntekter som er kommet inn.

En vil understreke hvor viktig det er at organisasjoner, foreldrelag m.v. har et klart mål for sitt arbeid – som i dette tilfelle at elevkontingenten kommer ned- og at de selv er klar over den store sosiale betydning deres arbeid har.

Utvalget forutsetter selvsagt, at ingen eksisterende musikkskole som har en gunstigere ordning for elevene enn den som er skissert i dette kapittel, forringer denne.

De kommuner som ønsker veiledning ved oppstart av musikkskoler, tilrås å ta kontakt med Norsk musikkskoleråd (NOMU).

Vedlegg I

Norske Musikkskoler. En oversikt pr. 1.11. 1975

Oversikten nedenfor er utarbeidet av Norsk Musikkskoleråd. Rådet har i tillegg til de 65 oppførte musikkskolene kjennskap til at minst 15 andre er under oppstarting eller i drift.*)

<i>Musikkskole/ kommune:</i>	<i>Skolestyrer/ leder:</i>
Alta	Ingjerd W. Grøtterud
Bergen	
(midlertidig ordning)	
Bodø	John Edgar Knudsen
Bærum	Herbert Bergene
Drammen	Thode Fagelund
Eidsvoll	Robert Robertsen
Fet	Rolf Ursin
Frogn	Tor Brevik
Grimstad	E. Chr. Grønning
Hadeland/ Fjellhamar	Ragni Holter
Hareid	Folke Grimstad
Haugesund	Odd J. Endresen
Herøy	Ståle A. Stendahl
Hjelmeland	Lederskifte
Horten	Ragnar Sand Pedersen
Hurdal	Harald Myklebust
Hå	Åsvald Solheim
Karmøy	Hakon Aasbø
Klepp	Kåre Særheim
Kongsvinger	Øyvind Torgersen
Kristiansand S.	Jørg Johnsen
Kristiansund N.	Peder A. Rensvik
Kvinesdal	Arne Stakkeland
Levanger	Erik Jan Jacobsen

*) Opplysningene er hentet fra en brosjyre utgitt av Norsk Musikkskoleråd, «Musikkskoler i Norge 1975».

Lørenskog
Melhus
Molde
Moss
Narvik
Nes (Romerike)
Nittedal
Odda
Oppegård
Porsanger
Rana
Rennesøy
Risør
Ringsaker
Sandefjord
Sandnes
Sauda
Ski
Skien
Sola
Stange
Stavanger
Stord
Suldal
Sørfold
Sør-Odal
Time
Tinn
Tromsø
Trondheim
Tysvær
Ullensaker
Ulstein
Vennesla
Vestnes
Volda/Ørsta

Jan Egil Woll
Ingjerd Grønning
Lederskifte
Svein M. Bakstad
Tormod Dybvik
Alf M. Johansen
Ruth Kristoffersen
Roald Lande
Egil Hansen
Kirsti Maanum-Hansen
Lederskifte
Tor Flaa
Erling Gregersen
Jarle Rømo
Leif Lønne
Harald Bjørgan
Thormod Gilje
Tor Høiberget
Karl Grønlie
Svein G. Olsen
Odd Eikemo
Knut Siegesmund
Roald Sangolt
Sigmund Olsen
Jan Claussen
Gudbrand Ødegaard
O. Jonsbråten
Sigurd Rasmussen
Lederskifte
Kåre Opdal
Jon Egil Henriksen
Ingolf Nafstad
Trond Kielland
Arne Hansen
Hans Olav Narjord
Knut Andr. Foldal

Våler
Ølen
Ørland
Ålesund
Ås

Arne Moseng
Johannes Agasøster
Emil Berg
Ernst Glaser
?

Vedlegg II

Utdrag av brev til utvalget fra lærer Bo Winther, København:

Former for frivillig musikkaktivitet for barn og unge i Danmark, herunder også «Kommunale musikkskoler».

«... For at danne sig et billede af denne aktivitet må vi helt tilbage og se på skoleforløbet. Undervisningen former sig i den danske folkeskole på følgende måde: Fra 1. klasse til og med 6. klasse undervises der 2 timer pr. uge – obligatorisk musikundervisning. I 7. klasse forefindes musikundervisning ikke; men fra 8. til 10. skoleår er det valgfrit fag, der er tildelt 2 timer pr. uge. I al almindelighed må jeg sige, at det tilbud, der gives de største børn i folkeskolen, ikke bliver modtaget af ret mange. Vi kender situationen på arbejdsmarkedet og erkender blankt, at de musiske fag i valgsituationen står ret svagt. Jeg vil tro, at ca. 5% (maksimalt) vælger faget musik i 8.-10. skoleår. Dette tal synes måske ret stort, men det er i virkeligheden lille. Udover denne obligatoriske/valgfri undervisning har man i de fleste amter i Danmark mulighed for at tilbyde korsangtimer. En skole tildeles 1 time pr. uge pr. klasserække. (En tresporet skole fra 1. til og med 10. skoleår vil således kunne få tildelt 3 timer pr. uge). I mange skoler udnyttes timerne effektivt, andre steder mindre effektivt, idet vi vistnok må erkende, at femdagessugen har gjort skoledagen noget længere, sådan at eleverne mange gange finder, at 6 til 7 timer på skolen er fuldt utilstrækkeligt – man ønsker ikke at forlænge skoledagen med 1 time. Men disse aktiviteter kører dog.

Dette er i store træk, hva der tilbydes eleverne i direkte forbindelse med deres skole. Derudover foregår der jo fritidsaktiviteter af musikalsk art på meget forskelligt grundlag. I Danmark eksisterer der efterhånden nogle musikskoler; disse musikskoler er som regel kommunale d.v.s kommunalt støttede. Enkelte af dem støttes på amtsplan, og en enkelt er blevet støttet statsligt – her sees bort fra de i Danmark eksisterende folkemusikhøjskoler,

hvoraf der findes et par stykker. De kommunale musikskoler er bygget op på et meget forskelligt grundlag. Jeg kunne her tænke mig at nævne et par eksempler på, hvorledes disse musikskoler er bygget op.

Den mest nærliggende af disse musikskoler er Kolding kommunale Musikskole af 1968. Det er denne musikskole, jeg, foruden det at være lærer, er leder af. Vi fik som nævnt musikskolen i 1968 og startede med et elevtal på godt hundrede. Det første år fik vi et kommunalt tilskudd på 50.000 kr. Dette beløb blev anvendt som tilskud til undervisningen (lærertilskud). Derudover fik vi 25.000 kr. til indkøb af instrumenter og noder, som skulle udlejes til eleverne for en rimelig leje. Det krav, der er stillet i Kolding musikskole, er følgende. Alle skolesøgende børn (også elever fra private skoler og gymnasiet) har ret til at frekventere musikskolen. Hovedsagelig foregår undervisningen på holdbasis rundt på kommunens 19 skoler, men senere, når eleverne skifter over til mere specielle instrumenter, går vi over til enkeltmandsundervisning eller efter overlappingsprincippet. Siden 1968 har musikskolen været i stadig vækst, og indeværende seson 1974/75 kører vi med et elevtal på over 700. Der undervises i så godt som alle instrumenter. En stor del af vore elever starter på 1.-3. klassetrin i en forskole, hvor man centrerer undervisningen i blokfløjte og rytmik. Efter denne forskole går de over til specielle instrumenter (vi kalder dem soloinstrumenter). Der undervises de undertiden enkeltmands, undertiden tomands og sjældent tre mand på samme hold. Dette rettes ind efter instrumentets og elevernes egnethed og standpunkt. Når vi tænker os, at musikskolen faktisk tilbyder undervisning på alle instrumenter, er det en selvfølge, at vi også har en ret stor aktivitet rent sammenspilmæssigt. Der oprettes grupper alt efter det behov, der ganske naturligt opstår hos eleverne. Der er grupper, der eksisterer hele året. Til eksempel kan nævnes træblæsergrupper, strygergrupper og så de tværgående grupper (orkestre), der kører i kvartalsarrangementer. Jeg omtalte i starten, at alle elever skulle have tilbuddet. Deraf følger også at det at musicere skal være indrettet sådan, at det er muligt, at alle har råd til at betale. Derfor ligger vores elevindbetaling med formentlig landets laveste

beløb. For blokfløjteundervisningen betales 20 kr. om måneden og for soloinstrumenternes vedkommende 25 kr. om måneden (10 måneder pr. år). Undervisningen følger skoleåret og begynder således i august og slutter i juni. Med en så lav elevindbetaling må kommunen nødvendigvis give et tilskud. Dette tilskud var for 1973/74 192.000 kr., men når det sammenholdes med de mange aktiviteter, der dermed er tilbudt børn og unge, må man vistnok sige, at det er et særdeles rimeligt tal. Der er altså ikke i Kolding tale om, at nogen elev må udeblive fra nogen musikaktivitet af økonomiske grunde, for i disse tilfælde tildeles der øjeblikkelig en friplads – såfremt eleven har vist evner og samvittighedsfuld indsats. Således kan jeg nævne, at der p.t. er flere elever (grundet arbejdsløshed), der er kører på friplads, indtil forældrene får arbejde igjen. Dette søger man om, men ansøgningen skal ikke længere end til musikskolens leder. Musikskolen er direkte lagt ind under skoledirektøren, som er øverste myndighed sammen med skoleudvalget (det er de bevillende myndigheder). Skoledirektøren har således ansat mig som leder, og jeg må tilstå, at jeg er absolut særdeles godt tilfreds med den måde, hvorpå skolen kører set fra mit stade og opefter. Ligeledes vil jeg nævne, at de lærere, som kører undervisningen, kører den særdeles samvittighedsfuldt og meget idealistisk. Der er i øjeblikket ansat 34 lærere ved musikskolen; nogle underviser enkelte dage, andre underviser til stadighed som fuldtidsansatte. Ingen lærer er fast tilknyttet musikskolen pr. kontrakt eller lignende, men arbejder i musikskolen på gensidighedsaftaler, som ikke nedfældes skriftligt, men som fungerer upåklageligt. (Efter et møde med lærerne i musikskolen i januar måned var der netop tale om, at de kontrakter, man andre steder anvender, ikke ønskedes anvendt i musikskolen her).

I Kolding musikskole underviser man i øjeblikket for en betaling af knap 60 kr. pr. time. Det utregnes på følgende måde: Har en lærer 10 undervisningstimer pr. uge, ganges dette tal med 4, derved fremkommer det månedlige timetal, altså 40. De 40 timer multipliceres så med timelønnen, og vi har månedslønnen. Denne månedsløn udbetales i 11 måneder, og i den 12. måned udbetales feriepenge = 10 % af indtægten . . .

På andre musikskoler indbetales der af eleverne fra 50–110 kr. pr. måned. Dette beløb vil absolut medføre, at adskillige elever ikke kan deltage i aktiviteten. Det mærkelige er bare, at også der gives der kommunal støtte. En grund til, at eleverne må betale så meget disse steder, er sikkert (jeg tror det ganske bestemt), at der på disse musikskoler udelukkende køres med soloundervisning. Derved bliver udgiften til lærerlønninger meget større, og som følge derav kommer man til at køre med et meget større budget. Endvidere er administrationen en meget stor post mange steder. I Kolding kører vi med et administrationsudgiftsbudget på ca. 50.000 kr. til såvel lederhonorar som kontorhjelpe. Eksempelvis kan nævnes, at man i en musikskole (navngives ikke) med 250 elever har et lederhonorar på 90.000 kr. samt kontorholdsudgifter (lønninger på 40.000 kr.), hvilket er 130.000 kr., før man får den første undervisningstime. Dette finder jeg ganske urimeligt. Andre steder kører administrationen relativt billigt, men alligevel må eleverne indbetale ret store gebyrer for at deltage i undervisningen, hvilket skyldes, at kommunernes tilskud er ret minimalt. Dette tilskud kan imidlertid udnyttes godt, såfremt man fastsætter et holdgennemsnit for hele musikskolen. For Koldings vedkommene er dette holdgennemsnit fastsat til at være 4 elever pr. time. (Heri er alle holdelever samt soloelever medregnet – dog ikke sammenspilsgrupperne). Dette kan virkelig lade sig gøre endog med en halv times undervisning pr. elev. Endelig benyttes det føromtalt overlappingsprincip, hvilket illustreres bedst ved et eksempel.

Eks.: Clarinetelever: Vi tænker os, at der er 3 elever, der er på omtrent samme stade. Disses undervisning lægges op af hinanden. Tage møder kl. 15.00. 15 minutters soloundervisning. Kl. 15.15 møder Jens. Han får soloundervisning til kl. 15.30. Duetspil mellem de to elever i 15 minutter. Så møder Lena, og der er nu 3 klarinetter til stede. De spiller så sammen i 15 minutter, enten alle tre eller to af dem, hvorefter Tage og Jens forlader. Derved har man opnået, at eleverne har fået hver 15 minutters soloundervisning samt i alle tilfælde 20 minutters sammenspil inden for egen instrumentgruppe. Dette kan udvides således, at 4 ele-

ver mødes på en eller anden måde. Ovenstående regnestykke varer ialt 1 1/4 time, og hver elev har mindst fået 40 minutters undervisning og træning. (Orkesterspil og sammenspil i større grupper er vederlagsfrit for børnene.)

Undervisningen foregår på så godt som alle musikskoler i Danmark på de kommunale skoler, idet disse stilles til rådighed vederlagsfrit. Enkelte har dog egne lokaler. Således får Kolding musikskole indenfor de næste 2 år en afdeling på en kommuneskole, der skal nedlægges. Dette vil ikke medføre, at eleverne alle skal undervises her. Lærerne må til stadighed køre efter eleverne på andre skoler (gælder i alle tilfælde de små elever. Læreren flytter sig efter eleverne og ikke omvendt.) Det er en særdeles vigtig ting, at eleverne bliver i deres eget miljø på skolerne. Derved opnår man det, at musikskolen kan blive et supplement til skolernes normale musikaktivitet. Vi oplever da også, at musikskolens lærere inddrages i arbejdet ved de forskellige skolers festlige arrangementer. Mange musikmiljøer vokser frem og ikke kun i musikskolens lokaler.

Man kan nu spørge, om denne aktivitet kan køres på det klassiske musiksplan. Det bliver den virkelig. Dermed være ikke sagt, at vi ikke dyrker alternativmusikken, men hovedvægten lægges på det klassiske. I virkeligheden viser det sig, at eleverne særdeles gerne arbejder med disse musikalske områder . . .

Endvidere ved jeg, at mange kommuner er i færd med at opbygge musikskoler, men det er stadig på begynderstadiet altså parallel med vor situation i 1968. Det er ingen tvivl om, at der i de kommende 4 år vil finde en virkelig udbygning sted i Danmark. Eksempelvis kan nævnes: Odense, Vejle, Tønder, Slagelse, Nakskov og Vordingborg, hvor man er meget langt fremme med planerne. I hovedtrækkene fortæller jeg altid, når jeg er ude at tale om musikskoler, at et beløb på ca. 100.000 kr. vil være tilstrækkeligt til at begynde en musikskole. En anden ting, som måske kan have interesse også. Det er instrumenter som kører på udlejebasis. Der betales 10 måneders leje, men eleverne har instrumentet hele året. Lejen ligger på ca. 15 kr. pr. måned i 10 måneder, og eleven beholder instrumentet, så længe han eller hun går på musikskolen. Instrumentet indkøbes af musikskolen, der opnår 10% rabat. Det-

te beløb fratrækkes prisen, og såfremt eleven ønsker at købe instrumentet inden for 1 år efter påbegyndt undervisning i musikskolen, meddeler de til kontoret, at de ønsker at købe instrumentet. Der aftales så en afdragsordning på det resterende beløb. Den indbetalte leje trækkes altså fra. Musikskolens leder afgør i samråd med forældrene, hvor hurtig instrumentet kan afbetales. (Rente-frit.) Et eksempel: En obo til 5.000 kr. blev betalt på 5 år. Her tænkes altså også socialt.

Musikskoleundervisning foregår visse steder i landet efter fritidsloven, men ikke ret ofte. Det er for det meste kor og orkestergrupper, der kører her. Der betales ikke særligt godt for dette fritidsarbejde for børn. Derfor er det ret begrænset . . .

Jeg har tidligere omtalt, hvad de kommunale tilskud for Kolding har været. Jeg kan nævne, at disse tilskud er af meget forskellig størrelsesorden på de forskellige musikskoler. Den musikskole i Danmark, der har det største tilskud, fik i sidste sæson 750.000 kr. (ca. 700 elever). D.v.s. at beløpet ligger mellem 150.000 og 750.000 kr. – meget variert. En egentlig registrering på dette punkt kan ikke gives, idet mange kommuner ikke ønsker at oplyse tallene.

Vedlegg III

Mette Nessel – Odd Asbjørn Mediås:

Rapport fra studiebesøk i Finland 8.–11. mai 1975

I n n h o l d.

Forord	s. 160
I. EMU – Generalforsamling i den Europeiske Musikskoleunion	s. 161
II. Musikkundervisninga i Finland:	
A. Musikkundervisninga i det allmenne skoleverk:	
1. Musikklekkoler	s. 163
2. Musikkundervisning i de vanlige klasser i grunnskolen og gymnasiet	s. 164
3. Musikk-klasser i den allmenne skolen.	s. 165
4. Frivillig musikkundervisning i skolen	s. 166
B. Musikk institutter:	
1. Generelt	s. 167
2. Interkommunale musikk skoler	s. 169
3. Styre for musikk skolene.	s. 169
4. Arbeid med lovregler for musikk skoler og musikkundervisning i Finland	s. 169
5. Erki Pohjolas musikkvirksomhet	s. 170
C. Musikk lærerutdanningen i Finland	s. 171
Musikk lærarnas förbund i Finland	s. 172
D. Vedlegg:	
1. Musikschul-Union. Tagesordnung	s. 175
2. Gesetz zur Förderung der Musikschulen (Vest-Tyskland)	s. 176
3. Das Gesetz über die staatliche Unterstützung der Musiklehranstalten (Finland).	s. 178

Forord

Som representanter for Norsk kulturråds utvalg for frivillige musikkaktiviteter blant barn og ungdom var underskrivne i Finland under generalforsamlingen i den Europeiske Musikkskoleunion i tida 8.–11. mai 1975. Våre oppdrag i denne forbindelse kan en sammenfatte i følgende punkt som skulle dekkes:

- Generalforsamlingen i EMU.
- Musikkundervisningen i Finland – både i det allmenne skoleverk og ved musikkinstitutene. Med hensyn til musikkinstitutene ville en spesielt være oppmerksom på Erkki Pohjolas musikkvirksomhet.

- Musikk lærerutdanningen i Finland.

Stoffet som her legges fram, har en i hovedsak fra konferanse på musikk lærerforbundets kontor i Helsingfors og samtaler med sentrale personer innen finsk musikk liv som vi møtte i forbindelse med EMU-konferansen i Tammerfors. En vil spesielt nevne visedirektør Timo Vejola ved Espoo Musikk institutt, visedirektør Ellen Urho ved Sibelius-akademiet, sekretær ved Musikk institutens förbund, Anja Salmenhaara og mange andre som ga oss interessante og viktige opplysninger.

Vi viser ellers til den finske musikkundervisningskomité's innstilling av desember 1974. Denne foreligger bare på finsk, men vi har benyttet et foredrag om denne innstillingen skrevet på tysk av Jukka Kuha.

Tynset/Steinkjer, den 16. mai 1975

Mette Nesset

Odd Asbjørn Mediås

I. EMU – Generalforsamling i den Europeiske Musikkskoleunion

Generalforsamlingen ble holdt i Tammerfors 9/10 mai 1975. Arbeidsprogrammet vedlegges (tysk). EMU ble opprettet i Paris i 1973. Generalforsamlingen i Finland var den første etter opprettelsen for to år siden. EMU har 11 land som medlemmer. Disse er: Vest-Tyskland, Frankrike, Holland, Liechtenstein, Norge, Sveits, Sverige, Østerrike, Finland og Belgia. Danmark hadde dessuten søkt om opptagelse i unionen, og søknaden ble innvilget på møtet den 10. mai.

Bidrag til unionen har hittil vært basert på frivillighet, og Vest-Tyskland synes hittil å ha betalt det meste av driften. Presidenten og sekretæren var begge fra Vest-Tyskland. Det ble opplyst at en hadde arbeidet iherdig for å få flere europeiske land til å slutte seg til unionen, men at dette arbeidet hadde gått sent. Det synes også å være lite håp om å få de østeuropeiske land tilsluttet unionen.

Det ble ikke opplyst om musikkskoleunionen hadde noen fast organisasjon, regler for valg, møtested osv. Noe valg ble ikke foretatt i Tammerfors. Avstemninger foregikk muntlig og åpent. Hvert land hadde en stemme, men flere land møtte med flere representanter. For Norge møtte Jørg Johnsen.

Det fremgikk at de enkelte lands representanter ikke hadde landsomfattende organisasjoner i «ryggen». Det var jevnt over problem med å få alle musikkskoler tilsluttet en og samme organisasjon, da skolene kunne være svært forskjellige innen det enkelte land. Dette svekker avgjort EMU's arbeid.

Av de saker som ble behandlet på generalforsamlingen vil vi nevne følgende:

- a/ Hvert lands representant redegjorde for musikkskolens situasjon og stilling i sitt land. Det fremgikk at man hadde til hensikt å legge generalforsamlingen til et nytt land hver gang og at man i tilknytning til generalforsamlingen skal studere musikkskoler i vertslandet. Etter noen år vil man da oppnå inngående kjennskap til medlemslandenes forhold. Generalforsamlingen var lagt til musikk instituttet i Tammerfors. Denne skolen har et nybygg som har kostet 7 mill. finske mark. Sko-

len har for tiden 54 lærere, 869 elever og 49 musikk-klasser. Deltakerne i generalforsamlingen fikk anledning til å studere musikkskolen i Lahti og i Helsingfors, samt noen musikkskoler i utkanten av Helsingfors, herunder musikkskolen i Espoo som ledes av Erkki Pohjola.

b/ Man diskuterte videre de store og felles problem i hvert enkelt land, nemlig:

1. Økonomien. Hvordan få mest mulig statsstøtte til driften?
2. Lærersituasjonen. Denne var vanskelig i alle land, dels fordi lønningene var lave, dels fordi man ikke hadde en enhetlig utdannelse for lærere, dels fordi man i stor utstrekning nyttet timelærere.

I Vest-Tyskland arbeidet man med å gjøre lærerutdanningen slik at man kunne undervise på begynnerstadiet i et instrument i tillegg til at man hadde et hovedinstrument. På denne måten ville man søke å gjøre lærerstillingene til hele stillinger for flest mulig.

3. Ulikheten mellom musikkskolene i de enkelte land. Det synes å være et sterkt ønske hos alle representanter, at man skulle få et mønster for musikkskolen i det enkelte land. En synes da å mene at en da lettere kunne arbeide for å gjøre skolene bedre og lærernes situasjon bedre.

Det fremgikk at omtrent alle land hadde ca. 90 % av driftsbudsjettet til lærerlønninger og ca. 10 % til administrasjon og kontorhold.

Det fremgikk at de fleste lands musikkskoler bare arbeidet med musikkundervisning. Bare Holland hadde gitt plass for undervisning i dans – ballett – drama. Dette ble oppfattet som noe sensasjonelt, men ble ikke nærmere diskutert.

Liechtenstein synes å stå i en særstilling økonomisk sett, da en i dette land hadde en egen post på statsbudsjettet for tilskudd til musikkskoler.

4. Det fremgikk at alle land i en eller annen form hadde innført ordning med elevavgift. Det fantes stipendordninger i alle land og dessuten forskjellige rabattordninger f.eks. for søsken.

Hovedformål: En måtte forsøke å få gode musikkskoler, med høyt nivå og dyktige lærere.

Vi viser bl.a. til formålsparagraf for musikkskoler i Vest-Tyskland, som vedlegges.

Til slutt på generalforsamlingen tok man opp spørsmålet om en mulig tilknytning til ISME – International Society for Music Education. Det ble besluttet å ta kontakt med denne organisasjon, for om mulig å få til et samarbeid med denne verdensomfattende organisasjon.

II. MUSIKKUNDERVISNINGA I FINLAND

A. MUSIKKUNDERVISNINGA I DET ALLMENNE SKOLEVERK

1. Musikklekkoler.

I Finland finnes ulike slag institusjoner for barn under skolepliktig alder:

1. Barnkrubber for barn 6 mndr. – 3 år.
2. Barntädgårdar for barn 3 – 6 år.
3. Private daghem for barn 0 – 6 år.
4. Private leksskolor for barn 4 – 6 år
5. Førskoleklasser for 6-åringer.

Tilbudene kan være kommunale eller private. Utgiftene til bygging av slike institusjoner dekkes av eieren – enten kommunen, privat stiftelse eller private personer. I de fleste tilfelle dekker staten 1/3 av utgifter til lønn, mat og materialer. Blant tilbudene på førskoletrinnet finner en også en del musikklekkoler. Det er ikke uvanlig at kirkene driver disse. Komitéen av 1973 understreker nødvendigheten av en enhetlig musikkundervisningsplan for barn under skolepliktig alder – dvs. barn i alderen 1/2 år – skolealderen. I innstillingen blir det foreslått en økning av antall musikklekkoler ved at slike opprettes i tilknytning til musikkskoler og at det gis statstilskott til musikklekkolene som til andre musikk institusjoner. Barn på førskoletrinnet bør etter komitéens

forslag også få rabattordninger og friplasser. Det blir også understreket at private musikklekskoler bør ordnes etter de samme prinsipp som virksomheten ved offentlige institusjoner.

2. *Musikkundervisning i de vanlige klasser i grunnskolen og gymnaset.* Etter skoleloven av 1958 hadde Finland en 6-årig folkeskole og en 2-årig mellomskole. Fra 1962 kunne mellomskolen påbygges med en frivillig tredjeklasse. Parallelt med dette var det mulig med overgang fra 4 skoleår til 5-årig mellomskole eller 8-årig «läroverk». Læreplanen for denne skoleordninga inneholder følgende timetall når det gjelder musikk:

Årskull:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Musikktimer pr. uke:	1,5	1,5	2	2	2	2	2	2	

For 1. og 2. klasse er det i timebytteplanen oppført 3 timer for sang og fysisk fostring, men en har her satt opp 1,5 uketime for hvert av disse klassetrinna da læreplanen regner med en sum på 11 timer for de 6 første skoleåra. I mellomskolens 3., 4., og 5. klasse er musikkfaget etter denne planen frivillig med henholdsvis 2, 1 og 1 uketime. De timene en her har ført opp for 1. – 8. skoleår, er obligatoriske.

«Lag om grunderna för skolsystemet» i Finland ble vedtatt i 1968. Denne – som er landets nye grunnskolelov – ble satt i verk fra 1. august 1970. Loven har bestemmelse om 9-årig skoleplikt i en grunnskole med 6-årig lågstadium og 3-årig høgstadium. Den nye skoleordninga innføres suksessivt, og det regnes med at alle kommuner skal ha innført 9-årig grunnskole innen 1. august 1977. Dette gjør at det finske skolevesenet er inne i en overgangsperioden akkurat nå.

«Grundskolans läroplanskommittés betänkande I och II» inneholder timebytteplaner for den nye skoleordninga. For musikkfaget finner vi her følgende timetall:

Årskull:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Totalt:
Musikktimer pr. uke:	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,5	0,5		10

Musikk har fått avsatt timer sammen med gymnastikk i 1.–2. klasse og med tegning i 3.–8. klasse. I denne tabellen er musikkens andel av disse timene satt opp.

Elevene kan velge fag i 3–7 timer i 7. klasse og 3–9 timer i 8. og 9. klasse. Valgfaga i den finske grunnskolen kan også deles i to hovedgrupper – de fag som skolen *bør* gi elevene tilbud om og de som skolen *kan* gi tilbud om. Musikkfaget er satt opp først blant de fag som alle skoler *bør* tilby undervisning i. Det kan også gis spesialkurser i grunnskolens obligatoriske fag. En kan f.eks. på 8. og 9. trinn få tilleggs kurs i musikk, t.d. kor og gitar.

I gymnaset er musikk valgfag ved sida av andre praktisk/estetiske fag.

Det har vært en heftig debatt om musikkundervisninga i den finske skolen. Vi finner tendens til nedgang i timetallet for musikkfaget i grunnskolen sammenlignet med det tidligere skolesystem. Men musikken har likevel fått en bedre stilling enn en ei stund regnet med.

Fagplanene inneholder lite musisering. Gruppeundervisning eller korøving forekommer sjelden i obligatorisk skoletid.

Gjennom en komitéinnstilling er det nå foreslått at timebytteplanen for grunnskolen og gymnaset endres slik at musikkfaget blir tildelt 2 uketimer i grunnskolens 3. og 4. klasse og 1 uketime på hvert 7., 8. og 9. klassetrinn. Videre blir det foreslått at musikk som valgfag får 2 uketimer i gymnaset.

3. *Musikk-klasser i den allmenne skolen.*

Flere kommuner i Finland har musikk-klasser i allmennskolen. På ca. 20 steder finner vi slike ordninger som kan variere noe fra sted til sted.

Som eksempel kan en nevne Lahti der elevene får gå i musikk-

klasser fra de er 9 år – om de ønsker det. I denne kommunen er det nå 3 paralleller med musikk-klasser på 3. klassetrinn.

Musikk-klassene i Lahti har følgende timetall pr. uke i musikk:

Årskull:	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Totalt:
Musikktimer pr. uke:	5	5	5	5	4	4	4	32

I tillegg kommer orkester- og korøvinger utenom den vanlige skoletid. Slike musikk-klasser har vanligvis lærere fra musikkinstuttene. Finland har i dag 2 musikkgymnas. Dessuten kan vi finne musikk-klasser i gymnaset. Det vil nå bli satt i gang musikklinje i gymnaset. Det ble bestemt allerede i 1966, men vil bli satt i gang først nå da gymnaset musikklinje skal bygge på musikk-klassene i den 9-årige grunnskolen.

4. Frivillig musikkundervisning i skolen.

Det blir understreket at den frivillige musikkundervisning i grunnskolen og gymnaset bør helt omvurderes. Det er derfor gjort framlegg om nye tiltak og nye forsøk på dette felt. Blant annet blir det foreslått å opprette forberedelsesgrupper i det andre skoleåret. Fra disse gruppene skal så eleven kunne søke seg til musikk-klassene ved skolene og videre til andre musikkskoler. Videre blir det gjort framlegg om at det gis muligheter for vokal- og instrumentalopp-læring i grupper innenfor rammen av frivillig musikkvirksomhet i skolen. Gruppene skal bestå av minst fire elever. Også kor- og orkestervirksomheten innen den vanlige skolen bør få bedre muligheter enn hittil.

Grunnskoleloven §32 gir også heimel for nye forsøk i skolen:

«... Genom förordning utfärdas även stadganden om anordnande av experimentverksamhet, som är erforderlig för utvecklandet av det i denne lag avsedda skolsystemet, och härvid må avvikelser ske från denna lags stadganden i fråga om grundskolans årsklasser, läroämnen och läroplan».

Den pedagogiske forsøksvirksomheten vil i Finland naturlig ha grunnskolen som et hovedområde i åra framover da landet enda ikke har gjennomført grunnskolereformene. Med den musikkinteresse og det musikkmiljø som en finner i Finland, vil musikkfaget sikkert bli gjenstand for mange interessante forsøk i tida framover.

B. MUSIKKINSTITUTTER

Musikkskolene er gjerne kalt musikkinstitutter i Finland.

1. Generelt.

Finland har idag 75 musikkinstitutter. Av disse er 24 kommunale, mens de øvrige er private. Både de private og de kommunale musikkskoler får offentlig støtte, men støtten varierer fra 20–60% av totale kostnader. Musikkskolene har derfor gjennomgående store økonomiske problemer. De kommunale skoler har gjerne den beste økonomi og lærerlønningene er her gjerne større enn i de private musikkskoler.

Ca. 3% av alle 6–26 -ringer skal søkes gitt undervisning i musikkskolene. Dette vil utgjøre ca. 1% av hele befolkningen.

Musikkskolene eller instituttene utdanner musikkklærere for skolevesenet. 6 musikkinstitutter utdanner dessuten musikkklærere for musikkskolene.

Finland har forøvrig en musikkhøyskole, Sibelius-Akademiet. Her utdannes også lærere til musikkskolene, men bare ca. 15 pr. år.

I 1974 fikk musikkinstuttene ca. 9,2 mill. f. mark i statsstøtte. I 1975 skal tallet være steget til ca. 10 mill. og i 1976 har en søkt om å få 16 mill. mark.

Disse tall omfatter ikke tilskudd til Sibelius-Akademiet. Bevilgninger til høyskolen går direkte over statsbudsjettet.

Sibelius-Akademiet ble grunnlagt i 1882. I 1945 fantes bare 5 musikkinstitutter i Finland. De fleste instituttene er dannet i løpet av de siste 20 år. Det er nokså tilfeldig hvor skolene er startet, idet en skolestart har vært avhengig av interesserte mennesker og givglede. Det finnes idag musikkinstitt i hele Finland, men i

Nord-Finland er det bare 4 institutter. Det første kom i 1952 i Oulu. Ingen av disse fire instituttene gir tilleggsutdanning i musikk for lærere. Det er derfor åpenbart at Finland også har sitt distriktsproblemet og at det i første rekke er Nord-Finland som har dårlig skoletilbud og som kjemper med store avstander.

Det er slett ikke ukjent at musikk instituttene mangler egen bygning for undervisningen og at undervisningen derfor i stor grad foregår på de vanlige skoler utenfor normal skoletid. Tammerfors hadde i 1974 fått sitt eget skolebygg, men det var også landets fineste pr. idag. Ofte foregår undervisningen på en rekke skoler i et større distrikt.

For ca. 20 år siden dannet musikk instituttene i Finland en egen organisasjon. Organisasjonen har arbeidet for en lov om musikk institutter. En har arbeidet med å få ensartede regler for musikk skolene, program for musikkutdannelse, utarbeidet krav for musikk eksamener og en har arrangert diverse kurs for lærere.

Man er idag opptatt av særlig tre spørsmål:

- A. Musikkens plass i den allmenne skole.
Den finske skole er for tiden gjenstand for store forandringer, og det ser ut til at musikk vil få en relativt dårligere plass i det nye skolesystem.
- B. Mangelen på kvalifiserte musikk lærere i den allmenne skole.
- C. Hvordan få utbygget musikk skoler i hele Finland slik at geografiske forskjeller kan bli mindre.

Vi hadde inntrykk av at Musikk instituttens Forbund er en relativt sterk og vel utbygget organisasjon. Det var denne organisasjon som var vertskap for EMU, noe den klarte på en utmerket måte.

Det synes å være helt utbredt at en har opptaksprøver ved musikk instituttene. Det er ukjent at alle kan begynne her. (Noen av deltagerne fra Finland syntes det måtte være en fin tanke, men en umulighet p.g.a. økonomi.)

Utdanningen er videre oppdelt i 3 grunnkurs med en avsluttende eksamen. Hvert grunnkurs kan ta opp til tre år.

Etter å ha gjennomført de tre grunnkurs, tar man kurs I og II. Ved fullføring av kurs II blir man visstnok kvalifisert som musikk-

lærer i den allmenne skole. Endelig kan man ta et kurs III, diplomkurs. Undervisningen kan man få ved noen musikk institutter og ved Sibelius-Akademiet. Eksamen må i alle tilfelle avlegges ved Sibelius-Akademiet. Ved fullføring av dette kurs får man lektorstatus.

2. Interkommunale musikk skoler.

Det skal visstnok være mer enn 400 kommuner i Finland med ulik størrelse. Det er ikke så sjelden at en har opprettet interkommunale musikk skoler. Et eksempel er Lojo musikk institutt utenfor Helsingfors. Her er det tre kommuner som samarbeider. Ofte oppstår slike interkommunale skoler ved at landkommuner rundt en by, knyttes til bykommunens skole.

I en del tilfelle finner en også eksempler på at små kommuner kjøper seg plasser i større kommuners musikk skoler.

3. Styre for musikk skolene.

Tilknytningen til skoleverket er svært løs. Det finnes noen få lærere som har kombinerte stillinger, men dette er ganske nytt og ennå temmelig ukjent. Musikk instituttene er derfor *ikke* underlagt skolestyrene.

A. *Private skoler.* Disse har et eget styre som er opprettet av den eller de organisasjoner som har startet skolen. Stort sett demokratisk styreform – valg o.s.v. Mange får offentlig støtte, enten fra kommune og/eller stat. Kommunene sørger for representant i styret dersom det gis støtte av betydning.

B. *Kommunale skoler.* Styret er da i sin helhet kommunevalgt, men har ingen tilknytning til skolestyret.

C. *Interkommunale skoler.* Alle kommunene har da representanter i styret. Antall fastsatt etter avtale og andel i skolen. I Lojo, hvor tre kommuner er representert, er antall styremedlemmer 5, 5, 2.

4. Arbeid med lovregler for musikk skoler og musikkundervisning i Finland.

I 1966 fikk man en lov i Finland som inneholdt regler om hvilke

krav man måtte stille for at en skole skulle kunne få statstilskott. Loven trådte i kraft 1. januar 1969. Loven vedlegges (på tysk). I 1969 fikk 9 skoler statstilskott, i 1975 fikk 24 tilskott.

I 1973 nedsatte den finske stat en komité (undervisningsdepartementet) som skulle utarbeide en plan og et forslag for hvordan musikkutdanning skal foregå i fremtiden. Komitéen avga sin innstilling i desember 1974, men er bare nylig gjort offentlig kjent. Komitéens innstilling er avgitt på finsk og noen oversettelse til svensk foreligger ennå ikke, men en tysk redegjørelse foreligger. Komitéens forslag vil bli bearbeidet i en rekke organer, men skal muligens behandles i riksdagen til høsten og vil også muligens resultere i et lovforslag.

Komitéen foreslår bl.a. at det må være et mål at ca. 3 % av 6–25 åringer får undervisning i musikk instituttene og at ca. 60 musikk institutt fordelt over hele landet fast får statstilskott. Komitéen fremsetter også forslag om læreplan og lærerutdanning.

Komitéen mener at forslagene bør kunne begynne å bli iverksatt alt i 1976, men at hastigheten er avhengig av bevilgninger. Komitéen gir uttrykk for optimisme med hensyn til gjennomføring av sine forslag. (se forøvrig utredning av Jukka Kuha, som er overinspektør for musikk instituttene i Finland.)

5. Erkki Pohjolas musikkvirksomhet.

Erkki Pohjola er rektor for Espoo Musikk institutt. Musikk skolen ble startet i 1964. I 1974 ble skolen en kommunal musikk skole, og har derved fått en tryggere økonomi. Elevene begynner vanligvis ved skolen i 10 års alderen og går her til studenttid.

10 % er mellom 7 og 10 år.

44 % er mellom 11 og 14 år.

40 % er mellom 15 og 19 år.

5 % er mellom 20 og 24 år.

1 % er over 25 år.

Skolen har en koravdeling og en orkesteravdeling. Kor medlemmer må bestå en opptaksprøve. En har aspirantkor og kor beregnet for de beste.

I orkesteravdelingen får elevene hver sin spilletime pr. uke. I tillegg kommer ukentlige øvinger i orkester. En har adskilte blåse- og strykeorkestre. 80 av 560 elever i orkesteravdelingen lærer å spille to eller flere instrumenter. De får da en uketime for hvert instrument.

Instituttet er inndelt i *musikk skoleavdeling*, hvor timene har en varighet av 45 min, og en *konservatorieavdeling*, hvor timene har 60 min. varighet.

Erkki Pohjola er foruten å være rektor ved musikk instituttet, også ansatt som musikk lærer ved mellom skolen (High School) i Tapiola. Tapiola er en bydel av Espoo og har ca. 20.000 innbyggere.

Denne skolen som er den største i Tapiola, har gitt Pohjola ganske frie forhold å arbeide under. En har vært åpen for nye idéer, og estetiske fag synes å ha fått en langt større plass i denne skolen enn det som er vanlig.

Ved skolen har Pohjola både et orkester og et kor. Det er skolekoret som er blitt berømt og som har vunnet konkurranser i BBC, men også orkesteret har en høy standard og er godt kjent i hele Finland.

Pohjola selv har vært med på å utvikle nye læremetoder for musikk i skolen, og han har skrevet en lærebok i musikk. Årsaken til hans suksess, til de usedvanlige gode resultater, synes å være følgende:

1. Pohjola er selv en personlighet og kraftkilde. Han må ha stor evne til å engasjere ungdommene og få dem til å yte sitt beste.
2. Tapiola skole har vist å sette pris på Pohjola og har søkt å gi ham best mulig arbeidsforhold.
3. Nesten alle medlemmer av kor og orkester er også elever ved musikk instituttet. Kor medlemmer kan noter, de kan som regel spille et instrument og er ofte medlemmer av orkesteret også.

C. MUSIKKLÆRERUTDANNINGEN I FINLAND.

Finland har i dag 3 ulike kategorier av musikk lærere:

1. Folkeskole lærere – «allround»-lærere – som har gjennomgått et 30-timers musikk-kurs gjennom ett år av den ordinære lærerutdanningen.

2. Folkeskolelærere med ett års tilleggsutdanning i musikk.
3. Musikk lærere utdannet ved Sibelius-Akademiet og/eller 6 av musikk instituttene.

Denne utdanningen er 4-årig pluss 1 års praksis. Ved siden av musikkteori m.v. er det en forutsetning at de som utdanner seg her, får opplæring i korinstruksjon og behersker to instrument. Sibelius-Akademiet utdanner både kunstmusikere og musikk lærere. I tillegg er det 6 av musikk skolene som utdanner musikk lærere. Disse musikk skolene utdanner instrumentallærere for musikk skolen – ikke for allmenn skolen.

Hovedforskjellen mellom Sibelius-Akademiet og musikk skolene ligger i at Sibelius-Akademiet utdanner lærere for mer videregående undervisning på lektor nivå, mens musikk skolene utdanner musikk lærere. Men en kan også skaffe seg utdanning i musikk på lektor-nivå ved å gå musikk skole og dessuten ta diplom ved Sibelius-Akademiet.

De fleste musikk skoler har tilsatt lektorer som tar seg av de mest viderekomne elevene. Lektorene har også som oppgave å videreutvikle undervisningen. De har dermed en forskeroppgave i tillegg til de gjøremål lærerne har.

Musiklärarnas förbund i Finland

Musiklärarnas förbund i Finland har sitt kontor i Runebergsgaten i Helsingfors. Forbundet har ingen personlige medlemmer, men består av 5 grupper av musikk lærere:

- a. Skolens musikk lærere – også lærere i lek skolen.
- b. Lærere ved musikk instituttene.
- c. Lærere ved Sibelius-Akademiet.
- d. Lærere utdannet ved musikk instituttene – også de som har tatt spesialutdanning ved musikk instituttene.
- e. Private musikk lærere.

Timelærere regnes ikke med i disse gruppene. De er i første rekke musikere som er medlemmer av musikerforbundet. Ved musikk instituttene er 70% av lærerne timelærere.

Vi har fått opplyst at musikk lærerne er dårligere betalt enn andre lærere i skolen i Finland. Det gis høyere lønn i kommunale enn i private musikk skoler.

Kombinerte stillinger er sjeldne i Finland.

Det blir hevdet at faglærere i musikk – spesiallærere – enten det nå er «ämneslärare» eller klasselærere med spesialutdanning – bør undervise alt fra grunnskolens 3. klasse. Det foreligger forslag om styrking av de ulike utdanningsformer for musikk lærere – både i den vanlige lærerutdanningen og spesialutdanningen. Den musikkundervisningen som inngår i grunnkurs for klasselærere for grunnskolen, foreslås økt til 120 timer. Videre blir det understreket at undervisningens innhold og metoder bør revideres. Det foreligger forslag om endringer i nåværende musikk lærereksamener.

D. VEDLEGG

1. *Musikschul-Union. Tagesordnung*

Tagesordnung der Generalversammlung der EMU am 9./10. Mai 1975 in Tapere/Finnland.

1. Situation der Musikschulen in Europa
 - a) Berichte
 - b) Berichtsbogen
 - c) Dokumentation
2. Gesetz zur Förderung der Musikschulen (Vest-Tyskland)
3. Arbeitsplanung/Schwerpunkte
4. Realisierung praktischer Möglichkeiten
 - a. Jugendorchester-Treffen
 - b) Zusammenarbeit mit der «Federation Internationale des Jeunesses Musicales»
 - c) Zusammenarbeit mit der «Europäischen Union der Jugendwettbewerbe»
 - d) Zeitschriftenaustausch
 - e) Austausch von Lehrern und Schülern zwischen Musikschulen verschiedener Länder
5. Weitere Mitglieder
 - a) Aufnahmebogen
 - b) ggf. Aufnahme
6. Nächste Generalversammlung
 - a) Tagungsort
 - b) Tagesordnung
7. Verschiedenes
 - a) Sekretariat der EMU

2. Gesetz zur Förderung der Musikschulen (Vest-Tyskland)

E n t w u r f

Gesetz zur Förderung der Musikschulen (Musikschulgesetz)

§ 1

Förderung

- 1) Das Land fördert die Musikschulen nach Massgabe dieses Gesetzes.
- 2) Die Träger anerkannter Musikschulen (§4) haben einen Anspruch auf Förderung nach Massgabe dieses Gesetzes.
- 3) Bei gleichen Voraussetzungen wird gleichen Förderung gewährt.

§ 2

Aufgaben

Musikschulen sind Bildungseinrichtungen, deren Aufgabe es ist, Kinder, Jugendliche und Erwachsene and die Musik heranzuführen, Begabungen frühzeitig zu erkennen, individuell zu fördern und ggf. auf ein Berufsstudium vorzubereiten.

§ 3

Träger

- 1) Träger von Musikschulen sollen Gemeinden und Gemeindeverbände sein.
- 2) Die Förderung von Musikschulen in der Trägerschaft von juristischen Personen des privaten Rechts ist ebenfalls möglich. Sie müssen bereit sein, das Lehrangebot, die Inanspruchnahme desselben und die Finanzen offenzulegen.
- 3) Ausgeschlossen von der Förderung sind Einrichtungen, die der Gewinnerzielung durch den Träger dienen.

§ 4

Anerkennungsvoraussetzungen

Die Förderung einer Musikschule setzt die Anerkennung durch den Kulturminister voraus. Diese ist zu erteilen, wenn folgende Voraussetzungen vorliegen:

1. Die Musikschule muss in der Zielsetzung dem § 2 dieses Gesetzes entsprechen.

2. Sie muss jedermann offenstehen.

3. Sie muss Gewähr für langfristige und pädagogisch planmässige Arbeit bieten und insbesondere den vom Kultusminister erlassenen Grundsätzen über die Struktur von Musikschulen entsprechen und nach den von ihm für verbindlich erklärten Rahmenlehrplänen arbeiten.

4. Sie muss unter der Leitung einer nach Ausbildung, Vorbildung und Berufserfahrung geeigneten Person stehen, die hauptberuflich tätig sein soll.

5. Haupt- und nebenberufliche Lehrer an Musikschulen sollen die Staatl. Prüfung für Musiklehrer oder eine Prüfung für Lehrer an allgemeinbildenden Schulen mit der Fachrichtung Musik abgelegt haben. Werden andere musikalisch vorgebildete Kräfte geschäftigt, sollen sie Berufserfahrung haben und an didaktisch-pädagogischen Seminaren und Ergänzungskursen im Hinblick auf das Fach teilnehmen, welches sie lehren. Die Ausbildung für Lehrer an Musikschulen muss der vom Kultusminister erlassenen Prüfungsordnung entsprechen.

§ 5

Form der Anerkennung

- 1) Die Anerkennung einer Musikschule wird auf schriftlichen Antrag des Rechtsträgers vom Kultusminister ausgesprochen.
- 2) Sind die Voraussetzungen für die Anerkennung nicht mehr gegeben, so ist diese durch den Kultusminister zu widerrufen.

§ 6

Finanzierung der laufenden Kosten

- 1) Das Land trägt mindestens ein Drittel der laufenden Kosten einer Musikschule.
- 2) Die Höhe der Unterrichtsgebühren ist so festzulegen, dass aus ihnen nicht mehr als ein Drittel der laufenden Kosten zu decken bleibt.
- 3) Die übrigen Kosten werden durch den kommunalen Träger bzw. kommunalen Zuschussgeber der Musikschule gedeckt.

§ 7

Andere Zuwendungen

- 1) Das Land leistet Zuwendungen insbesondere zur Errichtung und Ausstattung von Musikschulen sowie zum Bau und für die Einrichtung eigener Räume von Musikschulen.
- 2) Das Land gewährt für Beratung und Koordinationsaufgaben des Zusammenschlusses der Musikschulen Zuwendungen zu erforderlichen Personal- und Sachausgaben.
- 3) Das Land stellt für die Weiterbildung von Leitern und Lehrkräften der Musikschulen Mittel bereit.

§ 8

Inkrafttreten

Dieses Gesetz tritt am Tage seiner Verkündung in Kraft.

3. *Das Gesetz über die staatliche Unterstützung der Musiklehranstalten (Finland)**

Nach dem Beschluss des Reichtages wird folgendes verordnet:

§ 1

Die Musiklehranstalten können von der Staat unterstützt werden nach dem was in diesem Gesetz verordnet wird.

§ 2

Dem staatlichen Zuschuss teilhaftig kann eine Musiklehranstalt werden, deren Unterstützung auf öffentlichen Kosten hinsichtlich der Gesamtorganisation der Musikerziehung des Landes zweckmässig ist und die dabei die folgenden Voraussetzungen erfüllt:

- 1 In der Lehranstalt werden den Verordnungen dieses Gesetzes und der auf ihm basierenden Vorschriften gefolgt.
- 2 Die Verwaltungsanordnung der Lehranstalt ist von der Schulverwaltung gutgeheissen.

*) Den 8. März 1968 erlassen.

- 3 Die Lehranstalt ist nicht auf geschäftlichen Vorteil bedacht.
 - 4 Die Rechnungsführung der Lehranstalt ist sachgemäss geordnet.
 - 5 Hinsichtlich dem gegebenen Unterricht steht der Lehranstalt zur Verfügung die erforderlichen Räume, Ausstattung und Unterrichtsmitteln.
 - 6 Die Lehrer sind für den von ihnen gegebenen Unterricht kompetent und gewandt.
 - 7 Der Unterricht ist so geordnet, dass er die für Prüfungen erforderlichen Künste und Erkenntnisse erreichbar macht.
 - 8 Den unbemittelten und wenigbegüterten Schülern werden aufgrund der Vorschrift Ermässigungen oder Enthebungen bewilligt.
 - 9 Die als staatliche Unterstützung bekommen Kosten werden nur in den Absichten angewandt, wozu sie bewilligt sind, und der Mehrbetrag wird der Staat zurück erstattet.
- Die Teilhaftigkeit an der Staatsunterstützung einer Lehranstalt wird von dem Unterrichtsministerium abgemacht.

§ 3

Eine zur staatlichen Unterstützung berechnete Musiklehranstalt wird jährlich mit einem Anzahl gestützt, die wenigstens 20 und höchstens 60 % von den im 1 Momente des 4 § erwähnten Kosten bedeckt.

Die Bezahlungskosten in einem solchen Sektion der Lehranstalt, wo – dem entsprechend was vorgeschrieben ist – Unterricht wenigstens des Konservatoriumstadiums gegeben wird oder wo die Reifeprüfungen die Kompetenz für einen öffentlichen Beamten oder ein Geschäft bringen, können auch zum grösseren Teil ersetzt werden als was im 1 Moment geregelt ist.

Die Prozentzahl der staatlichen Unterstützung, die variierender Grösse für verschiedene Arten der Kosten sein kann, wird für jeweilig Lehranstalt vom Unterrichtsministerium nach der erlassenen Vorschrift abgemacht.

§ 4

Zur staatlichen Unterstützung berechtigt sind die folgenden nötigen und annehmbaren Kosten:

- 1 Die mässigen, mit der Kompetenz der Betreffende Adäquaten, höchstens von der Staat für ähnliche Geschäfte bezahlten, vorschrittlich verordneten Gehalts-, Vergütungs- und Pensionkosten des Leiters, der Lehrer und der anderen Angestellten, sowie die Reisekosten und Tagegelder und auch die Sozialversicherungs-, die Versicherungs- und die anderen gesetzlich vorgeschriebenen Kosten.
- 2 Der Mietswert der eigenen Gebäude und Räumlichkeiten nach den von der Regierung festgelegten Gründen.
- 3 Die Mietskosten der notwendigen gemieteten Räume.
- 4 Die Kosten betreffend die Kasse sowie die von Ausstattung, Unterrichtsmitteln, Drucksachen, Bibliothek, Wärmung, Wasser, Aufräumen und Eigentumsversicherungen herrührenden Kosten.

Neue gesetzliche Geschäfte darf man in der Lehranstalt nur mit den Erlaub des Unterrichtsministeriums gründen.

Den Staatszuschüssen des Etats gemäss ist es möglich der Lehranstalt staatliche Unterstützung und Anleihe für Grundverbesserungen der Gebäude sowie für neue Gebäude und Räumlichkeiten und auch extra Zuschüsse für andere als die im 1 Moment erwähnten Kosten der Lehranstalt zu erstatten. Hat die Lehranstalt in irgendeinem Jahre übrige Mitteln für die im 1 Momente gemeinten Kosten vorhanden, ist es möglich, in dem Jahre die Unterstützung entsprechend zu mindern.

§ 5

Wenn der Besitzung oder der Wirksamkeit der Lehranstalt Änderungen geschehen, die möglicherweise die Gründen der Teilhaftigkeit oder der Grösse der staatlichen Unterstützung betreffen, kommt es dem Unterrichtsministerium zu, danach die veränderten Umstände dazu Anlass geben, über die staatliche Unterstützung der Lehranstalt seinen Beschluss zu präzisieren. Erfüllt die Lehranstalt nicht mehr die Voraussetzungen des staatlichen Zu-

schusses, gehört es dem Unterrichtsministerium zu entscheiden, den Zuschuss teilweise oder vollkommen einzuziehen.

Wird die staatliche Unterstützung gänzlich eingezogen, wird die Lehranstalt eingestellt oder hört man auf, das als staatlicher Zuschuss bekommene Eigentum für den Bedarf der Lehranstalt anzuwenden soll – falls der Unterrichtsministerium nicht auf besonderen Gründen anders beschliesst – ein dem bewilligten Zuschuss entsprechender Teil von dem gültigen Wert des Eigentums zur Staat zurück übertragen werden.

§ 6

Das Bezahlen der in diesem Gesetz gemeinten Unterstützungen wird erstens von dem Staatszuschuss entrichtet, der in dem Etat von den Wetten der Sportkämpfe einlaufenden Mitteln für die Förderung der Kunst angewiesen ist.

§ 7

Die Vollziehung und Anwendung dieses Gesetzes wird in einer Vorschrift genauer verordnet.

§ 8

Das Gesetz wird den 1 Januar 1969 in Kraft treten.

Vedlegg IV

Leif Braseth:

**Rapport fra studiebesøk i Sverige av Hans Kolstad
og Leif Braseth.**

EMNE

Kommunale musikkskoler i Sverige

4.-6. juni 1974

OPPLEGG

4. juni:

1. Orienteringsmøte i Svenska Kommunförbundet, Stockholm.

Deltakere fra forbundet:

Direktør Sten-Sture Landström

Direktør Lars Ågren

Direktør Henry Björinder

Sekreterare Bengt Olof Engström

2. Diskusjon om musikkskolens arbeidsmåte med ledere for musikkskolene i Stockholm, Nacka, Södertälje og Sollentuna:
Ingvar Cederberg, Viggo Löfcrantz, Persy Modén, og Bengt Olof Engström

5. juni:

Besøk i Jönköping kommun.

(Jönköping Konst- och musikskola, v/intendent Erland Annmo).

6. juni:

Besøk i Gislaved kommun.

(Gislaved musikskola, v/musikledare Bengt Euren).

GENERELT OM KOMMUNALE MUSIKKSKOLER I SVERIGE

Historie:

Før den kommunale musikkskolen kom, var mulighetene til frivillig musikkundervisning svært begrenset i Sverige. I folkeskolen var det ikke store muligheter for individuell opplæring på instrumenter. Realskolens og gymnasetts frivillige opplæring kunne bare tilbys et lite antall elever i hver skole. Den var dessuten knyttet til den undervisning som lærerne på de respektive skolene behersket.

Enda mer begrenset var mulighetene til å forberede seg på en musikalsk yrkesutdannelse eller få tilstrekkelig undervisning til å kunne delta i amatørmusikklivet. Den eneste mulighet som forelå, var å ta privatundervisning, noe som falt kostbart.

Privatundervisningen hadde også andre bakdelers. Lærerne hadde vanligvis ingen pedagogisk utdannelse, og elevaktiviteter i grupper forekom nesten ikke. Pianoet dominerte sterkt når det gjaldt valg av instrumenter, og dermed oppstod det lite ensemblespill. Når det gjaldt valg av undervisningsstoff, var det sterkt tradisjonsbundet, og improvisasjon og gehørspill forekom nesten ikke.

Men på tross av at det var brist på opplæringsmuligheter, var det imidlertid i mange kommuner en stor interesse for musikk og en omfattende aktivitet i form av orkestre, både med symfonisk besetning og med blåsebesetning. Det var også et stort antall kor, både kirkelige og profane.

Behovet for en lokal rekruttering til musikklivet ble etter hvert mer og mer merkbart. De første kommunale musikkskolene kom i løpet av 1930-årene (Nacka Musikskola – 1932).

Men noen fart på utbyggingen av de kommunale musikkskolene ble det ikke før på 1950-tallet. Det er også interessant å legge merke til at ved siden av de kommunale musikkskolene, utbygget også studieforbundene sine tilbud (musikcirkelverksamhet) i det samme tidsrom for å imøtekomme den store interessen for musikk.

Nåværende situasjon:

Av alle landets kommuner i 1974 (276) er det bare 29 kommuner som ikke har kommunal musikkskole, men i disse 12 kommunene foregår det et planleggingsarbeid for å få et slikt undervisnings tilbud etablert. Omlag 300 000 elever får undervisning ved musikkskolene. Dette utgjør 33 % av grunnskolens elevtall. I 1973 kostet hver elevplass kr. 497,- og bruttoutgift for kommunene ble tilsammen på kr. 142.3 mill. for samme år. Undervisningstimetallet var 3.219.539.

FORMÅL

Våren 1974 ble det i Kommunförbundets pedagogiske råd utarbeidet følgende forslag til målsetting for den kommunale musikkskolevirksomheten:

«1. Mål

Undervisningen i musikkskolan skall vidga fördjupa elevernas musikupplevelser och ge dem förutsättningar att förstå olika slag av musik. Genom undervisning och genom musikutövning i grupp skall eleverna kunne öka sin uttrycksförmåga och sina möjligheter til kontakt med andre människor.

De instrumentala/vokala färdigheterna skall utvecklas efter vars och ens förutsättningar och interesse så att musiken kan bli en meningsfull och stimulerande fritidsaktivitet.

Undervisningen skall möjliggöra att de elever som så önskar senare kan aktivt delta i musikklivet som medlemmar i olika slag av ensembler och/eller som lyssnare.

Elevar med särskilt stort musikintresse och goda förutsättningar för musikalisk yrkesverksamhet skall erhålla sådan undervisning, att den kan ligga til grund för högre musikutbildning.

2. Huvudmoment

Ljudupptäckter och ljudskapande. Musik och rörelse. Avspännings- och uttrycksövningar. Gehörsutveckling. Gehörspel. Improvisation. Instrumental/vokal färdighetsträning. Musiklära och satslära. Musikinnstudering och repertoarkännedom. Ensemble-

musicerande. Instrumentkänedom. Musikklyssnande. Musikhistoria.»

Den kommunale musikskolens hovedoppgave er å gi frivillig musikkundervisning utover det som elevene kan få anledning til gjennom allmenn skolegang, sier dette rådet. Videre heter det:

«Ansvaret for driften av musikkskolene er det skolestyrene som har, og undervisningen innordnes under det overgripende formål som gjelder for det allmenne skolevesenet: – att meddela eleverna kunskapar och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga ansvarsställande samhällsmedlemmer» (skollagen § 1).

I den kommunale musikskolen undervises først og fremst barn og ungdom i grunnskole og gymnasiealder. Alle som melder seg blir tatt opp, dersom den enkelte skole har tilstrekkelige ressurser.

Elevenes skiftende ønsker og behov blir tilgodesett gjennom en bredt opplagt virksomhet med forskjellige aktivitetstyper. Ved siden av den egentlige instrumentalundervisningen, som foregår individuelt eller i mindre grupper, finnes det ulike slag av ensemblemusisering og gruppevirksomhet. For elever som ikke har direkte interesse av et studium eller motta undervisning på vanlig måte, men har lyst på å være med i en musikkaktivitet sammen med andre, blir det organisert såkalt åpen gruppevirksomhet med svært varierte arbeidsformer. Innenfor alle former for undervisning gis det god plass for skapende aktivitet. Dersom det er muligheter og behovet er til stede, kan musikskolen drive terapeutisk virksomhet for psykisk og fysisk handicappede i forskjellige aldrer.

Det pedagogiske råd sier videre i sitt forslag at elever med spesialbegavelse og stor interesse for musikk innenfor rammen av musikskolen kan få en slik kvalifisert undervisning at den gir muligheter for videre musikkstudier på et høyere plan. Når disse elevene deltar i ensembler og annen gruppevirksomhet, stimuleres de andre elevene. Å holde sammen elever med ulike forutsetninger er både et pedagogisk og et sosialt mål.

Musikskolen gir musikkundervisning både til allmennt stu-

dieformål og til forberedende musikkutdannelse og musikkvirksomhet i grupper. Undervisningen får på den måten både bredde og dybde. Den allsidige virksomheten gir seg også uttrykk i at undervisningen spenner over et stort område musikalsk sett. De forskjellige grener innenfor vestens kunstmusikk og folkemusikken er representert. En viktig oppgave er det også å ta vare på de lokale musikktradisjoner.

På grunnskolenivå svarer musikskolen for alle former for frivillig musikkundervisning. I hele denne tiden er ferdighetstreningen underordnet utviklingen av elevens hele personlighet. Det er viktig at elevenes åpenhet for ulike slag musikk opprettholdes og at en unngår en altfor tidlig innstilling på én type musikk.

Etter grunnskolen har elevene vanligvis en klarere oppfatning med målet for sin musikkvirksomhet. Alt etter individuell evne og interesse kan eleven nå velge mellom studier i musikskolen, musikklinje på gymnas, studiesirkel eller voksenopplæring (folkehøgskole eller kommunal voksenopplæring). Innenfor disse undervisningsformene bør alle slag av musikkinteresse kunne bli ivaretatt med unntak av direkte yrkesutdannelse.

Et av målene med musikskolens virksomhet er å stimulere til og skape forutsetninger for en levende og aktiv musikkinteresse i heimen. Samarbeid mellom heim og musikskole er derfor av stor betydning og kan skje i mange ulike former.

Det er viktig at musikskolens virksomhet drives i nær kontakt med kommunenes øvrige organ, først og fremst innenfor kultur-, sosial- og fritidssektorene. Samarbeid med «folkbildningsorganisasjonerna» er svært viktig. Det samme gjelder andre former for musikkliv innenfor kommunene. Samarbeid på det interkommunale plan kan være med på å stimulere til nye initiativ og til å løse felles problem. Sommerkurs og interne konserter for musikskolens elever kan gi gode bidrag til elevenes utvikling og skape interesse for nye områder innenfor musikken.

En av musikskolens hovedoppgaver er å berike kommunens musikkliv ved bl.a. å tilføre orkestrene, korene og andre ensembler nye medlemmer. I takt med sin musikalske og tekniske utvikling bør derfor musikskolens elever få oppgaver av forskjellig

slag innenfor musikk skolens egne ensembler og andre amatørensemble innenfor kommunen. Ved å få medvirke på en meningsfylt måte innenfor kommunens musikk liv, stimuleres elevene til fortsatt utvikling.

Fordi om det er en sentral oppgave for musikk skolen å skape interesse og forutsetninger for en aktiv musisering i ulike former og på ulike ferdighetsnivå, kan en forutsi at en stor del av de som går ut av musikk skolen bare kommer til å bli musikkvirksom som lytter. Ved siden av den praktiske musiseringen er det derfor viktig at elevene får undervisning i musikklytting og at deres kjennskap til forskjellige musikkformer utvides.

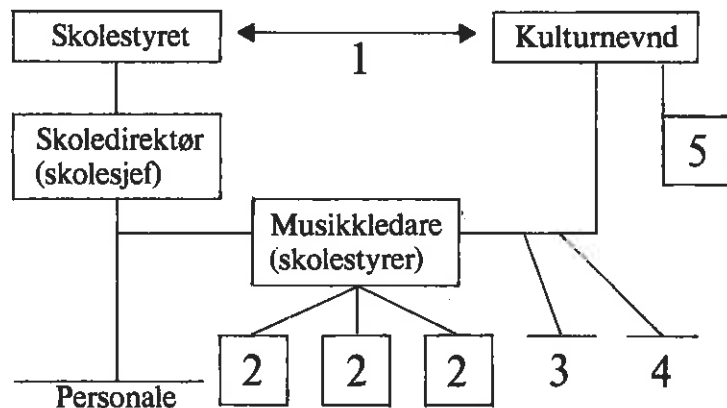
Også innenfor andre områder enn musikk bør kommunene organisere frivillig undervisning, i første rekke dans, dramatikk og bildende kunst. Virksomheten innenfor disse områdene, spesielt dans og musikkdramatikk, kan pedagogisk samordnes med den frivillige musikkundervisningen i musikk skolen.

Det skal føyes til her at dette undervisningstilbudet ikke reguleres ut fra noen sentrale bestemmelser, verken fra kommuneforbundet eller fra statlig hold.

ORGANISASJON

Adm. og personalplan:

Det foreligger ingen bestemt organisatorisk oppbygging av musikk skolene i Sverige, men etter det inntrykk vi fikk kan modellen i Gislaved kalles en slags standardmodell.

1. Skolestyret og kulturnevndene har nært samarbeid om planleggingen av musikalsk virksomhet.
 2. Ledere for bestemte deler av kommunen.
 3. Oppgavene til skolestyret er organisering og ledelse av musikk skolen, samordning av musikkundervisningen innenfor grunnskolen, gymnaset og musikk skolen.
 4. Kulturnevndas oppgave er organisering, ledelse, å gi tilskott etc. til frivillige musikkorganisasjoner og off. konsertvirksomhet.
- Musikklederen er kulturnevndas sekretær i musikkspørsmål.
5. Referanseorgan for arrangement innenfor kommunen.

Musikk skolene i Sverige har et fellesorgan i Svenska kommunförbundet – avd. for kommunalpolitikk med underavd. (seksjon) for skole og kultur. Her finnes en egen sekretær for kommunale musikk skoler. Kommunförbundet utfører samordningsspørsmål, planlegging, og er forhandler på vegne av kommunene i lønns- og tvistes spørsmål.

De kommunale musikk skolene står fritt i forhold til staten, og har heller ikke foreløpig mottatt tilskott til driften.

Organisering av undervisningen:

Her er det også greit å henvise til modellen fra Gislaved, som ser ut til å være en slags riksnorm. Undervisningen foregår etter skoletid.

FÖRSLAG TILL STUDIELINJER

Elevkategori	FÖRBEREDANDE MUSIKKUNDERVISNING (FU) Rymikk, Orff					12-14 elever per grp	
	FU Blockflöjt/Mandolin, Grunnkurs					6- 8 elever per grp	
EGENTLIG MUSIKSKOLA							
	Stråkinstr. Ensk. uv el 2 elev. per grp pr. time) 40 min.	Blåseinstr. Ensk. uv el. 2-4 el per grp	Slaginstr. Ensk. uv el 2-4 el per grp	Piano. Ensk uv el 2-3 per grp	Gitar Ensk. el 4-7 per grp	Ensemble	Vokaluv. grp uv 3 elever per grp
Gr sk åk 1	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 2	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 3	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 4	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 5	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 6	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 7	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 8	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gr sk åk 9	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Gymnasie- skolan	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		
Vuxna	- » -	- » -	- » -	- » -	- » -		

SÅNG o SPELGRP
10-12 elever/ grp

Y. LINJE **)
H. instr. 1 vt
Bi-instr. 1/2 vt
Piano 1/2 vt
Teori 1 vt

*) Ingen elev får mindre enn 40 min. pr. uke.
**) Y-linjen er ikke tatt ut på OMUS-forslag.

ØKONOMI

Samlet bruttoutgift i 1974: ca. 150 mill. kr.
Elevkontingent ca. 10 % av bruttoutgiftene.
Bruttoomkostninger pr. elev var i 1973 kr. 497,-.
Elevtallet i 1974 er ca. 300 000

Undervisningen drives av kommunene alene uten tilskott fra staten. Det er imidlertid på tale at staten skal gi tilskott. Troligvis blir da dette neppe et bidrag som er øremerket for kommunale musikkskoler, men bidrag som er av generell karakter, f.eks. bidrag til allmennkulturelle tiltak eller bidrag til utdanning. I noen kommuner er det ikke budsjett i kr. og øre, men budsjettet skal dekke så og så mange undervisningstimer, altså kommunen betaler for et vedtatt program.

Lærernes undervisningsplikt er satt til 30 t. pr. uke. Arbeidstiden pr. uke er stipulert til 40 t.

En undervisningstime er normalt 40 min. Undervisningsåret består av 40 uker eller 39 uker dersom undervisningstimen er på 45 min. Lærerne får kompensasjon etter faste normer for reiser til flere arbeidsplasser og for ubekvem arbeidstid. Lønnsavtalen, tjenesteplikter o.l. blir regulert gjennom avtalen mellom kommunforbundet og lærernes organisasjon.

SPESELLE ERFARINGER

Vi spurte stadig etter hvordan forholdet var mellom den obligatoriske musikkundervisningen i grunnskolen og musikkundervisningen i musikkskoler. Svarene var tildels unnvikende, men vi fikk inntrykk av at mangelen på musikk lærere i grunnskolen gjør dette vanskelig.

Organisert samarbeid fikk vi ikke sporet opp. Politisk viktig er det at musikkskolevirksomheten også knyttes til fritidssyssel ved siden av det kulturelle og musikalske aspekt.

Alle vi kom i kontakt med, framholdt at det var viktig at musikkskolene var underlagt skolestyret - ikke kulturnevndene.

Når det gjelder lærerutdannelsen, er det fra kommuneforbundets side påpekt at det er behov for to typer lærere i musikkskolene - en type som er allsidig og en annen type som er mer spesialisert.

Hele musikk lærersituasjonen i Sverige er under debatt, og en spesiell utredning foreligger. «Musikundervisning.»

Hovedinntrykket er at den kommunale musikk skolen i Sverige betyr et svært viktig tilbud innenfor den kulturelle og sosiale sektor. Virksomhetens betydning er vel grunnfestet i det brede lag av folket og den blir satt stor pris på.

Vedlegg V

Definisjoner

Aktivitetsgruppe:

Samarbeidsgruppe hvor vekten mer legges på fellesaktiviteten enn på den grunnleggende opplæringen.

Eks.: Kor, korps, orkester, grupper for musikk og bevegelse.

Musikk og bevegelse:

Betegnelsen er brukt som i Mønsterplanen for grunnskolen. Kan omfatte alle former for bevegelse til musikk, herunder ballett og leikarring.

Orkester:

Større samspillgruppe av ikke-kammermusikalsk karakter som inkluderer strykere. Omfatter såvel rene strykeorkestere som orkestere med symfonisk eller tilnærmet symfonisk besetning.

Spesialdisiplin:

Den ferdighet musikk skoleeleven velger å ta spesialopplæring i. F.eks.: Piano, fløyte, sang, ballett, folkedans.